

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
FİNANS BİLİM DALI

**BANKALARDA KREDİ TALEP İŞLEMLERİ, KREDİ
TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE RİSK
FAKTÖRLERİNİN ÖNEMİ VE UYGULAMASI**

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:

Tarık YILDIZ

İSTANBUL, 2016

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
FİNANS BİLİM DALI

**BANKALARDA KREDİ TALEP İŞLEMLERİ, KREDİ
TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE RİSK
FAKTÖRLERİNİN ÖNEMİ VE UYGULAMASI**
(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:

Tarık YILDIZ

Öğrenci No:

130714148

Danışman:

Prof. Dr. Yunus KİSHALI

İSTANBUL, 2016

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Bankalarda Kredi Talep İşlemleri, Kredi Talep İşlemlerinin Değerlendirilmesinde Risk Faktörlerinin Önemi ve Uygulaması**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 15/04/2016

Tarık YILDIZ

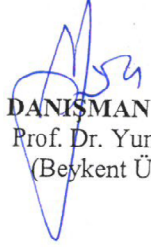

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

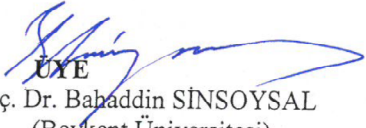
15.04.2016

Enstitümüz *İşletme Yönetimi* Anabilim dalı *Finans* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 130714148 numaralı *Tarık YILDIZ*'ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Bankalarda Kredi Talep İşlemleri, Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Risk Faktörlerinin Önemi Ve Uygulanması*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 12.04.2016 tarih ve 2016/15 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (45) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN

Prof. Dr. Yunus KISHALI
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Doç. Dr. Bahaddin SİNSOYSAL
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Prof. Dr. Sudi APAK

Adı ve Soyadı : Tarık YILDIZ
Danışmanı : Prof. Dr. Yunus KİŞHALI
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans Tezi, 2016
Alanı : Finans
Anahtar Kelimeler : Bankacılıkta Kredilendirme, Kredi Risk Modelleri, Kredi Risk Ölçümü, Kredi Risk Yönetimi, Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi

ÖZ

BANKALARDA KREDİ TALEP İŞLEMLERİ, KREDİ TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE RİSK FAKTÖRLERİNİN ÖNEMİ VE UYGULAMASI

Kredi sunmak, bankaların fonksiyonları arasında çok önemli bir yere sahiptir. Kredi çeşitlerinin sayısının çoğalması, bankalar arasında rekabetin artması, kredilerdeki faiz seviyelerinin değişkenlik göstermesi gibi faktörlerle, kredi kullanmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler, kredi türünü ve kredi kullanacağı bankayı tercih edebilmek için değerlendirme yapmak durumundadır.

Tasarruf fazlası olan müşterilerden, tasarruf açığı olan müşterilere fon transferinde aracı konumunda olan bankalar, görevlerini ve sorumluluklarını aktif bir şekilde icra edebilmek adına, kullandığı kredilere ait riskleri doğru bir şekilde yönetmelidir. Çünkü doğru ve etkin bir şekilde yönetilen kredi riski, bankanın kârlılığını pozitif yönde etkilemektedir.

Bankalar, müşterilerine sunduğu kredilerde problem yaşamamak için, kendi bünyesinde kredi risk izleme departmanları kurmaktadır. Bir kredi risk yönetim süreci ele alındığında ilk yapılması gereken, karşılaşılabilecek riskleri tanımlamaktır. Bu durum, bankaların bu riskleri minimum seviyede tutabilmek veya sıfıra indirebilmek için etkin önlemler almasına imkân sağlamaktadır. Bankanın, risk seviyesi yüksek olan müşterilerine yüksek, risk seviyesi düşük olan müşterilerine ise düşük faiz oranı uygulamasını gerektirmektedir. Bu politikaları etkin bir şekilde izleyen bankalar, kredi risk yönetim sürecini başarılı bir şekilde sonuçlandırmaktadır.

Name and Surname : Tarık YILDIZ
Supervisor : Prof. Dr. Yunus KİSHALI
Degree and Date : Master, 2016
Major : Finance
Key Words : The Landing In The Banking, The Credit Risk Models,
The Credit Risk Measurement, The Credit Risk
Management, The Evaluation Of Credit Demands

ABSTRACT

LOAN DEMAND OPERATIONS IN BANKS, THE IMPORTANCE AND APPLICATION OF THE RISK FACTOR IN THE EVALUATION OF LOAN DEMANDS

Offering loans occupies a significant place among the functions of banks. Real and legal persons who wish to use credit have to make necessary evaluations in order to choose both the credit type and the bank that they will use credit based on certain factors such as proliferation of credit types, increasing competition among banks, varying interest rates on loans.

Banks are in a position of intermediary institutions in order to transfer the funds from the customers having surplus savings to the customers with deficit savings and therefore the banks must duly manage the risks they assume concerning the loans they make available while actively performing and fulfilling their duties and liabilities. Hence, a credit risk which is managed in a correct and efficient manner positively affects the profitability of banks.

Banks, generally establish their own credit risk monitoring departments, in order to avoid problems regarding the loan facilities provided to their customers a credit risk management process, the first thing to accomplish is to define any possible risks which may be encountered. Thereby, banks are enabled to take effective measures in order to diminish the risks they assume in minimum levels or even to lower such risks to zero and this requires the banks to apply higher interest rates to customers having high levels of the risks and vice versa. Banks that are following-up such policies in an efficient and active manner are capable of successfully concluding and finalizing the said, credit risk management processes.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

Birinci Bölüm

1. BANKACILIK HAKKINDA GENEL BİLGİLER	3
1.1. BANKANIN TANIMI VE ÖNEMİ	3
1.1.1. Bankanın Tanımı	3
1.1.2. Bankaların Önemi	3
1.2. BANKACILIĞIN TARİHÇESİ	4
1.3. TÜRK BANKACILIĞI'NIN TARİHSEL GELİŞİMİ	4
1.3.1. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Bankacılık	4
1.3.2. Cumhuriyet Döneminde Bankacılık	6
1.3.2.1. Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1932)	7
1.3.2.2. Kamu Bankaları Dönemi (1933-1944)	7
1.3.2.3. Özel Bankalar Dönemi (1945-1960)	8
1.3.2.4. Planlı Dönem (1961-1980)	9
1.3.3. Günümüzde Türk Bankacılığı	10
1.4. BANKALARIN SINIFLANDIRILMASI	15
1.4.1. Sermaye Kaynaklarına Göre Bankalar	15
1.4.2. Yaptıkları İşlere Göre Bankalar	15
1.4.2.1. Emisyon Bankaları	15
1.4.2.2. Ticaret Bankaları	16
1.4.2.3. Ziraat ve Sanayi Bankaları	16
1.4.2.4. Yatırım ve Kalkınma Bankaları	16
1.4.2.5. Özel Kanunlarla Kurulan Bankalar	17

İkinci Bölüm

2. BANKACILIKTA KREDİ KAVRAMI	18
2.1. KREDİNİN TANIMI, AMACI VE UNSURLARI	18
2.1.1. Kredinin Tanımı.....	18
2.1.2. Kredinin Amacı.....	19
2.1.3. Kredinin Unsurları	19
2.1.3.1. Zaman Unsuru	20
2.1.3.2. Güven Unsuru.....	20
2.1.3.4. Gelir Unsuru	20
2.1.4. Kredilerin Fonksiyonları	21
2.2. KREDİNİN KAYNAKLARI	21
2.3. KREDİLERİN TÜRLERİ	22
2.3.1. Nitelikleri Açısından Krediler	22
2.3.1.1. Nakdi Krediler	22
2.3.1.2. Gayri Nakdi Krediler	22
2.3.2. Vadeleri Açısından Krediler	22
2.3.2.1. Kısa Vadeli Krediler (1 yıla kadar)	22
2.3.2.2. Orta Vadeli Krediler (1-5 yıla kadar)	22
2.3.2.3. Uzun Vadeli Krediler (5 yıldan fazla)	23
2.3.3. Teminat Açısından Krediler	23
2.3.3.1. Teminatlı Krediler	23
2.3.3.2. Teminatsız Krediler	24
2.3.4. İzin Açısından Krediler	25
2.3.4.1. Şube Yetkili Krediler	25
2.3.4.2. Otorize Krediler.....	25
2.3.5. Kaynak Açısından Krediler	25
2.3.5.1. Banka Kaynaklı Krediler	25
2.3.5.2. Fon Kaynaklı Krediler	25
2.3.6. Kullanma Amacı Açısından Krediler	25
2.3.6.1. Tüketici Kredileri (Bireysel Krediler)	25
2.3.6.1.1. Konut Kredileri	26
2.3.6.1.2. Taşıt Kredileri	26
2.3.6.1.3. İhtiyaç Kredisi.....	26
2.3.6.2. Ticari Krediler	26

2.3.6.2.1. İşletme Kredileri.....	26
2.3.6.2.2. Yatırım Kredileri.....	26
2.3.6.2.3. İhracat Kredileri	26
2.3.6.2.4. Döviz Kredileri	27
2.4. KREDİLENDİRMEDE TEMEL İLKELER.....	27
2.4.1. Uygunluk İlkesi.....	27
2.4.2. Sağlamlık İlkesi	27
2.4.3. Ödeyebilirlik İlkesi.....	27
2.4.4. Verimlilik İlkesi	27

Üçüncü Bölüm

3. KREDİLENDİRME KAVRAMINA BAKIŞ	29
3.1. KREDİLENDİRME KOŞULLARI	29
3.1.1. Kredilendirme Prensipleri	29
3.1.1.1. Karakter.....	29
3.1.1.2. Kapasite.....	31
3.1.1.3. Kapital.....	31
3.1.1.4. Teminat	32
3.1.1.5. Ekonomik Koşullar	32
3.1.2. Kredilendirme Süreci	32
3.1.2.1. Kredi Başvurusu	33
3.1.2.2. Ön Değerlendirme – İnceleme	34
3.1.2.3. İstihbarat.....	34
3.1.2.4. Kredi Analizi	35
3.1.2.5. Kredi Analizinde Dikkat Edilmesi Gereken Faktörler	36
3.1.2.6. Krediyi Geri Ödeme Gücü	37
3.1.2.7. Kredinin İzlenmesi ve Kontrolü	37
3.1.2.8. Kredi Raporunun Onayı ve Reddi	39
3.1.2.9. Kredi Açma Yetkisi	40
3.2. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE, KREDİLENDİRMEDE YAPILAN DÜZENLEMELER VE YENİ DÜZENLEMELERİN KREDİLENDİRMEYE ETKİLERİ	40

Dördüncü Bölüm

4. BANKALARDA KREDİ RİSK YÖNETİMİNİN KREDİLENDİRME SÜRECİ'NE ETKİSİ.....	42
4.1. RİSK KAVRAMI VE TÜRLERİ.....	42
4.1.1. Kredi Riski.....	43
4.1.2. Piyasa Riski	43
4.1.3. Faiz Riski.....	44
4.1.4. Operasyonel Risk	44
4.1.5. Likidite Riski	44
4.2. BANKACILIKTA RİSK YÖNETİMİ.....	45
4.2.1. Kredi Risk Yönetimi	45
4.2.2. Kredi Risk Yönetiminin Önemi.....	45
4.2.3. Kredi Risk Yönetiminin Amaçları	46
4.2.4. Kredi Risk Yönetiminin Gelişimi	47
4.2.5. Kredi Risk Yönetiminin Aşamaları.....	48
4.3. KREDİ RİSKİNİN YÖNETİMİNE İLİŞKİN İLKELER	48
4.3.1. Kredi Riski Konusunda Uygun Ortamın Oluşturulması	48
4.3.2. Güvenilir Kredi Verme İşlevinin Bulunması.....	49
4.3.3. Uygun Kredi Yönetiminin Ölçümü ve İzlenmesi	49
4.3.4. Kredi Riskinin Uygun Kontrolünün Yapılması.....	50
4.3.5. Denetim ve Gözetim Otoritesinin Rolü.....	50
4.4. RİSK ÖLÇÜMÜNDE KULLANILAN TEMEL KAVRAMLAR	51
4.4.1. Temerrüt	51
4.4.1.1. Beklenen Kayıp	52
4.4.1.2. Beklenmeyen Kayıp.....	52
4.4.2. Geri Kurtarma	52
4.4.3. Rating Derece Kaymaları	52
4.4.4. Riske Göre Ayarlanmış Performans Ölçümü	53
4.4.5. Riske Göre Sermaye.....	53
4.5. KREDİ RİSK MODELLERİNİN İZLENMESİ VE RAPORLANDIRILMASI.....	54
4.5.1. Kredi Riskinin İzlenmesi.....	54
4.5.2. Kredi Riskinin Raporlandırılması	54
4.6. KREDİ RİSKİ AÇISINDAN BASEL UYGULAMALARI.....	55
4.6.1. Kredi Riski Açısından Basel I	55

4.6.2. Kredi Riski Açısından Basel II	56
---	----

Beşinci Bölüm

5. TÜRKİYE’DE BANKACILIK ALANI’NDA İSTİHDAM EDİLENLERLE, KREDİ RİSKİNİN ÖNEMİ KONUSUNDA YAPILAN BİR ÇALIŞMA.....	58
5.1. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE UYGULAMA YÖNETİMİ.....	58
5.1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	58
5.1.2. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Aracı ve Uygulama Yöntemi.....	58
5.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ.....	59
5.3. VERİLERİN ANALİZİ	59
5.3.1. Banka ve Katılımcı Genel Bulguları	60
5.3.2. İlişki Testleri	69
5.4. ANKET SONUÇ DEĞERLENDİRMESİ.....	73
SONUÇ	75
KAYNAKÇA	77
EKLER	80
EK: 1 Anket Formu.....	80
ÖZGEÇMİŞ.....	86

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1. Sektörün Şube Sayısının Banka Grupları Bazında Dağılımı (Adet)	13
Tablo 2. Bankacılık Sisteminde Banka ve Şube Sayısı	14
Tablo 3. Sektörün Personel Sayısının Banka Grupları Bazında Dağılımı (Kişi)	14
Tablo 4. Bankacılık Sisteminde Çalışanlar	15
Tablo 5. Türler İtibariyle Krediler	18
Tablo 6. Ankete Katılanların Yaş Aralıkları	60
Tablo 7. Ankete Katılanların Cinsiyet Dağılımı	60
Tablo 8. Ankete Katılanların Çalıştığı Banka Türleri	60
Tablo 9. Bankaların Bist'te İşlem Bilgileri.....	61
Tablo 10. Ankete Katılanların Sektördeki İş Deneyimi	61
Tablo 11. Bankaların Personel Sayıları	61
Tablo 12. Bankada Çalıştığı Departman	62
Tablo 13. Yapılan İşle İlgili Risk Analiz Bilgi Sahipliği	62
Tablo 14. Risk Yönetimindeki Gelişmelerin Takip Edildiği Kaynaklar	62
Tablo 15. Bankanın Risk Ölçüm Sonuçlarını Bildirim Durumu	63
Tablo 16. Kredi Başvuru Kriter Bildirim Durumu	63
Tablo 17. Kredi Talebi Gören Sektörlerin Dağılım Bilgileri	64
Tablo 18. Bankanın Kredi Derecelendirme Yöntemi	64
Tablo 19. Kredi Derecelendirmenin En Önemli Etkeni	64
Tablo 20. Banka Kredi Derecelendirme Sonuç Sınıflandırması	65
Tablo 21. Kredi Derecelendirme Sonuçlarının Etkilediği Kararlar	65
Tablo 22. Kredi Derecelendirme Modülü Revizyon Süreci	66
Tablo 23. Bankacılık Sektöründeki En Önemli Risk	66
Tablo 24. Bankalarda Kullanılan Kredi Riskinden Korunma Yöntemleri	66
Tablo 25. Kredi Riski Ölçüm Yönteminin Kullanım Alanı	67
Tablo 26. Kredi Riski Yönetiminin Önemini Arttıran Etkenler.....	67
Tablo 27. Kredi Riski Yönetimine İhtiyaç Duyma Nedenleri	68
Tablo 28. Kredi Riskinin Gerçekleşme Nedenleri	68
Tablo 29. Kredi Riski Ölçmede Yetersiz Kriterler	68
Tablo 30. Risk Yönetiminin Takip Edildiği Kaynak, Çalışma Süresi ve Risk Analiz Bilgisine Sahip Olma Çapraz Tablosu	69

Tablo 31. Banka Türü ve Ankette Sorulan Banka Risk Ölçüm Sonuçları Paylaşımı Çapraz Tablosu	70
Tablo 32. Banka Türü ve Kredi Riski Ölçümünde Yetersiz Olan Kriter Çapraz Tablosu	70
Tablo 33. Banka Türü ve Bankacılık Sektöründeki En Önemli Risk Çapraz Tablosu .	71
Tablo 34. Risk Yönetiminin Takip Edildiği Kaynak ve Sektördeki Önemli Risk Çapraz Tablosu	71
Tablo 35. Çalışılan Departman ve Bankacılık Sektöründeki En Önemli Risk Çapraz Tablosu	72
Tablo 36. Banka Türü ve Kredi Riskinin Gerçekleşmesinin Nedeni Çapraz Tablosu ...	72
Tablo 37. Çalışılan Departman ve Kredi Riskinin Gerçekleşme Nedeni Çapraz Tablosu	73

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 1. Türkiye’de Bankacılığın Gelişimi.....7

KISALTMALAR

BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BK	: Bankalar Kanunu
IMF	: Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TL	: Türk Lirası
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu

GİRİŞ

Bankalarda kredi talep işlemlerinin ele alındığı bu çalışmanın birinci bölümünde, kredi talep işlemlerini değerlendiren kurum banka olduğu için, öncelikli olarak, bankanın tanımından başlanarak, önemi ve amacı yüzeysel bir şekilde ifade edilmeye çalışılmaktadır. Bankanın önemi ve amacı anlatıldıktan sonra, Dünya ve Türk Bankacılığının tarihsel gelişiminden bahsedilerek, Türk Bankacılığı da kendi içerisinde Osmanlı İmparatorluğu Dönemi, Cumhuriyet Dönemi ve Günümüz Bankacılığı olmak üzere üç başlık halinde sınıflandırılmış ve her bir dönemin, bankacılık kavramı üzerine etkileri ele alınmıştır. Çalışmanın devamında ise, bankalar, sermaye kaynaklarına ve yaptıkları işlere göre gruplandırılarak, alt başlıklar halinde yer verilmiştir. Bankalar, finansal sistem içerisinde önemli bir paya sahiptir. Çünkü tasarruf sahiplerinden elde ettiği birikimleri toplar ve fon ihtiyacı olan kesimlere aktarır.

İkinci bölümde, kredinin tanımı, amacı, unsurları ve fonksiyonlarından bahsedilmiştir. Kredinin unsurları, dört başlık halinde ele alınmış; kredinin her bir unsuru ile kredi arasındaki ilişki, ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bankalar, kredi piyasasındaki bankalar arası rekabete ve ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarına göre, sürekli olarak yeni kredi çeşitleri sunmaktadır. Bu bölümde, türlerine göre sınıflandırılan her bir kredi, ayrı ayrı açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümün sonunda yer verilen Kredilerde Temel İlkeler, bankaların kendilerinden kredi talebinde bulunan gerçek ve tüzel kişileri, sağlıklı bir değerlendirmeye tâbi tutarak, kredi puanı yüksek olan adayları tercih etmesine imkân sağlamaktadır.

Üçüncü bölümde, öncelikle kredilendirme prensipleri üzerinde durulmuştur. Banka, kendisine yapılan kredi başvurularını onaylar veya reddeder. Bankanın, konu ile ilgili kararını verene kadar, göz önünde bulundurması gereken bu prensipler, dokuz başlık halinde ve ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Kredi kullanmak isteyenlerin, bankaya yaptığı başvuru ile birlikte başlayan ve sırası ile ön değerlendirme, istihbarat, kredi analizi, kredi analizinde dikkat edilmesi gereken faktörler, kredi geri ödeme gücü, kredinin izlenmesi ve kontrolü, kredi raporunun onayı ve reddi ile kredi açma yetkisi aşamalarından oluşan kredilendirme süreci, detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Dördüncü bölümünde, risk kavramı açıklandıktan sonra riskin türlerine yönelik konulara yer verilmiştir. Bu risklerden, kredi riski, operasyonel risk ve likidite riski önlenemeyen; piyasa riski ve faiz riski ise önlenemeyen risk çeşitleri olarak ele alınmıştır. Risk

türlerinin ardından, kredi risk yönetimi kavramı, tüm yönleri ile incelemeye alınmıştır. Çünkü dünyada ve ülkemizde yaşanan finansal krizler, özellikle bankacılık sektöründen kaynaklandığı için, finansal krizlerin etkisini azaltabilmek adına bankaların etkin bir risk yönetimine olan ihtiyacı, her geçen gün artmıştır. Bu açıdan uluslararası finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmalardan kaynaklanan problemlerle mücadele edebilmek için uygulamaya konulan Basel I ve Basel II Standartları açıklanmaya çalışılmıştır. Kredi riskinin yönetimine ilişkin ilkeler ise başlıklar halinde sıralanmış; kredi risk modelleri karşılaştırıldıktan sonra, kredi risk modelleri ile ilgili bilgilere tez kapsamında yer verilmiştir.

Tez çalışmasının beşinci ve son bölümünde ise kredi riskinin önemi konusunda, Türkiye’de bankacılık sektöründe çalışanlarla yapılan bir anket çalışmasına yer verilmiştir. Ankete konu olan katılımcılara ve bankalara ait çeşitli anket bilgileri analiz edilerek, kredi riski ve kredi risk yönetimi ile ilgili sonuçlar paylaşılmıştır.

Birinci Bölüm

1. BANKACILIK HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. BANKANIN TANIMI VE ÖNEMİ

1.1.1. Bankanın Tanımı

Banka, mevduat kabul eden, bu mevduatı en verimli şekilde çeşitli kredi işlemlerinde kullanmak amacını güden veya faaliyetlerinin esas konusu düzenli bir şekilde kredi almak ya da kredi vermek olan ekonomik kuruluştur (Bakanlığı, 2011, 3). Birçok konuda faaliyet gösteren birbirinden farklı banka türleri vardır.

Ayrıca, yürüttükleri finansal aracılık faaliyetleriyle ülkedeki mevcut atıl fonlara aracılık ederek optimum sermaye birikimi oluşturarak verimliliğin artmasına, ekonominin gelişmesine ve doğal olarak refah düzeyinin yükselmesine imkân sağlamaktadır (Kaya, 2013, 4).

1.1.2. Bankaların Önemi

Kişiler ve kurumlar, hayatlarını sürdürebilmek için gerçekleştirdikleri ekonomik faaliyetler ile gelir elde ederler ve ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra, gelirlerinden geriye kalan tutarlar ile geleceklerini de düşünerek birikim yaparlar. Yani fazla miktarda fon sahibi olurlar ve bu fonlar üzerinden getiri elde etmek ve refah seviyelerini yükseltmek isterler.

Kaynak ihtiyacı olan kişiler ve kuruluşlar ise ihtiyaçlarını karşılamak veya yeni yatırımlar yaparak refah seviyelerini yükseltmek için ek kaynağa (krediye) ihtiyaç duyarlar. Tasarruf fazlası ve tasarruf açığı olan taraflar, bankaların aracılığı ile kaynak alışverişinde bulunabilirler. Fon transferinde aracı konumunda olan bankalar, toplum nezdindeki itibarı sayesinde, her iki taraf arasında güven duygusunun tesis edilmesine imkân sağlamaktadır.

Küçük ve büyük hacimli tasarruf fazlasına sahip ekonomik aktörlerin birikimleri, bankaların şemsiyesi altında toplanır ve bunlar, krediye ihtiyaç duyan ekonomik kesimlere tahsis edilir. Bankalar, topladığı mevduatların vâdelerinden daha uzun vâdelere sahip olan krediler kullandırmaktadır. Fon fazlası olanlar, sahip oldukları tasarrufların güvenilir bir ortamda muhafaza edilmesini arzu ederler. Ayrıca bankaların leasing, factoring ve menkul kıymet ihracı işlemlerine aracılık etmek, ihracatçılara mâli kaynak ve teknik destek sağlamak gibi görevleri de vardır.

1.2. BANKACILIĞIN TARİHÇESİ

Tarihte ilk bankacılık hizmetlerinin eski Sümer ve Babil'e kadar uzandığı sanılmaktadır. Sümerlerde İ.Ö. 3500 yıllarında kurulan maket, bilinen ilk banka denilebilecek kuruluştur (Güney, 2013, 1).

Babil kralı Hammurabi'nin adıyla anılan ve bir yönetici tarafından halkına duyurulan en eski kanunlardan birisi olan Hammurabi Kanunlarında maketlerin ödünç işlerini nasıl yöneteceği borcun vadesinde nasıl tahsil olunacağı, borçlunun hangi mallarının ne yolla borcun tasfiyesinde kullanılacağı yazılmıştır (Kaya, 2013, 44).

İlk bankerler olarak kabul edilen Lombardiya'lı Yahudiler, bankacılık işlemlerini pazarlara koydukları birer masa (banko) üzerinde yapmışlardır. Buradan hareketle banka sözcüğünün İtalyanca "Banco" kelimesinden geldiği daha sonra ise bu kelimenin "Banka" olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Kaya, 2013, 43).

1.3. TÜRK BANKACILIĞI'NIN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.3.1. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Bankacılık

Osmanlı İmparatorluğu'nun 624 yıllık tarihi boyunca, Müslüman halkı ağırlıklı olarak tarım, zanaat, ilim, askerlik gibi konularda faaliyet göstermiştir. İslam Dininde faiz almak ve vermek, büyük günahlar arasında sayıldığı için Osmanlı Yönetimi ve Müslüman Halk, finans piyasalarına ve ticarete mesafeli durmuştur ve bu alanlarda gayrimüslimler ön plana çıkmıştır. Bu durum, Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulana kadar geçen süreçte, bankacılık sektörünün çok yavaş ilerlemesinin en önemli nedenleri arasında yer almaktadır. Osmanlı gelir kaynaklarının uluslararası bir kuruluşun denetimine geçmesi, Avrupalı sermayedarlara yeterli güvence sağladığından, özellikle 1881'den sonra yabancı sermayeli bankaların sayısı hızla artmıştır. Gelen bu yabancı bankalar, kendi ülkeleriyle Osmanlı devleti arasındaki ticari ilişkileri geliştirmeye çalışmışlar ve özellikle madencilik ve ulaştırma alanında yatırım yapmayı tercih etmişlerdir (No:280, 2012, 4).

Osmanlı Devleti'nin bütçe giderlerinin, bütçe gelirlerinden fazla olması, bütçe açığı problemini doğurmuştur. Bunu önlemek adına Osmanlı Devleti bir takım yeni kararlar almıştır. Bunlar arasında en önemli olarak nitelendirilebilecek karar, Kaime ismindeki kâğıt paranın

ıkarılmasıdır. Bu süreçte, Osmanlı Devleti’nin giderleri gelirlerinden fazla olduğu için kaynak gereksinimi had safhaya ulaşmıştır ve Kaime basımının artırılması tercih edilmiştir. Böylece, piyasadaki kâğıt para miktarı çoğalmıştır ve bu durum, Kaime’nin yabancı paralar karşısındaki değerinin çok çok azalmasına neden olduğu için, Osmanlı Devleti’nin yabancı ülkelerden mal ve hizmet alımını finanse edebilmek için yabancı piyasalardan fon temin etmesini zorlaştırmıştır. Batı Avrupalı tüccarlara tanınan imtiyazlar ve 19. Yüzyılda yapılan ticaret anlaşmaları sonucunda yerli üreticilerin üretim kabiliyeti zayıflamış ve vergi gelirleri azalmıştır (Açıkgöz, 2010).

Osmanlı Hkmeti, Kaimelerin dış değerinin korunması için 1845 yılında Galata bankerlerinin ileri gelenlerinden iki tanesi ile bir anlaşma yaparak, Osmanlı ithalatının finansmanın sabit bir döviz kuru üzerinden bu bankerler tarafından dış mâli piyasalara yazılacak polielerle finanse edilmesi uygulamasını başlatmıştır. Bankerler 1847 yılında hkmetten aynı işlevi yerine getirmek üzere bir banka kurmalarının kabulünü istemişler ve bu istek hkmete kabul edilerek İstanbul Bankası kurulmuştur. (Kaya, 2013, 45). Bununla birlikte ilk kâğıt para 1840 yılında finansman ihtiyaçlarını karşılamak üzere çıkarılmıştır.

Cumhuriyet Dönemi ile birlikte, faaliyetlerine devam eden bankalar ve yabancı firmalar, yabancı şirketlerin yardımları ile kurulmuştur. Osmanlı döneminde faaliyete geçen tüm yabancı bankalar arasında en önemlisi, hiç şüphesiz ki Osmanlı Bankası’dır. Bu bankanın, diğer bankalardan farkı ise ortaklık şeklinde yeniden düzenlemelere tâbi tutularak, bir devlet bankası haline getirilmesidir. Bununla birlikte Osmanlı Devleti, yabancı bankalara bir takım faaliyet alanlarında sorumluluklar yüklemiştir. Bu sorumluluklar arasında, 30 yıllık bir zaman dilimi içerisinde para basmak, devletin gelirlerini düzenlemek, borçlara ilişkin demeler yapmak gibi ayrıcalıklardan söz edilebilir. Zaman içerisinde Osmanlı Bankası’nın sermayesinin yabancılara ait olması neticesinde, milli bir banka kurulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır ve sonuç olarak kurulmuştur. Osmanlı Bankası yanında İmparatorluğun yıkılmasına kadar kurulan diğer yabancı sermayeli bankaların ana faaliyet alanı Osmanlı Hazinesi için i ve dış borç bulunması ve bunların ödenmesi ile ilgili işlerle uğraşmak olmuştur. Bu nedenle Osmanlı dönemi bankacılığı için “borçlanma bankacılığı” nitelendirmesi yapılmıştır (Türkiye Bankalar Birliği Yayın No:262, 2008, 2).

1856-1923 yılları arasında kurulan bankaların ekseriyetinin yabancı sermayeli olduğundan bahsedilebilir. 1908 yılında İkinci Meşrutiyet’in ilan edilmesi, bankacılık sektörü açısından bir kırılma noktası olmuştur. Çünkü İkinci Meşrutiyet, Türk milliyetçiliğinin

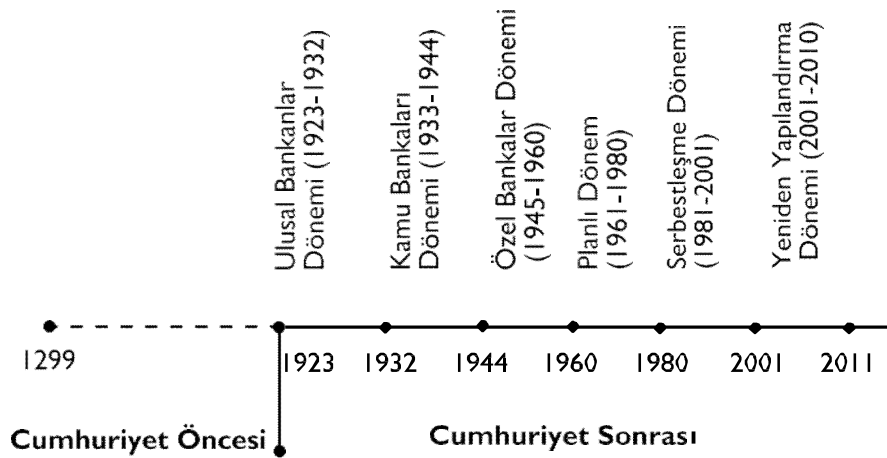
artmasına ve yerli sermayeli bankaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Milli bankacılığın ortaya çıkışındaki temel neden, ülke içinde biriken anaparayı yabancılardan kurtarmak ve bu sermayeyi ulusal ticaret faaliyetlerini geliştirmek maksadıyla kullanmaktır. Kurulan milli bankalar tarafından verilen kredi çeşitleri ağırlıklı olarak ticari kredi, esnaf kredisi, tarımsal kredi, emlak kredisi ve ihtiyaç kredisi şeklinde seyretnmiştir. Ayrıca Mithat Paşa tarafından 1863 yılında hayata geçirilen tarım kredi kooperatifleri 1888 yılında Ziraat Bankası'na dönüştürülmüştür. 1935 yılında kurulan Tarım Kredi Kooperatifleri, memleket sandıklarının bir benzeridir. 1911 yılında Aydın'da kurulan İncir Himaye-i Ziraat Anonim Şirketi, ilk modern kooperatif sayılabilir (Ekinci, 2008).

1.3.2. Cumhuriyet Döneminde Bankacılık

Türkiye'de Bankacılık, Cumhuriyet'ten önce bankacılık ve Cumhuriyet'ten sonra bankacılık şeklinde, iki temel dönemde ele alınmakta; Cumhuriyet'ten sonra bankacılık dönemi ise sırasıyla şu dönemlere ayrılmaktadır:

- Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1932)
- Kamu Bankaları Dönemi (1933-1944)
- Özel Bankalar Dönemi (1945-1960)
- Planlı Dönem (1961-1980)
- Serbestleşme Dönemi (1981-2001)
- Yeniden Yapılandırma Dönemi (2001-2010)

Şekil 1. Türkiye'de Bankacılığın Gelişimi

Kaynak: Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş, Metin Toprak, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 2478, Açık öğretim Fakültesi Yayını No: 1449, s.56.

1.3.2.1. Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1932)

19 Mart 1924'te kabul edilen 444 sayılı Bütçe Kanunu ile Ziraat Bankası, bağımsız bir anonim şirket haline dönüştürülmüştür. Ayrıca Bu Kanunla, bankacılık işlemlerini yapmak ve her çeşit krediyi tahsis etmek için Ziraat Bankası'na yetki verilmiştir.

624 sene hüküm süren Osmanlı İmparatorluğu'nun 1923 yılında sona ermesi ile Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur. Bu dönemde, bankalar ve sınai kuruluşlar, yabancıların mülkiyetinde idi. Ayrıca 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı nedeni ile ülke ekonomisi zor yıllar geçirmiş, ekonomide tasarruf ve yatırımlar, yeterli düzeye ulaşamamıştır. Bu problemlerin, milli bankacılık sisteminin kurulması ile çözülebileceği görüşü ağırlık kazanmıştır.

1923 yılında düzenlenen 1. İktisat Kongresi'ne katılan ve ekonomide söz sahibi olan tarafların hepsi bu görüşe destek vermiştir. Ancak sadece özel sektör sermayesi ile güçlü ve uzun ömürlü bankaların oluşturulamayacağına ve mutlaka devletin de desteği ile kurulabileceğine dair görüş birliği oluşmuştur. 1924 yılında Türkiye İş Bankası bir özel sektör bankası olarak kurulmuştur. 1925 yılında Türkiye Sanayi Maadin Bankası kurulmuştur. Bu banka ülkemizde kurulan ilk kalkınma bankasıdır (Kaya, 2013, 48).

Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası'nın adı, 1932 yılında Türkiye Sanayi ve Kredi Bankası olarak değiştirilmiştir. 1933'te Sümerbank'ın faaliyete geçmesi ile birlikte Türkiye Sanayi ve Kredi Bankası, Sümerbank'a devredilmiştir. Bir özel sektör bankası olan Türkiye İş Bankası, kuruluşundan sonraki dönemlerde topladığı tasarruf miktarı ile Türk Bankalarının toplam tasarrufları içerisinde önemli bir pay sahibi olmuştur. 1923-1929 döneminde uygulanmakta olan liberal kalkınma modeli bunu gerçekleştirecek kurumların yetersiz olması nedeniyle güçsüz kalmıştır.

Cumhuriyet döneminde bankacılık alanında atılan en önemli adımlardan birisi de, 1930 yılında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın kurulması olmuştur (Kaya, 2013, 48). Bu bankaya, para basma, ekonominin likiditesini ayarlama, paranın değerini koruma görev ve yetkileri verilmiştir.

1.3.2.2. Kamu Bankaları Dönemi (1933-1944)

Ulusal Bankalar Dönemi'nde kurulan kamu bankaları, geliştirilmesi gereken sektörlerle, imkânları ölçüsünde katkılar sağlayarak önemli bir rol üstlenerek, kamu bankalarının sayısının arttırılması gerekliliğini ortaya koymuştur ve zaman içerisinde yeni kamu bankaları da faaliyete

geçmiştir. 1933-1946 yılları arasında kurulan kamu bankalarının, sanayi sektöründe etkin bir rol üstlendikleri yani bankaların, doğrudan sanayi firmaları kurdukları, firmaların mülkiyet sahibi oldukları ve hatta sanayi firmalarını idare ettikleri söylenebilir.

1939'da kurulan Belediye Bankası, Belediyeleri mâli açıdan takviye ederek, yerel yönetimlere ait projelerin gerçekleştirilmesinde pay sahibi olmuştur. Belediye Bankası'nın ismi daha sonra İller Bankası olarak değiştirilmiştir ve halen aktif bir kuruluş olarak, mahalli idareleri desteklemeye devam etmektedir. Sümerbank (1933), Belediyeler Bankası (1933), Etibank (1935), Denizbank (1937), Halk Bankası ve Halk Sandıkları (1938), sanayi planlarında yer alan işletmelerin kurulması, işletilmesi ve finansman ihtiyaçlarının sağlanması amacıyla, kamu tarafından, özel amaçlı banka statüsüyle kurulmuştur (Karacaoğlu, 2011, 12-13). 1933'te Kanunla kurulan Halk Bankası, küçük ölçekli esnafları, işletmecileri ve sanayicileri finanse ederek, bu kesimleri ekonomik açıdan güçlendirmiş ve doğal olarak, ülke ekonomisinin gelişmesinde önemli bir rol üstlenmiştir.

1.3.2.3. Özel Bankalar Dönemi (1945-1960)

II. Dünya savaşı yıllarında beraberinde savaşın zorluklarını, enflasyon ve kıtlığı da getirdiğinden, en çok ihtiyaç duyulan gıdayı temin eden tarım sektörü ve ticareti varlıklı bir sınıfın doğmasına yol açmış, özel kesimde sermaye birikimi hızlanmıştır. Diğer taraftan batı ülkeleriyle ekonomik ve politik ilişkilere girilmiş, yabancı ülkelerde ve uluslararası finans kuruluşlarından kredi alma olanakları genişlemiştir (Er, 2009, 135-136). 2. Dünya Savaşı'nın içerisinde yer almayan Türkiye'nin, savaş sonrasında yaşamış olduğu bir takım sosyal ve mâli gelişmelerin, Türkiye'yi Liberalizm politikasını izlemeye mecbur bıraktığı söylenebilir.

Ülkemizde nüfusun ve üretim miktarının artması, çağdaş işletmelerin ve yapılan yatırımların sayısının çoğalması ve bunun sonucunda milli gelirin yükselmesi, şehirlerin genişlemesi gibi faktörler, genel ekonominin paraya olan talebini ve ihtiyacını arttırmıştır. Buna bağlı olarak, bankacılık sektörü için yapılan harcamalar, meyvelerini vermiştir. Çünkü sektörün kârı ve Özel Bankaların sahip olduğu önem her geçen gün artmıştır.

Yapı ve Kredi Bankası (1944), Garanti Bankası (1946), Akbank (1948), Pamukbank (1955), ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (1950) bu dönemde kurulmuştur (Yayın No:262, 2008, 6). Mevduatın sahip olduğu önem nedeni ile bankalar arasında, daha fazla tutarda mevduat sağlayabilmek için bir yarış başlamış; bu durum, ülke genelinde açılan banka

şubelerinin sayısının artmasına ve insanlara daha fazla bankacılık hizmeti sunulmasına imkân sağlanmıştır.

1.3.2.4. Planlı Dönem (1961-1980)

Bu dönemde kalkınma planlarında belirtilen ilkeler önemli ölçüde yön vermiştir. Böylece kalkınma ve yatırım bankacılığına önem verilmesi sağlanmıştır. Kalkınma planları doğrultusunda özellikle ihtisas bankalarının kurulduğu görülmektedir. Bu bankalar, T.C. Turizm Bankası, Sınai Yatırım ve Kredi Bankası, Devlet Yatırım Bankası, Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası olmuştur (Şimşek, 2013, 9).

Planlı Kalkınma Dönemi'nde, bankacılık sisteminin, devletin gözetimi ve denetimi altında olması nedeni ile bankaların elde ettiği mevduatlar karşılığında kullandığı kredilere hangi oranlarda faiz uygulayacağı, ne kadar komisyon ve işlem ücretleri alabileceği ve kullandıracağı kredilerin limitlerinin ne kadar olacağı, yukarıda bahsedilen devletçi ve dışa kapalı ekonomik politikaya göre belirlenmiştir.

Bu dönemde, ülkenin kalkınmasının planlı bir şekilde gerçekleşebilmesi için beşer yıllık kalkınma programları hazırlanmıştır. Bunlar şu şekildedir:

- Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1963-1967)
- İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1968-1972)
- Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1973-1977)

Planlı dönemde 5'i kalkınma ve 2'si ticaret olmak üzere toplam 7 yeni banka kurulmuştur. Bu dönemde kurulan kalkınma bankaları, T.C. Turizm Bankası (1962), Sınai Yatırım ve Kredi Bankası (1963), Devlet Yatırım Bankası (1964), Türkiye Maden Bankası (1968) ve Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (1976), ticaret bankaları ise Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası (1964) ve Arap-Türk Bankası (1977)' dir (Karacaoğlu, 2011, 19-20).

1963-1977 yılları arasında Türkiye'nin gerçekleştirdiği ihracat, Kalkınma Planlarında belirtilen ihracat hedeflerinin üzerinde gerçekleştirilmiştir. Toplam ihracat içerisinde yer alan sanayi mallarının payı da, hatırı sayılır bir şekilde artmıştır. Kalkınma Planlarında belirtilen projelerin ve yatırımların gerçekleşebilmesi için ihtiyaç duyulan kaynakların, mevcut bankalar tarafından sağlanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Ekonomide mal ve hizmet arzını aşan bu tür parasal genişleme, enflasyonun artmasındaki en önemli neden olmuştur (Yayın No:262, 2008, 13).

Bu dönemde, istisnai durumlar haricinde, yeni bankaların, bankacılık sektöründe faaliyet göstermesine izin verilmiştir. Nominal (Bileşik) kredi faiz oranları, devlet aracılığı ile belirlenmiştir. Ancak bu nominal kredi faiz oranları, çok düşük olduğu için ve genellikle de enflasyon oranlarının altında tercih edildiği için,

$$\text{Reel Faiz Oranı} = \text{Nominal Faiz Oranı} - \text{Enflasyon Oranı}$$

Formülüne göre, bu dönemde reel kredi faiz oranları negatif seviyelerde kalmıştır ve yatırımların, tüketimin artmasına ve fon fazlası olanların, ellerinde para tutmasının, kendileri açısından külfet ve maliyet doğurmasına neden olmuştur. Bununla beraber, mevduatları azalan bankalar, mevduatlarını tekrar arttırmak için yeni formüller aramışlar ve yurt genelindeki şube sayılarını çoğaltmışlardır.

1.3.3. Günümüzde Türk Bankacılığı

1980 Yılı ile başlayan ve günümüze kadar devam eden bu dönemde, Dünya genelinde kabul gören liberalist politikalar, küreselleşme ile birlikte, ülkemizde de etkisini göstermiş ve 1980 öncesindeki ithalata mesafeli, dışa kapalı ve devletçi ekonomi politikasından, 1980 yılı ile birlikte vazgeçilmiş ve liberal; dışa dönük bir ekonomi politikası benimsenmiştir. Negatif faiz oranlarından vazgeçilerek, enflasyon oranlarından daha fazla nominal faiz verilmesi, böylece pozitif reel faizlerin arttırılması, devletin ekonomik sistem içerisindeki ağırlığının azaltılması, bankacılık sektörünün ve sermayenin teşvik edilmesi, mal ve hizmet fiyatlarının ve döviz kurlarının esnek bir şekilde ve serbest piyasa koşullarına göre yani piyasalardaki arza ve talebe göre belirlenmesi esas alınmıştır. Böylelikle banka mevduatları artarken, bankaların dolaylı da olsa enflasyonu aşağıya çekme fonksiyonunu üstlenecekleri düşünülmüştür (Er, 2009, 138).

Bu dönemde, insanları tasarrufa teşvik etmek, ülkedeki tasarruf oranlarını arttırmak ve tüketimi azaltmak için enflasyon oranlarından daha fazla ve bankalar tarafından serbestçe belirlenen nominal faizler verilmiştir.

1980 Sonrası bankacılık sektörünü doğrudan etkileyen kurumsal gelişmelerden bazıları; Sermaye Piyasası Kurulu'nun 1982'de ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın 1986'da kurulması, Bankalar Tasfiye Fonu'nun 1983'te Tasarruf Mevduatı ve Sigorta Fonu'na dönüşmesi, Hazine Müsteşarlığı'nın 1985'te periyodik olarak devlet iç borçlanma ihalelerini ve Merkez Bankası'nın da 1987'de açık piyasa işlemlerini başlatmış olmasıdır. 1985 yılında 3182 sayılı Bankalar kanunu kabul edilmiştir (Erdal, 2011, 102). Bankalar Kanunu'nun 1985'te

yürürlüğe girmesi, bu dönemin önemli mâli gelişmelerindendir. Ayrıca bu dönemde, döviz ve altın piyasalarının kurulması, leasing ve factoring gibi yatırım araçlarının faaliyete geçmesi, finansal piyasalardaki ürün çeşitliliğinin çoğalmasına ve dolayısı ile finansal piyasalara olan talebin artmasına neden olmuştur.

Ekonominin ülke dışına doğru genişlemesi, ülkemizin uluslararası piyasalar ile olan etkileşimini artırmıştır ve böylece bankalarımız Avrupa ve Dünya genelindeki, çağa uygun bankacılık uygulamalarını yakından tanıma ve uluslararası bankalar ile iletişim kurma fırsatı elde etmişlerdir.

1990'lı yıllara geldiğimizde, artan finansal küreselleşme ile ülkeler arası sınırların kalkmış olması ve ülkemizdeki döviz ve hisse senedi işlemlerine serbestlik tanınması neticesinde, yurtdışından ülkemize önemli ölçüde kaynaklar gelmiştir ve bankalarımız bu kaynaklardan yararlanmıştır. 1990'lı yıllarda, bankacılık sektöründe döviz cinsinden tasarrufların, Türk Lirası ve Döviz cinsinden oluşan toplam tasarruflara oranının ciddi oranda artmış olduğu ifade edilebilir. Bu durumun nedenlerinden bir tanesi de, 1990'lı yıllarda da enflasyon oranlarının yüksek olmaya devam etmesi sonucunda, Türk Lirası'nın değer kaybetmesi ve yabancı paraların, Türk Lirası yerine tercih edilmesidir. Ayrıca bankaların yabancı para cinsinden yükümlülüklerinin toplam yükümlülükleri içindeki payının yükseldiği görülmektedir. Bu değişim 1989'da sermaye hesaplarının serbestleştirilmesinin yabancı sermaye girişini kolaylaştırılmasının bir sonucudur (Erdal, 2011, 112).

1990'lı yıllarda Türk Bankaları, yurtdışında yeni şubeler açmaya devam etmişlerdir. Ancak Kamunun giderlerinin gelirlerinden fazla olması sonucunda oluşan bütçe açıkları sorunu, enflasyon ve faiz oranlarının yüksek olması, döviz kurlarının olağan dışı hareketlenmesi ve uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının, Türkiye'nin kredi notu ile ilgili negatif yönde açıklamalar yapmaları, 1994 yılına geldiğimizde bankaların ciddi anlamda mâli kayıplar yaşamasına neden olmuştur. Kamunun yüksek faizle kısa vadeli borçlanması, bankaların da mevduatlarının kısa vadelere yoğunlaşmasına neden olmuştur (Er, 2009, 141).

Bankacılık sektörü, 1994 yılında Türkiye ekonomisinde yaşanan kriz sonucunda önemli kayıplarla karşı karşıya kalmış, üç banka tasfiye sürecine alınmıştır. 1994 krizinin olumsuz etkileri kısa sürede atlatılmış ve bankacılık sektörü 1995 sonrası dönemde dolar bazında yıllık ortalama yüzde 18 civarında bir büyüme göstermiştir. (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2002, 4). 1995'ten sonra ülke ekonomisinde gerçekleşen olumlu gelişmeler, bankacılık sektörünü de pozitif yönde etkilemiştir. Enflasyondan arındırılmış faiz oranlarının

yüksekliği, Türk Lirası cinsinden finansal yatırım araçlarına olan ilgiyi ve talebi yeniden arttırmıştır. Bu dönemde, yurtdışından borçlanma talebinin artması nedeni ile kamu otoritesi, bu talebi azaltmak için Döviz ve Türk Lirası cinsinden borçlanma işlemlerini vergiye tâbi tutmuştur. Yurtdışından borçlanmanın maliyetini hesaba katan yatırımcılar, repo gibi çok kısa vadeli finansal yatırım araçlarına yönelmiştir.

Uluslararası Para Fonu (IMF) ile İzleme Anlaşması'nın 1998'de imzalanması ile birlikte Türkiye, ekonomideki yapısal problemlere çözümler getireceğini, vergi reformunu ve finansal sektörün etkin bir şekilde denetlenebilmesine dair yasal düzenlemeleri hayata geçireceğini taahhüt etmiştir. Enflasyonu düşürmeyi hedefleyen program üç temel unsur üzerinde inşa edilmiştir. Birincisi, sıkı maliye politikası, yapısal reformlar ve özelleştirmenin hızlandırılması ile faiz dışı fazlanın yaratılması. İkincisi, enflasyon hedefi ile uyumlu gelir politikasıdır. Üçüncüsü ise, enflasyonun düşürülmesine odaklanmış kur ve para politikası uygulanmasıdır (Er, 2009, 144).

Tasarruf Mevduatı ve Sigorta Fonu, kurulduğu 1983 Yılı'nda Merkez Bankası bünyesinde faaliyet göstermeye başlamıştır. 2000 Yılı'nda ise Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu kapsamında faaliyetlerini sürdürmesine karar verilmiştir. 1997–2001 Yılları Arasında, toplam on sekiz adet banka Fon'a devredilmiştir.

IMF ile 1999'da imzalanan Stand-By Anlaşması ile yüksek enflasyon oranlarının düşürülmesi için bir program kabul edilmiş ve 2000 yılı ile birlikte kararlı bir şekilde uygulanan bu program sayesinde enflasyon ve faiz oranlarında düşüş trendi görülmesi, programın olumlu yanı olarak karşımıza çıkmaktadır. 2000 yılında bankacılık sisteminde kısa vadeli dış borç kullanımı artmıştır. Kriz sonrasında yabancı bankaların kredileri geri çağırımları, rezervlerin erimesine ve döviz kuru üzerinde baskı oluşmasına neden olmuştur (Sevimeser, 2005, 18).

2000 Yılı'nda Bank Kapital, Demirbank ve Etibank'ın TMSF'ye devredilmiş, Kıbrıs Kredi Bankası ve Park Yatırım Bankası'nın bankacılık lisansının BDDK tarafından iptal edilmiş olması da dönemin önemli gelişmelerindendir. Bankalar, kötü yönetilmeleri veya sahiplerinin, yatırımcılardan elde ettikleri fonları, kendi zimmetlerine geçirmeleri ve böylece yolsuzluk yapmaları neticesinde Fon'a devredilmiştir.

Bu olumsuzluklar nedeni ile bankacılık sektörü itibar kaybettiği için, ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yeniden yapılandırılmış ve sektörün, ülke ekonomisinin büyümesinde tekrar önemli bir aktör olması ve bankacılık sektörüne duyulan güveninin artması sağlanmıştır.

Tablo 1. Sektörün Şube Sayısının Banka Grupları Bazında Dağılımı (Adet)

Banka Grupları	Aralık 2012	Haziran 2013	Eylül 2013	Aralık 2013	Değişim (Adet)	
					Aralık 2012 Aralık 2013	Eylül 2013 Aralık 2013
Kamu Bankaları	3.079	3.180	3.329	3.397	318	68
Özel Bankalar	5.071	5.234	5.307	5.411	340	104
Yabancı Bankalar	2.039	2.099	2.154	2.171	132	17
Katılım Bankaları	829	889	938	965	136	27
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	41	41	41	40	-1	-1
TMSF Bankaları	2	2	2	2	0	0
Bankacılık Sektörü	11.061	11.445	11.771	11.986	925	215

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü, Sayı: 2014/1, Aralık 2013, sayfa:10.

Aralık 2013 döneminde en fazla şube sayısına sahip banka grubu, 5.411 şubesi bulunan özel bankalardır. İkinci sırada ise 3.397 şubeye sahip olan kamu bankaları yer almaktadır. Aralık 2012'den Aralık 2013'e kadar geçen bir yıllık sürede, şube sayısındaki en yüksek artış, 340 ile özel bankalarda gerçekleşirken, aynı dönemde kamu bankalarına ait şube sayısı ise 318 adet artmıştır ve kamu bankaları, bu kategoride ikinci sırada yerini almıştır.

Tablo 2. Bankacılık Sisteminde Banka ve Şube Sayısı

	Mart 2014		Aralık 2014		Mart 2015	
	Banka	Şube	Banka	Şube	Banka	Şube
Mevduat Bankaları	32	11.014	34	11.182	34	11.195
Kamu Sermayeli Bankalar	3	3.408	3	3.500	3	3.529
Özel Sermayeli Bankalar	11	5.345	11	5.455	11	5.449
Fondaki Bankalar	1	1	1	1	1	1
Yabancı Sermayeli Bankalar	17	2.260	19	2.226	19	2.216
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13	41	13	41	13	41
Toplam	45	11.055	47	11.223	47	11.236

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, İstatistiki Raporlar, Türkiye’de Bankacılık Sistemi Banka, Şube ve Personel Bilgileri, Mart 2015, Rapor Kodu: DT13, Nisan 2015, s.1.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve yabancı ülkelerdeki şubeler dâhil ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna Devredilen Bankalar.

Bankacılık sisteminde Ocak-Mart 2015 döneminde faaliyet gösteren banka sayısı 51’dir. Mevduat bankalarının sayısı 34, kalkınma ve yatırım bankalarının sayısı 13 ve katılım bankalarının sayısı ise 4’tür.

Mevduat bankalarının 3 tanesi kamu sermayeli, 11 tanesi özel sermayeli ve 19 tanesi yabancı sermayeli bankadır. “Taib Yatırım Bank A.Ş.”nin ticari ünvanı 6 Mart 2015 tarihinde “Pasha Yatırım Bankası A.Ş.” olarak değişmiştir.

Tablo 3. Sektörün Personel Sayısının Banka Grupları Bazında Dağılımı (Kişi)

Banka Grupları	Aralık 2012	Haziran 2013	Eylül 2013	Aralık 2013	Değişim (Kişi)	
					Aralık 2012 Aralık 2013	Eylül 2013 Aralık 2013
Kamu Bankaları	51.587	52.770	53.646	54.466	2.879	820
Özel Bankalar	89.968	92.996	94.434	94.747	4.779	313
Yabancı Bankalar	39.384	41.088	42.400	42.746	3.362	346
Katılım Bankaları	15.356	16.196	16.729	16.800	1.444	71
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	4.900	5.099	5.090	5.244	344	154
TMSF Bankaları	258	260	255	260	2	5
Bankacılık Sektörü	201.453	208.409	212.554	214.263	12.810	1.709

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü, Sayı: 2014/1, Aralık 2013, s.10.

Aralık 2013 döneminde en fazla personel sayısına sahip banka grubu, 94.747 personele sahip özel bankalardır. İkinci sırada ise 54.466 personel istihdam eden kamu bankaları yer almaktadır. Aralık 2013'e kadar geçen bir yıllık sürede, personel sayısındaki en yüksek artış, 4.779 kişi ile özel bankalarda gerçekleşirken, aynı dönemde yabancı bankalarda istihdam edilen personel sayısı ise 3.362 kişi artmış ve yabancı bankalar, bu kategoride ikinci sırada yer almıştır.

Tablo 4. Bankacılık Sisteminde Çalışanlar

	Mart 2014	Aralık 2014	Mart 2015
Mevduat Bankaları	193.029	195.363	195.999
Kamu Sermayeli Bankalar	53.861	55.851	56.809
Özel Sermayeli Bankalar	94.648	95.839	95.645
Fondaki Bankalar	227	227	228
Yabancı Sermayeli Bankalar	44.293	43.446	43.317
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	5.298	5.523	5.482
Toplam	198.327	200.886	201.481

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, İstatistiki Raporlar, Türkiye'de Bankacılık Sistemi Banka, Şube ve Personel Bilgileri Mart 2015, Rapor Kodu: DT13, Nisan 2015, s.2.

2015 Mart Ay'ında mevduat bankalarında çalışan sayısı, 2015 Mart Ay'ına göre 2970 kişi artmıştır. En çok artış, 2948 yeni personel ile kamu sermayeli bankalarda gerçekleşmiş, yabancı sermayeli bankalardaki toplam çalışan sayısı 976 kişi azalmış, kalkınma ve yatırım bankalarında ise 184 kişilik personel artışı olmuştur.

1.4. BANKALARIN SINIFLANDIRILMASI

1.4.1. Sermaye Kaynaklarına Göre Bankalar

Bu bankalar, Özel Sermayeli Bankalar, Kamu Sermayeli Bankalar ve Karma Sermayeli Bankalar olmak üzere 3 grupta toplanmaktadır.

1.4.2. Yaptıkları İşlere Göre Bankalar

1.4.2.1. Emisyon Bankaları

Para politikalarının belirlenmesinde söz sahibi olan bankadır. Diğer bir ifade ile Merkez Bankası olarak adlandırılmaktadır. Merkez Bankalarının temel işlevleri şunlardır:

- Fiyat istikrarını sağlamak.
- Ülke içindeki para arzı dolayısıyla para piyasasını düzenlemek.
- Bankacılık sistemini yönlendiren kurum olarak ülkedeki kredi hacmini ve dağılımını ayarlamak.
- Ülkenin altın ve döviz rezervlerini yönetmek.
- Dış ödemeleri düzenlemek ve devletin veznedarlığını ya da mâli ajanlığı işlevini yerine getirmektedir (Kaya, 2013, 85).

1.4.2.2. Ticaret Bankaları

Genellikle mevduat toplayabilen, sunduğu çok sayıda finansal ürün ve hizmetler ile bankacılık sektöründe önemli bir yere sahip olan, topladığı mevduatlar ve kullandığı krediler sayesinde, ülke ekonomisine önemli katkılar sağlayabilen bankalardır. Çünkü ticaret bankaları, kabul ettiği mevduatları, fon ihtiyacı olan ticaret ve sanayi sektöründe faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara kredi şeklinde sunarak, ilgili kurum ve kuruluşların parasal gereksinimlerini karşılamaktadır.

1.4.2.3. Ziraat ve Sanayi Bankaları

Tarımsal faaliyetlerde bulunan çiftçilere sağlamış olduğu kredilerle çiftçileri destekleyen ve çiftçilerin tarımsal araçlar ve gereçler edinmesini sağlayarak, ülkedeki tarımın gelişmesinde önemli bir rol oynayan bankalara ziraat bankaları denir. Sanayi bankaları ise sanayi kesimine sağladığı uzun vadeli krediler ile sanayi sektörünün fon ihtiyacını karşılayan ve ülke sanayisinin gelişimine pozitif yönde katkı sağlayan bankalardır.

1.4.2.4. Yatırım ve Kalkınma Bankaları

Yatırım bankalarının, genel olarak mevduat toplama yetkisinin bulunmadığından bahsedilebilir. Yatırım bankalarının, yurtiçindeki ve yurtdışındaki şube sayısının ve sunmuş olduğu finansal ürün ve hizmetlerin sayısının kısıtlı olması nedeni ile faaliyetleri belirli ve sınırlı ölçülerde bulunmaktadır.

Bu bankalar, orta ve uzun vadeli bir borçlanma aracı olan tahvili ihraç ederek, özel sektörde ve kamu sektöründe faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların parasal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Tahvil arz eden ve tahvil talep eden tarafları bir araya getirerek, finansal piyasalardaki aracılık faaliyetini üstlenmektedir.

Kalkınma bankaları ise, kalkınmada öncelikli yöre ve sektörlerin finansman ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kurulan bankalardır. T.Sinai Kalkınma Bankası ve T.Kalkınma Bankası bu türden iki bankadır (Şakar, 2000, 20). Gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye’deki hükümetlerin hazırladığı orta ve uzun vadeli kalkınma planlarına dayanarak, gelişmemiş ve az gelişmiş bölgelere ve sektörlerle uzun vadeli fon sunarak, ekonomik kalkınmanın hızlanmasına imkân sağlayan, girişimcilere sağladığı finansal, yönetsel ve teknik desteklerle, yurtiçindeki sanayi sektörünün etkin ve başarılı olabilmesini hedefleyen ve mevduat kabul etmeyen bankalardır.

1.4.2.5. Özel Kanunlarla Kurulan Bankalar

Adından da anlaşılacağı üzere, özel bir kanuna istinaden kurulmuş olan ve kanunda belirtilen amaca ilişkin çalışmalarını sürdüren bankalara denir. Türk Eximbank, ihracatçıları desteklemek üzere; Halkbank ise küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ’lerin) finansal ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile özel kanunla kurulmuş bankalara örnek olarak verilebilir.

İkinci Bölüm

2. BANKACILIKTA KREDİ KAVRAMI

2.1. KREDİNİN TANIMI, AMACI VE UNSURLARI

2.1.1. Kredinin Tanımı

Genel anlamda kredi; herhangi bir kimseye para vermek ya da parasını sonra almak kaydıyla ona mal vermeyi kabul etmek ya da alınacak bir mal, yapılacak bir hizmetin yerine getirilmesine kefalet etmek veya garanti vermek şeklindeki uygulamaya verilen isimdir (Parasız, 2009, 227).

Bankaların sahip olduğu kaynaklarının bir bölümünü, sözleşme ile belirlenmiş bir süre ve belirli bir getiri beklentisi (faiz) karşılığında, kendilerinden talepte bulunan müşterileri arasından uygun durumda olanlara tahsis ettiği, parasal değerleri ifade eden bir kavramdır. Banka, kendisine ait fonların bir bölümünü, tasarruf açığı olan gerçek ve tüzel kişilere, kredi şeklinde aktarmaktadır ve bunun karşılığında, ilgili kesimlerden faiz ve kredi işlem ücretleri talep etmektedir.

Tablo 5. Türler İtibariyle Krediler

(Milyon TL)	Değişim						
	Aralık 2012	Eylül 2013	Aralık 2013	Aralık 2012 – Aralık 2013		Eylül 2013 – Aralık 2013	
				Tutar	(%)	Tutar	(%)
TOPLAM	794.756	990.441	1.047.428	252.671	31,8	56.987	5,8
Kurumsal/Ticari Krediler	329.103	416.126	443.842	114.740	34,9	27.716	6,7
KOBİ Kredileri	199.743	254.171	271.422	71.679	35,9	17.250	6,8
Mikro İşletmeler	54.085	66.046	70.847	16.763	31,0	4.802	7,3
Küçük İşletmeler	63.119	80.443	85.711	22.593	35,8	5.268	6,5
Orta İşletmeler	82.539	107.683	114.863	32.323	39,2	7.180	6,7
Bireysel Krediler	265.911	320.144	332.164	66.253	24,9	12.020	3,8
Kredi Kartları	71.593	83.167	83.806	12.214	17,1	639	0,8
Tüketici Kredileri	194.318	236.977	248.357	54.039	27,8	11.381	4,8
Konut	86.043	106.217	110.505	24.462	28,4	4.288	4,0
Taşıt	8.043	8.279	8.532	489	6,1	252	3,0
İhtiyaç+Diğer	100.233	122.480	129.321	29.088	29,0	6.840	5,6

Kaynak: BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü, Sayı: 2014/1, Aralık 2013, s.22.

Aralık 2013'teki toplam kredi hacmi, Aralık 2012 dönemine göre 252.7 milyar TL artış göstermiştir. Bu artıştaki en önemli pay ise 114.7 milyar TL artışla kurumsal/ticari kredilere aittir. KOBİ kredilerindeki artış ise 71.7 milyar TL şeklinde gerçekleşmiştir. 66.2 milyar TL tutarında artan bireysel kredilerin ise 54 milyar TL kısmını tüketici kredileri oluştururken, kredi kartındaki artış ise 12.2 milyar TL olmuştur.

Aralık 2013'te ise tüm krediler içerisindeki en büyük pay 443.9 milyar TL ile kurumsal/ticari kredilerin olmuştur. Aynı ay içerisinde 332.2 milyar TL hacimli bireysel kredilerin 248.3 milyar TL tutarındaki bölümü ise tüketici kredilerine aittir.

2.1.2. Kredinin Amacı

Bankanın işlevlerinden bir tanesi de gerçek ve tüzel kişilere kredi kullandırmaktır. Kredi kullandıran banka ve kredi kullanan müşterilerin, kredi ile ilgili amaçları doğal olarak farklıdır. Ev, iş yeri, arsa ve araba sahibi olmak isteyen, fakat bunları alabilecek kadar yeterli birikime sahip olamayan gerçek kişiler, banka kredisi kullanarak bunlara sahip olabilmektedir.

Alacaklı olduğu işletmelerden alacaklarını gecikmeli bir şekilde tahsil edebildiği için başka firmalara olan borçlarını gecikmeli ödeyen ve yükümlülüklerini tam yerine getiremeyen işletmeler, bu çeşit sorunlarla karşılaşmamak için bankalardan kredi kullanabilmektedir.

Üretim hacmini yükseltmek isteyen işletmeler, gelişen teknoloji ile üretilen yeni makinelere, araçlara ve teçhizatlara sahip olabilmek için fona yani krediye ihtiyaç duymaktadır. Yeni bir işletme kurmak isteyen veya mevcut işletmesini büyütmek isteyen girişimciler, iş yerine ait arsa, bina, taşıt, hammadde, makine gibi temel gereksinimlerinin tamamını veya bir bölümünü, banka kredileri aracılığı ile karşılayabilmektedir. Bu noktada kullanılan krediler, kişi ve kurumlar için önem taşımaktadır.

2.1.3. Kredinin Unsurları

Kredinin unsurları, zaman, güven, risk ve gelir olmak üzere dört alt başlık altında sıralanmıştır. Bu unsurlar hakkında kısaca şu şekilde açıklamalar yapılabilir;

2.1.3.1. Zaman Unsuru

Zaman kavramı ile risk kavramı doğru orantılıdır, zaman ilerledikçe, kredinin riski de artacaktır. Çünkü zaman, her türlü belirsizliklere ve risklere (örneğin ilgili ülkedeki veya dünyadaki ekonomik ve politik riskler gibi) açık bir kavramdır. Üstelik süre arttıkça, paranın satın alma değeri de düşecektir. Bu nedenle, kredi işlemlerinin de belirli bir takvime bağlanması yani kredinin başlangıç ve bitiş tarihlerinin, vade süresinin belirlenmesi, kredi veren ve kredi alan tarafların haklarının ve menfaatlerinin korunması açısından büyük önem taşır.

2.1.3.2. Güven Unsuru

Kredi talep eden gerçek ve tüzel kişiler ile kredi arz eden bankalar arasında itimat bağı kuvvetli olmalıdır. Kredi verilecek gerçek ve tüzel kişilerin, banka nezdinde saygınlık ve güven uyandırmaları, banka açısından da belirleyici ve önemlidir.

2.1.3.3. Risk Unsuru

Bankacılıkta risk, kredi yükümlülüklerinin zamanında yerine getirilebilme sürecine kadar yaşanabilecek muhtemel olumsuzlukların toplamıdır. Bu faktörlerin hepsi risk kavramını oluşturmuştur. Kredi veren taraf, risk faktörünü minimum seviyeye indirebilmek için kredi kullanan taraftan, ekonomik durumunu da göz önünde bulundurarak, sahip olduğu mal varlığının tamamını veya bir bölümünü güvence olarak talep edebilir.

Kredi kullanan gerçek ve tüzel kişilerin, ödemelerini zamanında yerine getirmeleri, risk unsurunu azaltıcı bir faktördür. Kredi kullanıcısının finansal durumu ve sosyal statüsü ne kadar olumlu olursa, bankanın yükleneceği risk de o kadar düşük olacaktır. Müşterinin bankaya ileteceği teminatın değeri ne kadar yüksek olursa, müşterinin kredi riskini ve sonuçta kredinin müşteriye olan maliyetini o derece azalacaktır.

2.1.3.4. Gelir Unsuru

Bankalar faaliyetlerine devam edebilmek için kazanç elde etmelidir. Bankalar, kredi kullandırma karşılığında faiz geliri elde ederler.

Kredi talep edenlerden faiz dışında ek ödemeler (dosya masrafı, ekspertiz ücreti, tahsis ücreti, sigorta primi gibi) talep ederek, kârlarını arttırma amaçları da vardır.

2.1.4. Kredilerin Fonksiyonları

Bir ülkedeki mâli kalkınmanın gelişmesinde krediler, çok önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü bir ekonomide, tasarruf fazlası olan taraflar ile tasarruf açığı olan taraflar var olduğu için, aracı kuruluş görevini üstlenmiş olan bankalar, tasarruf fazlası olan kişilerden ve kuruluşlardan temin ettiği fonları, tasarruf açığı olan kişilere ve kuruluşlara aktararak, fon fazlası olanlara gelir sağlamakta; fon açığı olanların da finansman ihtiyaçlarını karşılamakta ve finansal dengeyi sağlamaya çalışmaktadır.

Ülkede orta ve uzun vâdeli yatırım yapmak isteyen girişimcilerin tamamı, yatırım için gerekli sermayeye sahip değildir. İlgili girişimciler, bankalardan aldıkları kredilerle, ihtiyaç duydukları sermayeyi elde ederler. Yapılan yatırımlar sâyesinde ülkedeki üretim, ihracat, istihdam, refah seviyesi ve devletin vergi gelirleri artar.

2.2. KREDİNİN KAYNAKLARI

Bankaların kullandığı kredileri en çok ve en kolay şekilde finanse edebilen yatırım aracı özelliğine sahip olan ve bankaların tasarruf sahiplerinden elde etmiş olduğu mevduat, bankalar açısından yabancı kaynak kapsamındadır. Çünkü bankaların sadece kendi öz sermayeleri ile kredi kullandırılabilmesi mümkün değildir ve bankalar, mevduat toplamak durumundadır.

Bankaların, mevduat haricinde elde ettiği uluslararası kredilerini de, kredinin yabancı kaynakları arasında saymak mümkündür. Ayrıca bankalar, Merkez Bankası'ndan, yurt dışındaki bankalardan elde ettiği yabancı kaynaklarla da kullandıracağı kredileri finanse etmektedir. Bankaların, kullandıracağı kredilerin finansmanı için yeterli miktarda mevduat, sermaye ve uluslararası borçlanma araçları gibi kaynaklara sahip olmaması, gerçek ve tüzel kişilere kredi tahsisini olumsuz yönde etkiler. Yerli ve yabancı yatırımcılarda, ulusal ve uluslararası finansal kuruluşlarda olumlu bir algı oluşturan mâli açıdan güçlü bankaların, tahsis edeceği krediler için uygun özelliklerde kaynak temin edebilmesi daha kolaydır.

2.3. KREDİLERİN TÜRLERİ

Kredileri değişik başlıklar altında gruplandırmak mümkündür.

2.3.1. Nitelikleri Açısından Krediler

Nitelikleri açısından krediler, nakdi krediler ve gayri nakdi krediler olmak üzere iki başlık halinde sınıflandırılır.

2.3.1.1. Nakdi Krediler

Bankaların, belirli bir tutarı, gerçek ve tüzel kişilere, belirlenmiş bir vade süresi ve faiz oranı karşılığında borç para olarak vermesidir.

2.3.1.2. Gayri Nakdi Krediler

Gayri nakdi kredilere teminat mektubu örnek olarak verilebilir. Buna göre, ticari işlemlerde borçlu taraf, bankanın kendisine kefil olmasını talep edebilir. Banka, kefalet talebini olumlu karşıladığı müşterilerinden, bu işlem için belirli bir ücret isteyebilir. Bankaların, müşterilerinin sorumluluğunu yerine getirmek, borcunu ödemek ve işini görmek şeklinde sağladığı kredilerdir. Ayrıca kredi kartı da gayri nakdi krediler arasındadır.

2.3.2. Vadeleri Açısından Krediler

Vadeleri açısından krediler, kısa vadeli krediler, orta vadeli krediler ve uzun vadeli krediler olmak üzere üç başlık halinde sınıflandırılır:

2.3.2.1. Kısa Vadeli Krediler (1 yıla kadar)

Bankalar tarafından en fazla 1 yıl için kullandırılan kredilerdir. Kısa vadeli kredilerin riski, orta ve uzun vadeli kredilere göre az olduğundan, bankaların kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranları, uzun vadeli kredilere göre daha düşüktür.

2.3.2.2. Orta Vadeli Krediler (1-5 yıla kadar)

Vadesi 1-5 yıl arasında olan kredilerdir. Bankalar tarafından gerçek ve tüzel kişilerin orta vadeli mâli ihtiyaçlarını giderebilmeleri için kullanılır. Bankalar bu tür kredileri kullanarak, sahip olduğu fonları orta vadeli sürede kazanç sağlayacak daha farklı yatırım alanlarında değerlendirememektedir. Bu nedenle bankalar, daha temkinli hareket etme ihtiyacı duyarlar. Bankaların, orta vadeli kredi kullanmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler arasından, banka nezdinde güvenilirliği ve kredibilitesi yüksek olanları tercih ederek, onlara kredi kullandırması, banka açısından yerinde bir tutum olacaktır ki böylece kredinin ödenmeme riski minimum seviyede olabilecektir.

Bankalar, orta vadeli kredi vermekle, fonlarını uzunca bir süre ve çoğu kez kesin olarak, bir firma veya kişiye bağlamaktadırlar. Bankanın yapmış olduğu uzun süreli planlamanın, paraya çevrilebileceği başka bir piyasa genellikle mevcut değildir. Fonların uzunca bir süre bağlı kalması hareket serbestilerini kısıtladığından, bankaların orta vadeli kredi taleplerinin değerlendirilmesinde daha titiz davranmaları olağandır (Akgüç, Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi 1983, 250).

2.3.2.3. Uzun Vadeli Krediler (5 yıldan fazla)

Vadesi 5 yıldan daha fazla olan kredilerdir. (Mortgage Kredileri veya işletmelerin uzun vadeli projelerini finanse edebilmek için kullandığı krediler gibi.) Bankalar açısından vade ile risk, doğru orantılı unsurlardır. Kullanılan kredinin vadesi uzadıkça, ilgili ülkenin yerel para biriminde, makro ve mikroekonomisinde dalgalanma ihtimali yükselir. Artan belirsizlik, uzun vadeli kredilerin daha maliyetli olmasına neden olur.

2.3.3. Teminat Açısından Krediler

Teminat açısından krediler, teminatlı krediler ve teminatsız krediler olmak üzere; teminatlı krediler ise şahsi teminatlı krediler ve maddi teminatlı krediler olmak üzere, kendi içerisinde iki başlık halinde sınıflandırılır:

2.3.3.1. Teminatlı Krediler

Bankalar, gerçek ve tüzel kişilere tahsis ettiği krediler karşılığında risk de almış olurlar. Bu risk, kredinin bankaya ödenmeme riskidir. İşte bu durum, bankanın kendisini garantiye alabilmek adına, borçlusundan teminat talep edebilmesine neden olabilmektedir. Örneğin, bankaların kullandığı ev kredilerinde, krediye konu olan gayrimenkul, banka tarafından satılarak borç ödenir.

Müşterinin sadece imzasının yeterli olmadığı; müşterinin sahip olduğu mal varlığı (gayrimenkul, menkul, çek, senet vb.) karşılığında kullanılan kredilerdir. Bu tür krediler, kredi kullanıcısına, başka gerçek ve tüzel kişilerin kefil olması şartına bağlı olarak kullanılabilir ki buna şahsi teminatlı krediler denir. Maddi teminatlı krediler ise kredi kullanıcısının sadece imzasının yeterli olmadığı, şahsına ait maddi mal varlığının teminat olarak alınması karşılığında kullanılan kredilerdir. Kredi kullanımında teminat alınırken daha sonra sorun yaşamaması için bankalarca bazı noktalara dikkat edilmesi gerekmektedir.

Bu hususları şöyle sıralayabiliriz;

- Alınan teminatlar riskin tamamını (anapara+faiz+vergiler+masraflar) karşılayacak değerde olmalıdır.
- Teminatların, özellikle taşınır ve taşınmaz rehin ile alınan teminatları ani değer düşüklüğüne karşı dain ve mürtehin sıfatıyla banka adına sigorta ettirilmelidir.
- Teminat alırken sağlanan marj, kredi süresince takip edilmeli ve marjın azalmasına izin verilmemelidir.
- Değer düşme ihtimali olan teminatların alınmasında kaçınılmalıdır (Güney, 2007, 79).

2.3.3.2. Teminatsız Krediler

Hiç bir mal karşılığı (teminat) olmadan kullanılan kredilerdir. Bankanın yalnızca kredi kullanıcısının itibarını ve kredi ödeme yeteneğini göz önünde bulundurarak kullandığı kredi türüdür. Bu tür krediler verilirken müşterilerin, uzun bir ticari geçmişe sahip olmaları, likiditesinin yüksek olması, bulunduğu sektörde uzun süre çalışıyor olması, kamuoyunda itibarının yüksek olması gibi hususlar dikkate alınır (Pamukçu 2009, 18).

Bankalar, kullandığı her kredi için teminat almamaktadır. Uluslararası ölçekli kurumsal, güçlü ve saygın şirketler teminatsız kredilerden faydalanabilmektedir. Çünkü bu çeşit kredilerin ödenmeme riski, yok denecek kadar düşüktür veya sıfırdır.

2.3.4. İzin Açısından Krediler

2.3.4.1. Şube Yetkili Krediler

Bankalarca üst makamların onayına gerek olmadan sadece şube yetkilisi tarafından açılabilen kredilerdir. Her bankanın şube yetkisinde kullandırabileceği kredi tutarı bankadan bankaya farklılık içermektedir. Bu oranlar bankaların kendi iç tüzüklerinde belirtilen oranlar doğrultusunda kullandırılan kredilerdir. Genel olarak şube yetkili krediler, şube müdürleri tarafından onaylanan krediler diye de tanımlayabiliriz.

2.3.4.2. Otorize Krediler

Şubenin yetkisini aşan kredi türüdür. Bu tür krediler ilk olarak bankaların genel müdürlüklerine onaya sunulur. Onay dâhilinde kullandırılan ve tahsis edilen krediler diye ifade edebiliriz.

2.3.5. Kaynak Açısından Krediler

Kaynak açısından kredileri, banka kaynaklı krediler ve fon kaynaklı krediler olarak ikiye ayırabiliriz.

2.3.5.1. Banka Kaynaklı Krediler

Bankanın kullandığı kredileri, kendisine ait kaynaklarından finanse ettiği kredilerdir.

2.3.5.2. Fon Kaynaklı Krediler

Bankaların, faaliyet gösterdiği ülkenin içinde ve dışındaki diğer kredi kurum ve kuruluşlarından temin ettiği fonlarla, müşterilerine sunmuş olduğu kredilere denir.

2.3.6. Kullanma Amacı Açısından Krediler

2.3.6.1. Tüketici Kredileri (Bireysel Krediler)

Ticari bankaların bireylere yönelik verdikleri ferdi kredilerdir. Tüketici kredileri genellikle otomobil, dayanıklı tüketim maddeleri (beyaz eşya), ev eşyası, elektronik eşya, mesleki kuruluş, konut, gezi ve benzeri harcamalarda kullanılmaktadır. Bu krediler genellikle kısa dönemli olmakla birlikte, konut ve otomobil alımı için sunulan krediler orta ve uzun döneme yayılabilmektedir (Pamukçu, 2009, 18).

2.3.6.1.1. Konut Kredileri

Bankaların, yatırım veya barınma amacı ile konut talebinde bulunanlara kullandığı bir kredi türüdür. Konut kredilerinde vade, 5 ile 30 yıl arasında değişmektedir. Orta ve uzun vadeli konut kredilerinde faiz oranları genellikle sabitken, kısa vadeli konut kredilerinde ise faiz oranları değişkenlik gösterebilmektedir.

2.3.6.1.2. Taşıt Kredileri

Bankalar tarafından, sıfır ya da ikinci el araçların satın alınmasında kullanılan, vadeleri 3 ay ile 48 ay arasında değişebilen tüketici kredileridir. Taşıt kredilerinde faiz oranları ise kullanılan kredilerin miktarlarına, kredilerin vadelerine ve kredi kullandıran bankalara göre farklılık gösterebilmektedir.

2.3.6.1.3. İhtiyaç Kredisi

Bankaların, kişilerin kısa vadeli nakit ihtiyaçlarını karşılamak üzere, 36 aya kadar vadeli olacak şekilde ve kişiden kişiye göre değişen faiz oranları ile kullandığı kredilerdendir. Günümüzde en çok tercih edilen kredi türlerinden biridir.

2.3.6.2. Ticari Krediler

İşletmelerin üretim kapasitesini ve yatırım alanlarını arttırabilmek için ihtiyaç duyduğu kredi türüdür. Bu krediler kendi içlerinde beş alt grupta incelenmektedir.

2.3.6.2.1. İşletme Kredileri

Firmaların faaliyetlerini gerçekleştirebilmek ve her türlü ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla bankalardan talep edebildiği kredi türüdür.

2.3.6.2.2. Yatırım Kredileri

İşletmelerin tesis kurmalarına yönelik bina, makine ve teçhizat alımı, imal ve inşası için gerekli finansmanın sağlanması amacıyla verilen kredi türüdür (Sevilengül, 2001, 103).

2.3.6.2.3. İhracat Kredileri

Bankaların ihracatı teşvik amacı ile ülkemize döviz sağlayan hizmet ve mal ihracatı yapan firmalara uygun şartlarda sağladığı kredilerdir.

2.3.6.2.4. Döviz Kredileri

Firmaların, diğer yabancı firmalar ile birlikte karşılıklı döviz alış-verişini yapabilmek ve faaliyetlerinin sürekliliğini sağlaması amacıyla talep edilen kredi türüdür.

2.4. KREDİLENDİRMEDE TEMEL İLKELER

2.4.1. Uygunluk İlkesi

Bankalar tarafından sunulan kredilerin, kullanıcılar tarafından, kredinin amacına uygun bir şekilde kullanılması önem taşımaktadır. Örneğin konut ihtiyacı olan bir müşterinin konut kredisi, dönemsel nakit ihtiyacı olan bir müşterinin ise destek kredisi kullanması gerekmektedir.

2.4.2. Sağlamlık İlkesi

Bankaların kullandığı kredileri, belirli bir sürenin sonunda geri alabilmesi için kredi kullanıcıları tarafından bankaya geri ödenmesi gerekmektedir ve bu, bankanın kredi verme işlevini sürdürebilmesinin ön koşuludur. Sağlamlık ilkesi, kredinin geri ödeme olasılığının yüksek olması ve bankaya zarar vermeyecek şekilde kullanılmasını ifade eder.

2.4.3. Ödeyebilirlik İlkesi

Banka ile kredi kullanıcısı arasında imzalanan sözleşmede, kredi taksitlerinin tutarları ve ödeme tarihleri belirtilmektedir. Bankalar müşterisine kredi sunarak, sözleşmede kaynaklanan sorumluluğunu yerine getirdiği için, kredi borçlusunun da sözleşmede belirtilen vadelerdeki ve tutarlardaki ödemelerini bankaya yatırması ve böylece, kredinin söz konusu vadede mutlaka bankaya geri dönüşünün gerçekleşmesi gerekmektedir.

2.4.4. Verimlilik İlkesi

Bankacılıkta kredi işlemleri sonucunda sağlanan gelirler, verimlilik olarak adlandırılmaktadır. Verimlilik, müşterilerin kullandıkları krediye göre de değişebilmektedir. Dolayısıyla bankalar açısından verimlilik, bankacılık işlevlerinin temelini oluşturmaktadır diyebiliriz.

Verimliliği oluşturan işlemler;

- ✓ Faiz geliri
- ✓ Komisyon geliri
- ✓ Kambiyo kârları (döviz alım-satım)
- ✓ Vadesiz mevduat ortalaması (vadesiz mevduat hesaplarının işlem hacmi ortalaması)
- ✓ Havale işlemleri
- ✓ Valörlü yurtdışı transfer
- ✓ Takasa verilen çekler vb. dir (Güney 2007, 73).

Üçüncü Bölüm

3. KREDİLENDİRME KAVRAMINA BAKIŞ

3.1. KREDİLENDİRME KOŞULLARI

3.1.1. Kredilendirme Prensipleri

Bankalar, kendilerinden kredi talep eden gerçek ve tüzel kişileri, belirli kriterlere göre değerlendirerek, aranan şartları sağlayanlara kredi kullandırmaktadır. Sözleşme ile belirlenen vade tarihlerinde veya öncesinde (gecikme olmadan) ilgili kredi tutarlarının, kredi kullanıcısı tarafından bankaya geri ödenmesi, banka açısından çok önemlidir. Aksi bir durumda, yani ilgili kredi tutarının bankaya geç ödenmesi veya hiç ödenmemesi, bankanın faaliyetlerinin aksamasına neden olabilecektir.

Kredilendirme koşullarında amaç, kişinin geri ödeme yeterliliği, kapasitesi ve istediğinin belirlenmesinde, ihtiyaca uygun miktarda ve vadede kredi işlemlerini belirleyerek riski en aza indirmeye amaçlamaktadır. Bu noktada en uygun müşterinin seçilmesi kredi kullanımı açısından son derece önemlidir.

Kişilerin ve kurumların yapacakları değerlendirmeler, bir bütün olarak ele alınmalı, her aşamasında konuya dikkat ve titizlikle yaklaşılmalı, ayrıca işinde uzman kişiler tarafından objektif bakış açısı ile değerlendirilmelidir. Aksi halde banka açısından olumsuz sonuçlara yol açabilecektir.

3.1.1.1. Karakter

Kişisel nitelikler, kredi koşullarının oluşmasında büyük önem taşır. Bankacılıkta karakter, kişilerin vadesi gelen ödemelerindeki isteklik, açıklık ve iyi niyeti ifade eder. Kredilerin vadelerinden önce veya vade tarihinde ödenmeleri, karakter tespiti açısından oldukça önemlidir. Karakter ve kapasite ilişkileri birbirine yakınlık taşımaktadır. Kredi kullanım sürecinde, krediyi alan kişi ve kurumlar vadesi gelen ödemeleri konusunda yeterli bir şekilde çaba göstermemesi beraberinde olumsuz sonuçları doğurabilir.

Her bankanın kredi kullanım standartları vardır, bunlara uygun olmayan kişiler için kredi temini gerçekleştirilmez. Bu yüzden kredilerin geri ödeme süresince, bankaların kendilerini güvende hissedebilmeleri için, kişinin dürüst, samimi, şüphe uyandırmayan hareketler sergilemesi, banka açısından oldukça önemlidir. Bankalar, kendilerinden kredi talep eden kişi ve kurumların daha önce yaptığı işlemlere bakarak gelecekte nasıl davranılabileceği konusunda da bilgi sahibi olurlar. Kredi analizlerinde sözü edilen kavramlar, şu hususları kapsar veya diğer bir deyişle kredi müşterisinde şu nitelikler aranır:

a) Dürüstlük, doğruluk

Kredi verilecek kişiler, iş hayatlarında dürüst olarak tanınan ve davranan, borçlarına sadık, kanun dışı uygulamalara (vergi kaçakçılığı, haksız rekabet, karaborsacılık gibi) başvurmeyen kişiler olmalıdır. Ayrıca kredi talebeden kişinin mâli tabloları, bankaya vermiş olduğu bilgiler, doğru ve güven verici olmalıdır.

b) İçtenlik, açıklık

Bir müşteri, kredi görüşmeleri sırasında, kredi almayı kolaylaştıracak etmenler kadar, kredi kararı üzerinde olumsuz etki doğurabilecek hususları da büyük bir içtenlikle ortaya koymalı, bankaca olumsuz karşılanabilecek faktörleri, gizleme, saklama çabası içine girmemelidir.

c) Bilgi

Kredi talep eden kişinin, firması, firmasının faaliyette bulunduğu endüstri kolu ve ekonomik hayattaki gelişmeler hakkında yeterince bilgi sahibi olması gerekir. Firmanın sorunlarını bilmeyen, faaliyette bulunduğu endüstri kolunun özelliklerini, rakiplerini tanımayan, ekonomik yaşamdaki gelişmeleri izlemeyen bir kredi müşterisinin bankaya güven vermeyeceği açıktır.

d) Akılcı davranış

İyi bir müşteri, bankalarca kendisine yapılan öneri ve tavsiyeleri yerine getirmeye açık olmalı ve özellikle bankaların finansman konusundaki tecrübelerinden yararlanmaya gayret göstermelidir.

e) Yetenek

Kredi talebeden kişide gereken yetenek, beceri ve girişim kabiliyetinin varlığı, kredi riski açısından son derece önemlidir. Yapılan araştırmalar, bankalar açısından problem doğuran kredilerin, daha çok firmalardaki yönetim hatalarından olduğunu ortaya koymuştur.

f) Sağlık durumunun elverişliliği

Eğer kredi taleben kişinin sağlık durumu elverişli değilse ve onun yokluğu halinde firmada, yerinin doldurabilecek aynı yeteneklere sahip ikinci bir kişi mevcut değilse, bu tür firmalara, özellikle orta vadeli kredi vermek bankalar açısından sakıncalı olabilir (Akgüç, Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi 1991, 12-13).

3.1.1.2. Kapasite

Kredi talep eden kişinin, geri ödeyebilme yeteneği olarak ifade edilir. Bu nedenle krediyi alan tarafın, likidite durumu banka açısından son derece önemlidir. Öte yandan ödeme gücüne ek olarak, kredinin geri ödenme süresi, kapasitesi miktarı ile değişkenlik gösterebilmektedir. Diğer bir ifade ile bankanın, kredi kullanırken dikkate alacağı faktörler arasında, kredi kullanıcısının mâli gücü de bulunmaktadır.

Kredi borçlusunun mevcut kapasitesinin üzerinde bir borca sahip olması, banka açısından bir risk unsurudur. Bu nedenle, kredi kullanıcısının ödeme kapasitesine uygun olan borçlanma planının var olması, hem borçlunun hem de alacaklının menfaatlerini korumak açısından çok önemlidir.

3.1.1.3. Kapital

Kredi kullanmak isteyen gerçek veya tüzel kişilerin mal varlığına (anapara teminatına) sahip olması, kredi riskini azaltan bir unsurdur. Bu nedenle bankalar, birikim veya mevduat güvencesi olan kredi kullanıcılarını tercih etme eğilimi göstermektedirler. Bu çeşit müşteriler kredi ödemelerinde güçlük yaşasalar bile, mal varlıkları sayesinde finansman sorununu çözebilme imkânına sahiptirler.

Kapital, kredi kullanıcısı olan kişilerin, mal varlıklarını yani özkaynaklarını ifade eder. Kapital güvencesi yüksek olan şirketlerin riski, kapital güvencesi az olan şirketlere oranla daha

azdır. Kredi değerlendirme aşamasında bankalar, şirketlerin sermayesinin ve ödeme gücünün yeterliliğine büyük önem vermektedir.

3.1.1.4. Teminat

Bankanın kullandırđıęı kredinin, borçlu taraftan ödenmeme riskinin her an mevcut olduğundan bahsedilebilir. Bankalar, kredi miktarının borçlu tarafından ne kadarının denemeyebileceğini tahmin ederek, ilgili tutarı kadar bir karşılık ayırmak durumundadır. Aksi takdirde, bu riskle karşılaşan bankanın bu durumdan olumsuz etkilenmesi mümkündür. Teminata dayalı kredilendirmede, sağlıklı sonuçlar elde edebilmek için en az kullanılacak kredi miktarı kadar, borçludan teminat alınması da banka açısından oldukça önemlidir. Teminat altına alınmayan krediler için alacağın tahsili daha zordur.

3.1.1.5. Ekonomik Koşullar

Ekonomik hayat risklerle doludur. Bir anda işini kaybeden ve işi bozulan kredi kullanıcısının, kredi ödemelerinde güçlük yaşayabileceği açıktır. İlgili lke veya dünya genelinde ekonomik veya politik krizler, tüm finansal piyasaları etkileyebilmektedir. Genel olarak ekonomik koşullar, kişinin beklenmedik durumlarla karşı karşıya kalmasıdır.

Yukarıda sayılan beş ilke dikkate alınarak yapılacak analizler sayesinde kredi talebi hakkında bir karar verilebilir. Bu kapsamda yapılan analiz sonuçları iyi incelenmeli ve olası değişikliklerinde dikkate alınması banka açısından son derece önemlidir.

3.1.2. Kredilendirme Süreci

Kredilendirme süreci, kredi talep eden gerçek ve tüzel kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, ilk olarak bankaya gidip kredi başvurusunda bulunmasıyla başlayan, sonrasında çeşitli yasal prosedürlerden geçilerek devam eden ve kredinin kapatılması ile son bulan bir süreçtir.

Aşağıda açıklanacak olan kredilendirme sürecinin bütün aşamaları banka açısından son derece önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla; riski en aza indirmek adına her bir aşama için ayrı ayrı, uzman kişiler tarafından sağlıklı bir şekilde kredi değerlendirmesi yapmak, bankanın kredi riskini minimum seviyede tutmuş olacaktır.

3.1.2.1. Kredi Başvurusu

Kredilendirme sürecinin ilk aşamasıdır. Kredi kullanmak isteyen gerçek tüzel kişilerin, ilgili bankaya kredi başvurularının alınması ile başlar. Dolayısıyla şube, telefon bankacılığı, internet bankacılığı, mobil bankacılık, bankamatik vd. Bankacılık kanallarından biri yolu ile müşteriden alınan ilk başvuru sürecinin başlangıç noktasını oluşturur (Kaya, 2013, 349).

Diğer bir ifade ile müşterilerin, bankadan kredi talebi olduğunda veya şubece pazarlama çalışmalarıyla talep yaratıldığında, yapılacak ilk görüşme ile firmanın krediyi kullanma amacı, talep ettiği kredi tutarı, istediği kredi tutarı, istediği kredi türü, ödeme şartları müşteriden öğrenilir (Güney, 2007, 80).

Kredilendirme sürecinde sağlıklı sonuçlara varabilmek adına banka çalışanlarının, müşterilerine en uygun olan kredi türünü belirleyerek, belirlenen kredi türüne yönlendirilmelidir. Aksi halde başvuru kredinin reddi gerçekleşebilir. Bununla birlikte mevcut olan banka müşterisinin kaybına neden olabilir. Bu sonuçların yaşanmaması adına, başvuru sırasında uzman kişiler tarafından ön değerlendirme yapılmalıdır.

Kredi başvurularında istenen belgeler bireysel ve ticari kredi başvurularında açısından aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

Bireysel başvurularda istenen belgeler;

- Kimlik belgesi
- Gelir belgesi
- Yerleşim yeri belgesi
- Ücretli çalışanlar için imza sirküleri (Gelir belgesinin, ilgili işyerindeki yetkili bir kişi tarafından imzalanıp imzalanmadığından anlaşılması için talep edilir.)

Ticari kredi başvurularında istenen belgeler;

- Ortak ve yöneticilere ait bilgiler
- Firma ve ortaklara ait tapular ve araç ruhsatları
- Yıllık ve ara dönem güncel mâlî tablolar
- Vergi levhası
- Kuruluş ve en son Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi (Şirket kuruluş işlemi, Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca Ticaret Sicili Müdürlükleri

tarafından tescil edilip Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi Müdürlüğü'ne iletdikten sonra, kuruluş ilânı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayımlanmaktadır. Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, hafta içi her gün, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından yayımlanmaktadır.)

- Ticaret ve Sanayi Odası kayıtları
- İmza sirküleri
- Diğer bankalardaki limit/risk ve teminat bilgileri
- İştirak ve bağlı ortaklıklara ait bilgiler
- Üretim işletmeleri için kapasite raporu
- İthalatçı ve/veya ihracatçıların son 3 yıllık detaylı ithalat ve ihracat rakamları
- Kredi ve yatırımlarla ilgili düzenlenen raporlar ve teşvik belgeleri
- Leasing ve Factoring sözleşmeleri

Bundan sonraki aşama başvurunun değerlendirilmesi aşamasıdır (Kaya, 2013, 352).

3.1.2.2. Ön Değerlendirme – İnceleme

Bankalar, kredi başvurusunda bulunan gerçek ve tüzel kişiler ile ilgili bir ön değerlendirme yaparak, kredi kullanımında müşterinin uygun olup olmadığı konusunda ön bir çalışma yapılır. Bu bilgiler ve değerlendirmeler, karşılıklı görüşme sırasında gerçekleşir. Koşulların müşteri tarafından belirli olması kredi talebi sürecinin hızlı bir şekilde ilerlemesi ile devam eder.

Bu aşamada, başvuru sahibinin, ilgili bankanın müşterisi olup olmadığını, bankanın müşterisi ise daha önce hangi ürünleri (kredi, kredi kartı, çek karnesi, teminat mektubu, vadeli-vadesiz ek hesap, otomatik fatura talimatı vb.) kullandığı, müşterinin yaşı, mesleği, geliri dikkate alınarak, bu bilgiler ışığında değerlendirilme ve ön inceleme yapılmış olur. Kredi taleplerinin incelenmesi aşamasında alınan bilgiler, doğru ve tarafsız değerlendirilip, gizlilik ve süreklilik arz etmesi banka açısından da son derece önemlidir.

3.1.2.3. İstihbarat

Kişi ve kuruluşların finansman ihtiyaçlarını belirlemek için yapılan, araştırmalar ve değerlendirmeler sürecinin tümüne istihbarat şeklinde ifade edebiliriz. Ayrıca banka; kullandığı kredilere ait anapara ve faiz ödemelerini düzenli bir şekilde gerçekleştirme kabiliyetine ve tüzel kişileri tespit edebilmek için ve kredi talebinde bulunanların gereksinim

duyduğu kredi miktarını ve kredi geri ödeme süresini belirleyebilmek için yapılan araştırma sürecini ifade etmektedir.

Kredi başvuru sırasında alınan bilgilerden faydalanarak, ön bir çalışma yapılır. Bunları gerçekleştirirken, güvenlik ve verimlilik, kredinin riskini alt seviyelerde tutmak için son derece önemlidir. Bu aşamalar elde edilen bilgiler ışığında olumlu karşılanan kredi başvuru talebi için gerekli belgeler istenir.

İstihbarat çalışmaları sırasında müşteriden istenecek belgeler şunlardır:

- Hesap durumu, mâli tabloların ekleri ve bunlara ilişkin açıklayıcı notlar,
- Ticaret sicil gazetesi,
- Şirket ana sözleşmesi,
- İmza sirküleri,
- Vergi dairesine verilen onaylı veya işletme hesap özeti,
- Taşınmaz dökümleri,
- Mizan,
- Yatırım teşvik belgesi,
- İnternette sağlanan bilgiler, (Müşterinin resmi web sayfasından elde edilen bilgiler.)
- Faaliyet raporu vb.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Risk santralizasyonu yönetmeliğine göre, tüm bankalar kullandıkları kredileri TCMB'ye bildirmek zorundadır. Firmaların banka gözetimindeki kredi limitleri ve risklerini gösteren bilgiler, kredilerin hem tahsis hem de izlenmesi sırasında incelenmeli ve değerlendirilmelidir. Verilen bilgiler ile hesap durumundaki banka borçlarını karşılaştırarak, varsa sebebi araştırılmalıdır (Ayyıldız, 2010, 53-54).

3.1.2.4. Kredi Analizi

Kredi analizi, geniş anlamıyla yalnız kredi isteminde bulunan kişi ve kuruluşun kredi değerliliği konusunda bir karara ulaşabilmek için gerekli ve ilgili görülen çeşitli bilgi ve etmenlerin değerlendirilmesini değil, kredi riskinin yönetimini de kapsar.

Kredi analizi yalnız kredi isteminde bulunan firmanın mâli tablolarının incelenmesini değil, ilgili firmanın geçmiş, cari ve en önemlisi gelecekteki sonuçlarını, performansını etkilemiş ve etkileyebilecek tüm etmenlerin değerlendirilmesini içerir (Şendoğdu, 2005, 57).

Banka, müşterisinin talep ettiği kredi tutarının ve türünün, kredi geri ödeme gücüne ve ihtiyaçlarına uygun olup olmadığını tespit etmeye çalışır.

Kredi analizinin ana amacı, ise kredi isteklisinin sözleşme şartlarına uygun olarak krediyi geri ödeme kapasitesine ve arzusuna sahip olup olmadığını saptama suretiyle kredi riskini azaltmaktır (Akgüç, Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi 1991, 2). Kredi tahsisi, bankalar açısından getiri olduğu kadar, kayıp anlamına da gelmektedir. Bu nedenle geri ödenme süresi bankalar açısından son derece önemli olmakla birlikte getirinin hesaplanması aşamasında mâli analiz dikkate alınmalıdır.

3.1.2.5. Kredi Analizinde Dikkat Edilmesi Gereken Faktörler

Kredi kullanmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin mâli durumu, kredi analizinde göz önünde bulundurulmalıdır.

Kredi kullanıcısının hem kredi kullanmak istediği bankaya, hem de diğer bankalara olan borçlarını ödemesinde başarısı, kredi kullanıcısının, kefilin ve hane halkının menkul ve gayrimenkul mal varlığı, kredi kullanıcısının kredi kullanma sıklığı gibi faktörler, banka tarafından bir arada değerlendirilerek, kredi kullanıcısı ile ilgili kredi skoru hesaplanır ve kredi başvurusu ile ilgili olumlu veya olumsuz karar verilir.

Kredi analizinde dikkate alınacak etmenler, bankacılık 5C ya da CAMPARİ sözcüğü ile formüle edilmiştir. Açılımları şöyledir:

5C formülünün açılımı:

Character, Kişisel nitelikler, moralite

Capacity, İş görme, gelir yaratma gücü, kapasite

Capital, Sermaye, ödeme gücü

Conditions, Ekonomik koşullarda etkilenme

Collateral, Kredinin güvencesi (teminat)

CAMPARİ formülünün açılımı:

C – Kredi Karakteri, (character) Moralite, Kişisel Nitelikler

A – Ödeme Gücü (Ability to Pay)

M – Bankaya Sağlayacağı Kâr Marjı (Margin)

P – Kredinin Kullanış Amacı (Purpose)

A – Kredi Tutarı (Amount)

R – Geri Ödeme Planı (Repayment Schedule)

İ – Kredinin Güvencesi (Insurance)

Açılımı yapılan bu formüllerden de yararlanarak kredi analizinde, kredi riskinin azaltımı için göz önünde tutulması gereken etmenler bu başlıklar altında toplanabilir (Akgüç, 1991, 509).

3.1.2.6. Krediyi Geri Ödeme Gücü

Kredi borçlusunun, kredi geri ödeme planına bağlı kalacak şekilde, belirlenen ödeme rakamını eksiksiz bir şekilde zamanında bankaya ödenmesi önemlidir. Böylece hem borçlu, sorumluluklarını yerine getirmiş hem de bankanın planlı faaliyetlerini aksatmamış olur.

İşletmelerin ödeme gücü belirlenirken, likidite riski, mâli yapısı, kaynak kullanımında etkinliği, kârlılığı, nakit, kaynak yaratma gücü, büyüme hızı dikkate alınmalıdır (Akgüç, 1991, 515).

3.1.2.7. Kredinin İzlenmesi ve Kontrolü

5411 sayılı Bankacılık Kanunu, bankaların kredi riski ile görev ve sorumluluklarını tanımlamıştır. Kredi ödeme planı ile belirlenmiş olan tutar, ilgili vâde sonunda bankanın kasasına girecek veya girmesi tahmin edilen rakamdır. Ancak bu miktarın tamamı veya bir kısmı, vâde süresinin herhangi bir aşamasında kayba uğrayabilir. Çünkü kredi borçlusunun ödeme güçlüğü yaşama olasılığı her zaman mevcuttur ve dikkate alınmalıdır. Bu, banka açısından bir risk unsurudur.

Kredi borçlusu ödeme problemi ile karşı karşıya kaldığı takdirde ödenemeyecek tutar, banka açısından zarar anlamına gelmektedir ve bu zarar miktarının banka tarafından tespit edilmesi gerekmektedir. İşte bu nedenlerden dolayı, bankalar yaşadığı veya yaşaması muhtemel kredi risklerini ölçmelidir.

Bankalar tarafından, kredinin tahsis edilmesinden kapanmasına kadar geçecek süre zarfında, kredi borçlusunun finansal durumu mutlaka izlenmelidir. Gelirlerindeki, giderlerindeki ve mal varlığındaki değişiklikler düzenli periyotlarda incelenmelidir. İhtiyaç duyulan bilgiler ve evraklar, kredi borçlusundan, banka içindeki ve dışındaki kaynaklardan elde edilebilmelidir.

Sermayesinin yarısından fazlasına genel ve katma bütçeli dairelerin, kamu iktisadi teşebbüslerinin, 28.5.1986 tarihli ve 3291 sayılı Kanun kapsamına alınan kuruluşların sahip olduğu kurum ve ortaklıklara ve bankalar dışında kalan müşterilere açılacak kredi ve verilecek kefalet ya da teminatların Kurumca belirlenecek tutarı geçmesi hâlinde alınacak hesap durumu belgesi ile eki bilanço ve kâr ve zarar cetvellerinin genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygunluğunun Kurumca belirlenecek esaslar dahilinde 1.6.1989 tarihli ve 3568 54 sayılı Kanuna göre ruhsat almış, denetim yetkisine sahip meslek mensupları tarafından onaylanması şarttır. Bu maddenin uygulanmasıyla ilgili usul ve esaslar Kurulca belirlenir (Yayın No:273, 54-55).

Kredi borçlusunun borcunu geciktirmesi veya ödememesi, kredi alacaklısı taraf olan banka açısından bir risk oluşturur. Bu sorunlu kredilerle karşı karşıya kalmamak için kredi portföyünün banka tarafından sürekli olarak incelenmesi, riski artıran faktörler görüldüğü takdirde, banka tarafından gerekli ve olası tedbirlerin alınması son derece önemlidir.

Bireysel krediler bazında düşünüldüğünde kredi izleme;

- Kredi müşterisinin mâli bünyesini,
- Kredi koşullarına uyumun,
- Onaylanmış kredilerin müşterilerce kullanımının,
- Teminatların yeterliliğinin,
- Geri ödemelerin sağlığının,

Sürekli olarak izlenmesini içermelidir. Ancak bireysel kredi borçlarının izlenmesini yanı sıra, tüm portföy kompozisyonunun ve çeşitli kredi portföylerinin yapısının da izlemesi gereklidir (Candan, 2006, 137).

Bankacılıkta, doğru kredi kararı almak kadar, kredinin sağlıklı ve sorunsuz bir şekilde devam etmesini sağlayabilmek de başarılı bir kredi risk yönetiminin unsurları arasındadır.

Kredilerin izlenmesi ve kontrolü, kredi riskinin azaltılması için önemlidir. Çünkü sorunlu kredilerin mümkün olduğunca azaltılabilmesi hatta sınıflanması, bankanın kredi politikasının başarısını ortaya koyan bir faktör olmaktadır. Bu sorunlarla karşılaşmamak için, düzenli bir şekilde kredi denetimi yapılmalıdır.

3.1.2.8. Kredi Raporunun Onayı ve Reddi

Kredi kullanıcısı ile ilgili banka tarafından öncelikli bir ön değerlendirme yapılır. Bu aşamada, kredi kullanıcısının ibraz ettiği belgeler ve kredi analizi için gereken faktörler değerlendirilerek hesaplanan kredi skoru ile müşterinin kredi işlem sürecinin devam edip etmeyeceği belirlenir. İlk başvuru sırasında kredi talep eden firmalara bildirilen red cevaplarının en yaygın nedenleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Kredi talep edenin hukuken borçlanma ehliyeti olmaması veya kredi talebinin firmanın yetkili organlarınca yapılmaması,
- Kredi isteğinin bankaca kabul edilebilir ekonomik bir nedene dayanmaması,
- Firmanın likidite durumunun borç ödemeye elverişli olmaması,
- Firmanın öz sermayesinin yetersiz olması,
- Borçlanma oranının yüksek olması,
- Fiktif (gerçek olmayan) işlemlerle firmanın kârlı ve öz sermayenin yüksek gösterilmesi,
- Firmanın geçmiş yıllar faaliyet sonuçlarının başarısız görülmesi,
- Firma yöneticilerinin yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamaları (Erdem 2013, 33). (Firma yöneticilerinin özgeçmişlerinin, eğitim seviyelerinin, sektör tecrübelerinin yeterli olup olmadığına dair bankanın kanaati olabilir.)

Müşterinin kredi puanı, bankanın uygun gördüğü ve kabul ettiği sınırın altında kaldığı takdirde banka, kredi başvurusunun reddedildiğine; bankanın uygun gördüğü ve kabul ettiği sınırın üzerinde kaldığı takdirde ise kredi başvurusunun onaylandığına dair kredi kullanıcısına geri bildirimde bulunur. Eğer kredi kullanıcısının, bankadan konu ile ilgili yeniden değerlendirme talebi olmadığı takdirde veya yeniden değerlendirme talebine rağmen red kararı değişmezse banka, kredi raporunu onaylar.

Bankanın red kararına karşılık, kredi kullanıcısının bankadan konu ile ilgili yeniden değerlendirme talebi olduğunda, bankaya sunabileceği ek bilgi ve belgelerin analiz edilmesi

sonucunda, olumsuz karar olumlu karara dönüşebilir ve böylece banka, negatif kararını içeren kredi raporunu reddeder.

3.1.2.9. Kredi Açma Yetkisi

Kredi açma yetkisi, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nda yer almaktadır. Bankaların yönetim kurulları, kredi açma ve krediye onay verme yetkisine sahiptir. Bunların dışında yönetim kurullarının, kredilere ait usul ve esasları belirlemek, bunların etkin bir şekilde uygulanması için ilgili önlemleri hayata geçirmek, gerekirse kredilere dair politikalarını güncellemek gibi sorumlulukları mevcuttur.

Kredi açma yetkisi, banka içi mevzuattaki hükümlere dayanarak, genel müdürlüğe veya kredi komitesine aktarılabilir. Genel müdürlüğe ait kredi açma yetkisi, yine genel müdürlük tarafından genel müdürlükte yer alan diğer departmanlar ile paylaşılabilir. Bankanın bölge müdürlüklerine ya da şubelerine de devredilebilir. Kredi açma yetkisini ellerinde bulunduranların eşleri, velâyeti altındaki çocukları ve kendileri ile bağlantılı gerçek ve tüzel kişiler, elbette kredi muamelelerinde bulunabilirler. Fakat kredi açma yetkisine sahip olanlar, bahse konu kredi işlemleri ile ilgili değerlendirme yapamaz, karar veremezler. Ve böyle bir durumda, konuyu yetkililere mutlaka yazılı bir şekilde iletmek zorundadırlar.

3.2. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE, KREDİLENDİRMEDE YAPILAN DÜZENLEMELER VE YENİ DÜZENLEMELERİN KREDİLENDİRMEYE ETKİLERİ

28 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe giren 5834 sayılı Kanun gereğince, gerçek ve tüzel kişiler tarafından kullanılan nakdi ve gayri nakdi kredilerin 28 Ocak 2009 tarihi öncesine ait aksayan ödemelerinin, Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten önce veya Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içerisinde ödenmesi veya yeniden yapılandırılması durumunda, tüm borç miktarının ödenmesi ile birlikte TCMB nezdindeki olumsuz kayıtlar silinmiştir.

Finansal kriz dönemlerinden gerçek kişiler gibi, tüzel kişiler de zarar görmektedir. Alacaklarını tahsil edemeyen tüzel kişiler, kredi borçlarını ödemede zorlanabilmekte ve kredi sicilleri olumsuz etkilenebilmektedir. Bu nedenden dolayı, söz konusu tüzel kişilerin yeniden kredileendirme imkanından yararlanmasına fayda sağlayan bu tip yasal düzenlemeler olumludur.

31.12.2013 tarihli ve 28868 sayılı Resmi Gazete yayımlanan, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na ait Bankalarda Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik

Yapılmasına Dair Yönetmelikte, konut kredileri dışındaki tüketici kredilerinin vadesinin en fazla 36 ay, taşıt kredilerinin vadesinin en fazla 48 ay olması kararlaştırılmıştır. Ayrıca taşıt kredilerine ilişkin kredilendirme oranlarında düzenlemeye gidilmiştir. Değeri 50 bin Türk Lirası ve 50 bin Türk Lirası'nın altında olan taşıtlarda kredilendirme oranı en fazla yüzde 70 olarak belirlenmiştir.

Örneğin, 50 bin Türk Lirası değerinde bir otomobili, banka kredisi kullanarak satın almak isteyen bir müşteri, bankadan en fazla 35 bin kredi kullanabileceği için 15 bin lira peşinata sahip olmak durumundadır. Eğer taşıtın değeri 50 bin liranın üzerinde ise, taşıtın değerinin 50 bin liraya kadar olan bölümü için kredilendirme oranı en fazla yüzde 70, 50 bin lirayı aşan tutarı için ise en fazla yüzde 50 olarak planlanmıştır. Örneğin, 100 bin liralık bir otomobili, banka kredisi kullanarak satın almak isteyen müşteri,

İlk 50 bin liralık kısmı için $50.000 \times 70 / 100 = 35.000$ TL,

İkinci 50 bin liralık kısmı içinse, $50.000 \times 50 / 100 = 25.000$ TL olmak üzere, toplamda en fazla, $35.000 \text{ TL} + 25.000 \text{ TL} = 60.000 \text{ TL}$ kredi kullanabileceği için, $100.000 \text{ TL} - 60.000 \text{ TL} = 40.000 \text{ TL}$ tutarında peşinatı tamamlamalıdır.

3 Ekim 2014 tarihli Resmi Gazete’de, “Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ve 15 Kasım 2014 tarihli Resmi Gazete’de “Mevduat ve Kredi Faiz Oranları ve Katılma Oranları İle Kredi İşlemlerinde Faiz Dışında Sağlanacak Diğer Menfaatler Hakkında Tebliğ” yayınlanmıştır. İlgili Yönetmelik ve Tebliğ, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından yürürlüğe konulmuştur. Buna göre kredi işlemlerinde alınabilecek toplam masrafların tutarı, kredi tutarının % 0.5’ini geçemeyecek. Örneğin, 20.000 Türk Lirası kredi kullandıran bir banka, ilgili kredi için en fazla 100 Türk Lirası toplam masraf talep edebilecektir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun bankaların talep edebileceği kredi masraflarını sınırlandırması, tüketicilerin lehine olan bir gelişmedir.

Konut kredileri dışındaki tüketici kredilerinin ve taşıt kredilerinin azami vade sayısının düşürülmesinin ve taşıt kredi tutarının belirli bir yüzdesi kadar peşinata sahip olma zorunluluğunun getirilmesinin, kredilendirme sistemini ve kredilere ait borç yükünü disipline etmek açısından çok önemli olduğu söylenebilir.

Dördüncü Bölüm

4. BANKALARDA KREDİ RİSK YÖNETİMİNİN KREDİLENDİRME SÜRECİ'NE ETKİSİ

4.1. RİSK KAVRAMI VE TÜRLERİ

İnsanlar hayatı boyunca çeşitli risklerle karşı karşıyadır. Bunlar; ölüm, sakatlık, hastalık, işsizlik, yangın, deprem, sel, ekonomik kriz gibi her türlü tehlikeli durumların, olumsuz sonuçların ve istenmeyen olayların gerçekleşme olasılığı şeklinde sayılabilir. Risk, günümüzde tehlike olarak da adlandırılmaktadır.

Risk en basit tanımıyla; her hangi bir işleme ilişkin kaybın ortaya çıkması veya bir giderin ya da zararın meydana gelmesi nedeniyle ekonomik faydanın azalması ihtimalini ifade eder (Güney, 2007, 165). İşletme açısından bakıldığında risk; yapılan işlemler veya sözleşmeler nedeniyle gelecekte zarara uğrama olasılığı ve tehlikesidir (Güney, 2007, 165).

Bankalar açısından risk kavramı için ise şunlar söylenebilir:

Yurtiçi veya yurt dışı kaynaklı mâli veya politik krizler, kredi kullanıcılarının kredi taksitlerini bankaya ödememesine neden olabilecektir. Böyle bir durumda, bankalar faaliyetlerini sürdürmekte sıkıntı yaşayacaktır ve bu bir risk faktörüdür.

Risk, bankacılık faaliyetinin önlenemeyen ve giderilemeyen bir parçası olup, daha çok başarılı olunmaması durumunu ifade etmektedir. Bu kapsamda riski bankanın faaliyetleri veya gerçekleştirdiği yatırımları sonucunda zarara uğrama olasılığı olarak tanımlamak mümkündür (Karamustafa, 2013, 23).

Aynı doğrultuda bir başka görüşe göre bankacılık sektöründe risk iki ana gruba ayrılabilir:

- Piyasa riski ya da sistematik risk,
- Firmaya özgü ya da sistematik olmayan risk (Özçelik 2006, 9).

4.1.1. Kredi Riski

Kredi müşterilerinin sözleşmede yer alan koşullara uymayarak, yükümlülüklerini yerine getirebilme konusunda ödeme gücünden yoksun olması halidir. Kredi riskini, kişilerin ve kurumların borçlarını geri ödememelerinden kaynaklanan risk türü olarak da kısaca tanımlayabiliriz.

Bununla birlikte kredi kullanıcısının ve bankanın taraf olduğu kredi sözleşmesinde, her iki tarafın çeşitli hakları ve yükümlülükleri mevcuttur. Kredi borçlusu, ödeme planında belirtilen tarihlerde, ilgili ödemesini gerçekleştirmekle mükelleftir. Kredi kullanıcısının mâli gücünü kaybetmesi sonucunda, bankaya karşı taahhütlerini ve sorumluluklarını yerine getirmemesi, kredi riski şeklinde tanımlanmaktadır.

Türkiye’de daha çok bankaların kendi gruplarına verdikleri limit üstü krediler ve devlet kontrolündeki bankalardan verilen usulsüz kredilerin yol açtığı zararlar kredi riskine konu olmaktadır (Sayım, 2006, 20).

4.1.2. Piyasa Riski

Faiz oranlarında, döviz kurlarında ve hisse senetleri piyasasındaki dalgalanmalardan olumsuz yönde etkilenmek suretiyle karşı karşıya kalınan risk türüdür.

Her hangi bir zaman diliminde meydana gelebilecek piyasadaki dalgalanmalardan kaynaklanabilecek riski minimize edebilmek için şeffaflığın artırılması, düzenlemeler ve denetimler eşliğinde konu ile bilgilerin daha da detaylandırılması önem taşımaktadır.

Bankaların piyasa riskinin ölçümünde, Basel II düzenlemelerine göre, standart yöntem ve riske maruz değer yöntemi olmak üzere iki yöntemden herhangi biri tercih edilebilir. Standart yöntem, faiz, döviz, hisse senedi, altın gibi yatırım araçlarından her birinin piyasa riskinin ve bu risk karşılığında gerekli olan sermaye tutarlarının ayrı ayrı hesaplandığı ve ardından bu tutarların toplanması ile gerekli olan toplam sermaye tutarına ulaşıldığı yöntemdir. Riske maruz değer yöntemi ise, çeşitli olasılık değerlerinin ve süreninde dikkate alınarak, piyasa riskinin, yatırım araçlarının parasal değerini hangi ölçüde etkileyebildiğini belirlemeye yardımcı olan bir yöntemdir.

4.1.3. Faiz Riski

Bankaların en önemli gelir kaynakları, tasarruf sahiplerinden toplanmış olduğu mevduatlardır. Bankalar elde ettikleri mevduatların bir bölümünü, fon açığı olan kesimlere kredi olarak aktarmaktadır. Faiz riski, bankaların temin ettiği mevduatlara ve kullandığı kredilere uygulamış olduğu faiz oranlarının farklı olmasından meydana gelmektedir.

Örneğin banka, toplamış olduğu mevduatlara değişik oranlarda; sunduğu kredilere ise sabit oranda kredi uyguladığında ve faizler yükseldiğinde, kredi borçlularından temin ettiği faiz aynı kalmasına rağmen, mevduat sahiplerine daha fazla faiz ödemek durumunda kalacaktır. Bu durum, banka gelirini azaltacağı için banka açısından bir faiz riski doğurmaktadır.

4.1.4. Operasyonel Risk

Banka iç kontrollerdeki aksamalar sonucunda hata ve usulsüzlüklerin görülmemesi, banka personelinin zaman ve koşullara uygun hareket etmemesi, banka yönetimindeki hatalar, bilgi sistemindeki hatalar gibi iç etmenlerden kaynaklanabilecek kayıp ve zarara uğrama ihtimalidir (Güney, 2007, 170).

Son yıllarda yaşanan değişiklikler ve teknolojik gelişmeler, bankalar için operasyonel riskin önemini her geçen gün daha da arttırmaktadır. Bununla birlikte bankalar ve finansal kurumlar, piyasalarda geçmişte yaşanan ekonomik krizlerden elde ettiği deneyimler doğrultusunda, operasyonel riskin kuruma vereceği zararın büyüklüğünü zaman içerisinde açıkça anlamış olup, maruz kaldıkları riskin en aza indirilmesi amacıyla, düzenli, yeterli ve etkin ölçümler yapma ihtiyacı hissetmektedir. Bu çalışmalar, bankacılık faaliyetlerini gerçekleştirirken, karşı karşıya kalınan problemlerin çözümüne yönelik olumlu katkı sağlayacaktır.

4.1.5. Likidite Riski

Bu risk, bankaların karşılaşılabildiği temel riskler arasındadır. Bankaların nakit girişleri olduğu kadar nakit çıkışları da mevcuttur. Nakit dengesinin sağlanabilmesi açısından bankaların, yükümlülüklerini tam ve eksiksiz bir şekilde yerine getirebilmesi için yeterli düzeyde likidite bulundurma zorunluluğu vardır. Dolayısıyla borç ve alacaklar dengesinin sağlanması banka açısından hayati önem taşımaktadır.

Bankanın ihtiyacından daha fazla miktarda likiditeye sahip olması, yaşayabileceği olası ve ani nakit sorunlarında kullanabileceği parasal bir destek anlamına gelmektedir ki bu, banka açısından pozitif bir durumdur. Bununla birlikte bankanın elinde atıl miktarda nakit bulundurması banka açısından bir maliyet teşkil etmekte, çünkü fazla nakdin banka tarafından çeşitli yatırım araçlarında değerlendirilmemesi, bankanın fon getirilerinden mahrum kalmasına ve kârlılığının azalmasına neden olabilmektedir.

Bankanın, ihtiyacından daha az miktarda likiditeye sahip olması, kredi kullanmak için bankaya başvuran potansiyel müşterilerin kredi taleplerinin yeterli düzeyde karşılanamamasına ve müşterilerin başka bankaları tercih etmesine yani müşteri kaybına neden olabilmektedir. Bu ise banka açısından negatif bir durumdur. Bu nedenle, bankanın sağladığı fonları, hem iyi bir kâr elde edebilecek şekilde değerlendirmesi hem de ihtiyaç olduğunda ve talep edildiğinde tam ve eksiksiz bir şekilde karşılaması bankanın finansal başarısını ortaya koymaktadır.

4.2. BANKACILIKTA RİSK YÖNETİMİ

4.2.1. Kredi Risk Yönetimi

Bankalar tarafından kullanılan kredilerin, borçlular (kredi müşterisi) tarafından geri ödenmemesi, bankaları zarara uğramaktadır. Bankalar, tasarruf sahiplerinden elde ettikleri mevduatlar ile fon talep eden müşterilerine krediler sağlamaktadır

Kredilerin geri ödenmemesi sonucunda, bankalara güvenerek, tasarruf fazlalarını bankacılık sistemine aktaran mevduat sahiplerinin zarara uğramaması, mevduat müşterilerinin bankalara olan güveninin zedelenmemesi ve bankaların mevduat sahiplerine karşı yükümlülüklerini eksiksiz bir şekilde yerine getirebilmesi için, bankalar mutlaka yeterli miktarda kaynak tahsis etmelidir. Kredi riski sonucunda meydana gelebilecek zarar miktarının, bankanın ayırmış olduğu kaynak (sermaye) miktarından fazla olması halinde banka kredi tahsis etmeyebilir.

4.2.2. Kredi Risk Yönetiminin Önemi

Bankaların esas faaliyeti kredi kullanırmaktır. Kredi riski ise, bankaların çok sık karşılaştığı ve etkin bir şekilde yönetmek durumunda olduğu risk türüdür. Bu riskin ciddiye alınmaması ve başarılı bir şekilde yönetilmemesi, bankacılık sektörünün kriz yaşamasında en önemli nedenlerdendir.

Kredi risk yönetimi, kredi ve kredi borçlusu ile ilgili risklerin doğru şekilde tanımlanmasını, ilgili riskler ortaya çıkmadan veya ortaya çıktıktan sonra alınabilecek tedbirler neticesinde, risklerin tamamen ortadan kaldırılmasını veya en az seviyeye düşürülmesini hedeflemektedir. Kredi risk yönetimi, bankanın karşılaşılabileceği olağan dışı zararların parasal karşılığını önceden tahmin edilebilmesine, olağan dışı zararlar karşısında hazır durumda olabilmesine, bankanın karşılaştığı zararları, en az hasarla ortadan kaldırabilmesine imkân sağlamaktadır.

Bir kredi değerlendirme sürecinde, bankanın karşılaşılabileceği risklerden bir tanesi, kredi kullanmak isteyen müşterinin, kendisi ile ilgili gerçek olmayan bilgi ve belgeleri banka ile paylaşması neticesinde, bankayı aldatmasıdır. Söz konusu, yanıltıcı bilgi ve belgelere istinaden, müşteriye kullandırılan kredinin geri ödenmeme riski, bankanın finansal açıdan olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır

Bu nedenlerle, finansal risklerin etkin yönetimini sağlamak için güvenilir ölçü ve metotların uygulanması kesin bir zorunluluğu işaret etmektedir. Diğer yandan, bankalar tarafından finansal durum ve risk yapıları hakkında piyasa katılımcılarına doğru karar verebilmeleri için düzenli bilgi verilmesinin önemi de ortaya çıkmıştır (Oktay, 127).

4.2.3. Kredi Risk Yönetiminin Amaçları

Kredilendirme sürecinde, bankaların karşılaşılabileceği riskler, ortaya çıkmadan da görülebilir veya riskin meydana gelmesi ile algılanabilir. Bankaların, her iki durumda da söz konusu kredi risklerini ya tamamen yok edebilmesi; eğer yok edemiyorsa da minimum seviyeye indirebilmesi için gerekli tedbirleri alması gerekmektedir. Böylece bankalar, izlediği etkin ve başarılı bir kredi risk yönetimi politikası ile kredi riski sonucunda karşılaşılabileceği olumsuzluklardan hiç etkilenmez veya en az kayıpla etkilenir.

Kredi risk yönetiminin başarısının, bankaların kârlılığını olumlu yönde etkilediği açıktır. Bankalar hem tüm kredi portföyünün taşıdığı riskleri hem de tek tek her kredinin taşıdığı riski yönetmelidir. Bunun yanında kredi risklerinin diğer risklerle ilişkisini de dikkate almaları gerekmektedir. Kredi riskinin etkin bir şekilde yönetimi; risk yönetiminde kapsamlı bir risk yaklaşımının önemli unsurlarından biridir (Avcı, 2011, 26).

1990 yıllarından itibaren, finansal küreselleşmenin ve teknolojinin meydana getirdiği etkilerle birlikte, bankaların da karşılaşabileceği risklerin türleri ve hacimleri artmıştır. Kredi riski, bankaların kârlılığını azalan ve zarara uğratan bir faktör olduğu için kredi riskini minimum seviyeye indirmek, hatta mümkünse sıfırlamak için, kredi riskini etkin bir şekilde yönetmenin gerekliliği açıktır.

Böylece kredi riski gerçekleşmeden önce ve gerçekleştirdikten sonra, ortaya çıkabilecek zarar ve kayıplar gibi olumsuzluklarla en etkili şekilde mücadele ederek, bankanın kârlılığını koruma ve arttırmak, başarılı bir kredi risk yönetiminin amaçları arasında yer almaktadır.

4.2.4. Kredi Risk Yönetiminin Gelişimi

Bir ülkenin, ekonomideki gelişmişlik düzeyi ne kadar yüksek olursa, o ülkedeki bankacılık ve kredi sektöründeki risk seviyesi de o kadar az olacaktır. Gelişmiş ülkelere göre risk katsayısı daha fazla olan Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde faaliyet gösteren bankalar için kredi risk yönetiminin önemi daha fazladır. Finansal küreselleşme, yurtiçi ve yurtdışı piyasalarda önümüzdeki günlerde yaşanabilecek dalgalanmaları önceden tahmin edebilmenin zorluğu, farklı türlerde, vadelerde ve tutarlarda kredi ürünlerinin varlığı, kredi piyasalarını düzenleyen ve denetleyen kuruluşların ortaya koyduğu yasal düzenlemelere uyum sağlama mecburiyeti gibi gerekçeler, çok net bir şekilde, kredi risk yönetiminin, bankalar açısından çok önemli bir gereksinim olduğunu ortaya koymaktadır.

Dünya genelinde, bankaların arz ettiği kredi hacim tutarlarının yükselmesi, kredi risklerinin ve kayıplarının artmasına neden olduğu için, ulusal ve uluslararası çapta faaliyet gösteren bankalar tarafından, etkin kredi risk yönetim politikalarının uygulanması ve bankaların yaşayabileceği kredi ve piyasa riskleri karşısında, bulundurmaları gereken asgari sermaye miktarını hesaplamaları, vazgeçilmez derecede çok önemlidir. Basel I ve Basel II Standartları'nda da sermaye yeterlilik rasyosuna yer verilmesi, dikkate değerdir. “Basel Sermaye Uyumlaştırılması” olarak bilinen çalışma kredi riskini esas almıştır. Uluslararası piyasalarda risk çeşitleri artmasına rağmen, kredi riski hala bankalar için en önemli risk kategorisini oluşturmaktadır (Okay, 126).

Son yıllarda, kredi risk yönetimi alanında, hem teoride hem de pratikte önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Üstelik bankaların, mâli durumlarını ve risk seviyelerini belirten bilgi ve belgeleri, yatırımcılar ile paylaşması, yatırımcıların en doğru kararları vermelerine yardımcı olmaktadır.

Ülkemizde ve dünyada, son yıllarda meydana gelen ekonomik krizler ve küresel çaptaki dalgalanmalar, ülkemizin genel ekonomisini ve bankacılık sektörünü olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum, risk yönetimi kavramının, yeni getirilen yasal düzenlemeler ile Mevzuatımızda ve Bankacılık Sektöründeki uygulamalarda yerini almasını gerektirmiştir. Bankalarımızın Organizasyon Yapılarında “Risk Yönetimi, İç Kontrol, İç Denetim” isimli yeni departmanlar kurulmuştur.

4.2.5. Kredi Risk Yönetiminin Aşamaları

Bankaların kullandığı kredilerle ilgili elde ettiği mâli başarı, kârlılığının artmasına imkân sağladığı için, kredilendirmede ortaya çıkabilecek risklerin, doğru bir şekilde tanımlanması, bu risklere karşı etkili ve yerinde tedbirler alınması önemlidir. Örneğin ülkedeki politik veya ekonomik istikrarsızlık nedeni ile, ülke krize sürüklenebilir. Bu kriz, kredi kullanıcıların gelirlerinin azalmasına ve bankalara karşı kredi ödeme yükümlülüğünü yerine getirememesine, bankaların mâli durumunun olumsuz etkilenmesine ve kârlılığın azalmasına neden olacaktır.

Bankaların, muhtemel riskler gerçekleşmeden önceki tahminlerini, risklerin gerçekleşmesi neticesinde ortaya çıkan somut verilerle karşılaştırabilme yeteneği, başarılı bir kredi risk yönetiminin unsurları arasındadır.

4.3. KREDİ RİSKİNİN YÖNETİMİNE İLİŞKİN İLKELER

4.3.1. Kredi Riski Konusunda Uygun Ortamın Oluşturulması

Banka yönetim kurulu, düzenli olarak bankanın kredi riski stratejisini ve önemli kredi riski politikalarını gözden geçirmelidir. Üst düzey yönetim, yönetim kurulunca onaylanan kredi risk stratejisinin uygulanmasından ve kredi riskinin tanınması, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesine yönelik politika ve prosedürlerin geliştirilmesinden sorumlu olmalıdır (Savaşman, 2010, 26).

Kredilerin çeşitliliği ve kredilerden hedeflenen getiriler, bankanın kredi risk politikasının oluşmasında etkili olan faktörler arasındadır. Elbette, banka yönetim kurulu tarafından belirlenen kredi risk politikası, bankadaki ilgili tüm personel tarafından doğru bir şekilde anlaşılmalı ve uygulanmalıdır.

4.3.2. Güvenilir Kredi Verme İşlevinin Bulunması

Banka, kredi talebinde bulunan müşterisinin risk seviyesini doğru bir şekilde tespit edebilmek için, müşteri ile ilgili gerekli tüm bilgi ve belgeleri temin edebilmelidir. Böylece, kredi kullanmak isteyen kişinin, kredi için gerekli kriterleri sağlayıp sağlamadığı, banka tarafından yapılacak değerlendirilme neticesinde kararlaştırılır. Kredi kullanmak için gerekli şartlara sahip olduğu tespit edilirse, hangi şartlarda, türde, tutarda ve vade süresinde kredi kullanabileceği belirlenmiş olur.

Kredi talep eden kişinin, banka ve bankalar nezdindeki kredibilitesi, diğer bir ifade ile mevcut ekonomik durumu yani gelir ve diğer rakamlardan meydana gelen değişimler, daha önce kullandığı ve hâlen kullanmakta olduğu kredi, kredi kartı, kredili mevduat hesabı vb. finansal ürün ve hizmetler içinde yapılan ödemelerde gösterdiği performans, bankanın güvenilir kredi verme işlevini yerine getirebilmesi için, dikkate alınması gereken önemli kavramlardır.

4.3.3. Uygun Kredi Yönetiminin Ölçümü ve İzlenmesi

Banka, gerçekleşen kredi risklerini ölçmek, gerçekleşmesi muhtemel olan kredi risklerini ise değerlendirebilmek için aktif sistemlere ihtiyaç duymaktadır. Bu sistemlerin güvenilir olması, banka için risk ölçüm sürecinde gerekli olan verileri hızlı bir şekilde üretebilmesi, bankanın faaliyet gösterdiği sektör ile uyum içerisinde olması gerekmektedir. Basel II kriterleri çerçevesinde bankaların kredi risklerini ölçmede kullanılması için iki temel yaklaşım önerilmiştir. Bu yöntemler kolay ve risk duyarlılığı az olandan, uygulaması zor fakat duyarlılığı yüksek olana doğrudur (Oktay ve Temel 2007, 169).

Kredi riskini ölçen sistemlerden yansıyan verilerin, banka tarafından doğru bir şekilde değerlendirilmesi ve yorumlanması, bankanın uygun bir kredi risk yönetimi stratejisi belirlenmesine imkân sağlamaktadır. Bankanın kredi risk seviyesinin en doğru şekilde ortaya koyabilen kredi risk değerlendirmelerinin, banka için önemli olduğundan bahsedilebilir. Çünkü bu tip kredi risk değerlendirmeleri, bankanın kredi risk seviyesinin banka tarafından takip

edilmesini ve kredi risk seviyesinin düşürülmesi için bankanın gerekli tedbirleri alması gerekmektedir.

4.3.4. Kredi Riskinin Uygun Kontrolünün Yapılması

Banka tarafından kullandırılan kredilerin tamamı sorunsuz değildir. Bankaya karşı yükümlülüklerini tam olarak yerine getiremeyen müşterilerin kullandığı sorunlu kredilerde mevcuttur. Banka tarafından, bu problemlili kredilerin yönetimine dair bir sistem kurulmalıdır.

Kredi kullanmak isteyen bir müşterinin, bankanın istihbaratı neticesinde, sorunlu krediye neden olabileme ihtimali tespit edildiği taktirde, müşterilerinin kredi başvuru talebinin reddedilmesi, müşteriye bankadan talep ettiği kredi tutarından daha düşük miktarda kredi kullandırılması, ilgili kredi ürünü için banka tarafından belirlenen faiz oranlarından daha yüksek bir oran ile müşterinin kredi kullanabilmesi, böylece söz konusu müşteri ile ilgili bankaya yönelik kredi riskinin tamamen ortadan kaldırılabilmesi veya kredi risk seviyesinin azaltılabilmesi mümkündür.

4.3.5. Denetim ve Gözetim Otoritesinin Rolü

Ülkemizde ve Dünyada gerçekleşen mâli krizlerin kaynağının bankacılık sektörü olduğu açıktır. Bankacılık sektörü, ulusal ve uluslararası mevzuat ile uyumlu, bağımsız ve etkin iç ve dış denetim sistemlerinin oluşturulması sonucunda, mâli krizlere karşı daha dayanaklı bir hale gelebilecektir. Ekonomik krizin, hem bankaların mâli yapısını, hem de ülkedeki insanların ekonomik ve sosyal durumunu olumsuz yönde etkilediğini kabul etmek gerekir.

Denetim, iktisadi faaliyet ve olaylarla ilgili iddiaların önceden saptanmış ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve sonuçları ilgi duyanlara bildirmek amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik bir süreçtir (Özten ve Karğın, 2012, 120). Bankaların denetimi, iç denetim ve dış denetim şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. İç denetim, doğrudan bankalar tarafından yapılan denetim şeklidir. Bankanın genel müdürlük ve şube departmanlarında, yolsuzluk gibi durumların yaşanmaması, banka personelinin etkin bir şekilde görev yapması için bankanın üst düzey yönetim tarafından alınan çeşitli tedbirlerin ifade edildiği, banka personelinin görev tanımlarının, yetki ve sorumluluk alanlarının belirtildiği ve tüm personele duyurulan, bu yazılı dokümanlara yönetmelik adı verilmektedir.

İzin Yönetmeliği, Kıyafet Yönetmeliği, Eğitim Yönetmeliği gibi çeşitleri olabilen yönetmenlikler, bankanın iç kontrol sistemini oluşturmaktadır. Tüm personelin, özellikle şube personelinin iç kontrol sisteminde doğru bir şekilde hareket edip etmediğinin belirlenmesi, iç kontrol sistemine aykırı hareket edenlere uygulanacak yaptırımların kararlaştırılması, banka yönetimi tarafından yetkilendirilen ve bankanın teftiş kuruluna bağlı çalışan müfettişlerin görevleri arasındadır. Ancak iç denetim, bankadaki yanlışlıkları ve usulsüzlükleri, tek başına önlemede yeterli olmadığı için, bankanın dış denetimine de tabi olması gerekmektedir. Dış denetim, branşında uzmanlaşmış ve sahip olduğu yetki belgesi ile uzmanlığı kanıtlayabilen, bağımsız dış denetçiler aracılığı ile yapılmakta ve dış denetim sonucunda ortaya çıkan veriler internet kanalı ile halka duyurulmaktadır. Bankalar, ayrıca Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun denetimi ve gözetimi altındadır. BDDK, bankaların yetkilerini ve yükümlülüklerini tanımlayan ve bankaların, ilgili mevzuata uygun bir şekilde hareket edip etmediğini denetleyen resmi bir kurumdur.

4.4. RİSK ÖLÇÜMÜNDE KULLANILAN TEMEL KAVRAMLAR

4.4.1. Temerrüt

Temerrüt, kredi borçlusunun yükümlülüklerini yerine getirmesindeki gecikmedir. Buna göre;

Borçlu cari hesap şeklinde kullandırılan nakdi kredilerde;

- Hesap limitinin en az 90 gün sürekli olarak aşılması,
- Dönem faizi ve fer'ilerinin faiz tahakkuku tarihini izleyen 90 gün içerisinde tahsil edilmemesi,
- Zamanında tahsil edilemeyen faizlerle anaparanın tasfiyesi amacıyla kredinin yenilenmesi veya limitlerin arttırılması,

Diğer nakdi kredilerde;

- Anapara ve faizlerin vadeyi izleyen 90 gün içerisinde tahsil edilmemesi,

Taksitli kredilerde;

- Aylık taksitlerden birbirini izleyen iki taksitin ödenmemesi veya bir taksitin vadesinden itibaren 90 gün içerisinde tahsil edilmemesi,

Gayri nakdi kredilerde;

- Gayri nakdi kredilerin tanzim edilen bedellerinin tanzim tarihinden itibaren 90 gün içinde tahsil edilmemesi,

Durumları temerrüt olarak belirtilmiştir. Bu sayılan temerrüt halinde bir veya birkaçının olması halinde kredi temerrütte düşmüş olacak ve bu kredinin ilgili takip hesabına aktarılması ve karşılık ayrılması gerekecektir (Güney 2007, 83).

4.4.1.1. Beklenen Kayıp

Banka tarafından kullandırılan kredilerin tamamı bankaya geri ödenemeyebilir. Beklenen kayıp, kredinin ne kadarlık kısmını banka tarafından tahsil edilemeyeceğinin tahmindir.

4.4.1.2. Beklenmeyen Kayıp

Banka, eğer beklenen kayıptan daha fazla bir tutarda, geri ödenmeyen kredi tutarı ile karşılaşır, ortaya çıkacak zarar olarak tanımlanabilir.

4.4.2. Geri Kurtarma

Bankanın, kredi borçlusundan, vadesinden önce kredi borcunun tamamını kapatmasını istemesidir. Özellikle yüksek miktarda kredilerin, riski de yüksek olduğu için, bu kredilerin bir veya birkaç taksitinin ödenmemesi veya gecikmeli bir şekilde ödenmesi halinde kredi, banka tarafından geri çağrılabilir.

4.4.3. Rating Derece Kaymaları

Her rating derece kayması, bir takım gözlemlenebilen açıklayıcı değişkenlerin oransal risklerinin tahmin edilmesi koşulları altında bağımsız rekabetçi risklerin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Rating geçişme matrislerine bağlı temerrüt olasılık bazlı modeller, “rating göçü modelleri” olarak tanımlanmaktadır (Kavcıoğlu, 2015, 3).

4.4.4. Riske Göre Ayarlanmış Performans Ölçümü

Risk ile getirinin, birbirleri ile doğru orantılı kavramlar olduğunu ifade eden; yüksek riske sahip olan finansal ürünlerin getirilerinin, düşük riske sahip olan finansal ürünlerin getirilerinden daha fazla olduğunu savunan bir orandır.

Bu risk hesaplama yönteminde, bankanın kârlılığının ve sahip olduğu sermayenin her birinin, bankanın karşılaşılabileceği riskler dikkate alınarak, ilgili risklere göre yeniden değerlendirmesi neticesinde, ortaya çıkan kârlılık rakamının, güncel sermaye rakamına oranlanması esastır.

4.4.5. Riske Göre Sermaye

Bankacılık sektörü, bir ülkedeki finansal piyasaların en önemli unsuru olduğu için, yurtiçi/veya yurtdışı kaynaklı finansal krizlerden ve dalgalanmalardan kaynaklanan pozitif ve/veya negatif gelişmeler karşısında, güçlü bir yapıya sahip olmak durumundadır.

Bir bankanın ne kadar fazla çeşitli ve hacimli riskler ile karşılaşma olasılığı varsa, o derecede sermayeye (anaparaya) sahip olması, çok büyük önem taşımaktadır. Aksi takdirde bankanın faaliyetlerini ve yükümlülüklerini tam bir şekilde yerine getirememesi ve neticesinde finansal itibarının azalması söz konusu olabilmektedir. Bankanın, yaşamış olduğu riskleri karşılayabileceği kadar, yeterli miktarda sermayeye sahip olmamasına “sermaye riski” denir.

Bankaların toplamış olduğu mevduatlar, bankaların tasarruf sahiplerine olan borcudur. Bu nedenle bankalar açısından, elde ettikleri mevduat tutarları kadar önemli olan bir diğer unsur, sahip oldukları sermaye miktarlarıdır. Çünkü sermaye miktarları fazla olan bankaların, kullandırmakta olduğu kredilerin tutarları da artmaktadır.

Ülkemizde yaşanan 2001 Finansal Krizi’nin en önemli nedenlerinden bir tanesi de, bankaları yeterli düzeyde sermayelerinin bulunmamasıdır. Bu nedenle, Kriz sonrasında bankaların sermaye yeterliliğini arttırmak adına, ekonomi yönetimleri tarafından gerekli tedbirler alınmıştır.

Mevcut sermaye tutarı, topladığı mevduat miktarı, tahsis ettiği kredi hacmi daha fazla olan ve uyguladığı etkin risk yönetimi politikaları neticesinde kredi riskini en az seviyelere indirebilen bankalar, sektörde ön plâna çıkmakta ve ekonomik kesimlerin güvenlerini kazanmaktadır. Bu durum, ilgili bankanın ve bankacılık sektörünün kârlılık rakamlarını

arttırmaktadır.

Bankacılık sektörü güçlü olan ülkelerin, uluslararası derecelendirme kuruluşları ve yabancı yatırımcılar nezdindeki itibarı yükselmekte; neticesinde ülkeye daha fazla tutarda doğrudan ve dolaylı yabancı sermaye girişi olabilmektedir.

4.5. KREDİ RİSK MODELLERİNİN İZLENMESİ VE RAPORLANDIRILMASI

4.5.1. Kredi Riskinin İzlenmesi

Kredi borçlusunun, kredi sözleşmesi ile belirlenen ödeme sorumluluğunu hiç yerine getirememesi veya kısmen yerine getirmesi sonucunda, bankanın karşı karşıya kalmış olduğu ve kârlılığını negatif yönde etkileyen “kredi riski”, bankaların yönetim kurulları tarafından onaylanan ve üst yönetim kadroları tarafından uygulanan kredi riski politikalarındaki önemli unsurlardan bir tanesidir.

Riskin düzenli periyotlarla ve sürekli bir şekilde izlenmesi, konu ile ilgili yapılan incelemeler neticesinde ortaya çıkan bütün bilgilerin raporlar halinde yönetim kurulları ve üst yönetim kadrolarına düzenli olarak iletilmesi gerekmektedir. Bu faaliyet, hem risklerin iyi yönetilip yönetilmediği ve hem de risklerin belirlenen asgari düzeyde tutulup tutulmadığını değerlendirmek amacıyla yapılır(Öker, 2007, 263).

Kredi riskini, hem kredi borçlusu konumundaki gerçek veya tüzel kişiler bazında, hem de genel olarak gerçek kişilerin dâhil olduğu meslek grubu veya tüzel kişilerin faaliyet gösterdiği sektör, tahsis edilen kredilerin türleri ve vâdeleri, kredi borçlularından alınan teminatların durumu ve yeterliliği gibi değişkenler bazında izleyen, analiz edebilen ve yönetebilen bankaların kredi politikalarının başarılı olduğu kabul edilmelidir.

4.5.2. Kredi Riskinin Raporlandırılması

Bankaların, karşılaştığı kredi risklerini analiz etmesi, değerlendirmeye alması ve raporlaması, risk yönetimi sistemini meydana getiren unsurlar arasındadır. Kredi riskinin parasal değeri ve toplam sermaye içersindeki ağırlığı, sermayeden kredi riski için ayrılan payın, riski karşılamada yeterli olup olmadığı, önümüzdeki dönemlerde bankanın ihtiyaç duyacağı olası sermaye tutarı gibi bilgiler mutlaka raporlarda yer almalıdır.

Türkiye’deki tüm bankalardan ihtiyaç, araç kredileri kullanan kişilerin ilgili kredilere ait bilgileri, bankalar aracılığı ile ve periyodik olarak, Türkiye Bankalar Birliği’nin risk merkezine

gönderilmektedir. Bu bilgileri referans alan kredi kayıt bürosu tarafından kredi risk raporları hazırlanmaktadır. Bu raporlarda, müşterilerin son 5 yıl içinde kapanan ve halen devam eden kredilerine ait bilgiler, ödeme performansları, kullanılan kredi tutarlarının ne kadarının ödendiği ve kredilere ait kalan borç miktarları gibi önemli bilgiler mevcuttur.

Kredi kullanıcıları, sadece kendilerine ait risk raporlarını, Kredi Kayıt Bürosu ile anlaşmalı olan bankaların şubelerinden ve internet adreslerinden, belirlenen ücret karşılığında temin edebilmektedir. Kredi risk raporlarında yer alan kredi notları, kredi kullanıcılarının bankalar nezdindeki finansal itibarını ortaya koymaktadır. Kredi ödemeleri düzenli ve doğal olarak kredi notları yüksek olan kredi müşterilerinin, bankalarda daha uygun şartlarda, tekrar kredi kullanabilmeleri mümkün olabilmektedir. Kredi notları yüksek olan müşterilerin, yüksek puanlı kredi notlarını koruyabilmek; kredi notları düşük olduğunu bilen müşteriler ise, düşük puanlı kredi notlarını yükseltebilmek için gayret göstermeleri mümkündür.

4.6. KREDİ RİSKİ AÇISINDAN BASEL UYGULAMALARI

4.6.1. Kredi Riski Açısından Basel I

1930 yılında İsviçre'nin Basel kentinde kurulan Bank Of International Settlements (BIS) tüm bankaların uluslararası ortak standartlara göre faaliyet göstermesini amaçlamaktadır. BIS 1974 yılında ise Basel Komitesi'ni meydana gelmiştir. Ekonomik krizler karşısında bankaların finansal yapılarının sağlamlığını temin etmeyi hedefleyen Basel Komitesi, ilk kararını 1988 yılında bu konu ile ilgili almıştır. Basel I'in daha geniş alandaki hedefi ise, Dünya çapında bankacılıkta denetimin kalitesi denetimin anlamının iyileştirilmesi olarak belirlenmiştir. Komite son yıllarda uluslararası riskin artmasıyla birlikte sermaye rasyosunun da bozukluluğunu dikkate alarak, özellikle sermaye yeterliliği üzerine de yoğunlaşmıştır ve ülkemizde geçerli sermaye yeterliliği rasyosu hesaplaması sistemi 1988'de atılan Basel I kriterlerine dayanmaktadır (Topçu, 2007, 38).

Basel I'e göre, toplam risk ağırlıklı varlıkların tutarı, kredi riskine ve piyasa riskine esas tutarların toplamından oluşmaktadır. Basel I'in, sadece kredi riski ve piyasa riskini dikkate alarak, sermaye yeterliliği rasyosunun hesaplanmasında, diğer risk faktörlerinden bahsetmemesi, Basel I'in eleştirilmesine neden olmuştur.

Basel I'de yer alan sermaye yeterlilik rasyosunun, bankaların finansal durumunu tek başına ve yeterli bir şekilde ifade edemediği, rasyo formülünün payda kısmında yer alan

“piyasa riskleri”, gelişmiş 10 Ülke’de ve gelişmekte olan Ülkeler’de değişiklikler göstermesine rağmen, Basel I Standartları’nda sadece gelişmiş 10 Ülkenin mâli yapısının dikkate alınarak hazırlanması, Basel I’in eleştirilebilecek diğer özelliklerdendir.

Basel I Standartları’nda yer alan kredilendirme uygulamasının teminat esaslı olduğu söylenebilir. Çünkü minimum % 8 olarak ifade edilen sermaye yeterliliğine göre, bir bankanın kullandıracağı 50.000 TL kredi için en az 4.000 TL sermaye bulundurması gerekmektedir. Bankanın, ipotek karşılığında kullandıracağı 50.000 TL kredi için en az 25.000 TL sermaye bulundurması gerekmektedir. Kredi karşılığında alınan ipotek, kredinin geri ödenmeme riskine karşılık bir güvence özelliği taşımaktadır.

4.6.2. Kredi Riski Açısından Basel II

Bankaların karşılaştığı riskleri kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risk şeklinde tanımlayarak, sermayenin söz konusu risklerle ilişkili varlıklara oranının en az yüzde 8 olması gerektiğini esas alan ve ülkemizde 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren uygulamalardır.

Finansal küreselleşme neticesinde, sermayelerin uluslararası piyasalardaki dolaşım hızının artması, finansal piyasalardaki ürün ve hizmet çeşitlerinin ve risk katsayısının artması, bankacılık alanında yapılan yeni gelişmeler, Basel I’den Basel II’ye geçişte etkili olan faktörler arasındadır. Basel I’de ifade edilen minimum % 8 sermaye yeterliliği rasyonu, Basel II’de de aynı şekilde yer almaktadır.

Basel I’deki kredi ve piyasa risklerine, operasyonel risk de eklendiği için, Basel II’de üç adet risk türünden bahsedilmiştir. Basel komitesi, mâli piyasalarda yaşanan hızlı gelişme ve değişimleri, Basel I’deki yetersizlikleri dikkate alarak, 1999’dan 2004’e kadar, Yeni Basel Standartları’nı ortaya koyabilmek için çalışmalarını sürdürmüştür ve Haziran 2004’te Basel II’ye ait metnin şekli hayata geçmiştir.

Basel II’ye göre kredi kullananlara ait derecelendirme notları, kredi riskinde belirleyici bir konumdadır. Bu derecelendirme notları, uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının verdiği notlar ve kredi kullandıracak bankalar tarafından yapılan değerlendirmeler neticesinde verilen notlar şeklindedir.

Basel II ile bankaların sermaye yeterliliğine ait ayrıntılı bilgilerin kamuoyu ile paylaşılması, mecburi hâle getirilmiştir ki bu düzenlemenin, Basel II’nin şeffaflığını ortaya koyan bir kanıt olduğu söylenebilir. Hâlbuki Basel I’de bu hüküm mevcut değildir. Basel

Sermaye Uzlaşısı (Basel I) düzenlemesi, zaman içinde risk yönetimindeki gelişmelere karşı duyarsız kalırken; risklere daha hassas bir biçimde yaklaşan ve risk yönetiminin önemi çok daha iyi vurgulayan Basel II ile birlikte bankaların kredilendirme faaliyetlerinde derecelendirme sistemlerinin önemini artırır (Ayanoğlu ve Ertürk, 2007, 2).

Beşinci Bölüm

5. TÜRKİYE’DE BANKACILIK ALANI’NDA İSTİHDAM EDİLENLERLE, KREDİ RİSKİNİN ÖNEMİ KONUSUNDA YAPILAN BİR ÇALIŞMA

5.1. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE UYGULAMA YÖNETİMİ

5.1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bankacılık sektörü, makro bazda ve banka bazında olmak üzere likidite riski, döviz kuru riski, faiz oranı riski ve kredi riski gibi çok farklı risk türlerinin etkisi altındadır. Kredi riski, Bankaların kârlılığını etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Bu önemli risk türünün gerçekleşme nedenlerini ve kredi riski ile başarılı bir şekilde mücadele etmenin önemini sorgulayabilmek için, bu alanda uzmanlaşmış personel ile görüşmek önemlidir.

Çalışmanın amacı Türkiye’de bankacılık sektöründe çalışanların kredi riski ile düşünce, yaklaşım ve bilgi düzeylerini incelemektedir. Ayrıca bankacılık sektöründe çalışanların kredi riski ile düşünce, yaklaşım ve bilgi düzeylerinin bankacılık sektöründe çalışma süresi, çalışılan banka türü ya da risk ve kredi ile ilgili bilgi edinme kaynakları gibi değişkenlere göre nasıl farklılık gösterdiğinin belirlenmesi de çalışmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

Bu kapsamda çalışmanın evrenini Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların kredi ve risk yönetimi ile ilişkili departmanlarında faaliyet gösterenler oluştururken örneklerimi evrenden rasgele seçilen 100 banka çalışanı oluşturmaktadır.

5.1.2. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Aracı ve Uygulama Yöntemi

Verilerin toplanmasında nicel bir araştırma yöntemi olan anket tekniği uygulanmıştır. Bu anket çalışmasında, Songül Yılmaz’ın Ticari Bankalarda Kredi Riski Yönetimi – Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama Adlı Tezi’nden yararlanılmıştır. Ayrıca araştırmacı tarafından eklenen sorular ile anket son haline getirilmiştir. Hazırlanan anket online forma dönüştürülmüş ve banka çalışanlarına gönderilerek bilgisayar aracılığı ile ankete katılımları sağlanmıştır.

5.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Yapılan araştırmanın hipotezleri amaçların incelenmesini hedefleyecek şekilde aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H1a: Banka çalışanlarının bankacılık sektöründe çalışma süresi ve işi ile ilgili risk analiz bilgisine sahip olma durumu arasında ilişki bulunmaktadır.

H1b: Banka çalışanlarının bankacılık sektöründe çalışma süresi ile risk yönetimindeki gelişmeleri en çok takip ettiği kaynak arasında ilişki bulunmamaktadır.

H1c: Çalışılan banka türü ile bankanın risk ölçüm sonuçlarını bildirme durumu arasında ilişki bulunmaktadır.

H1d: Çalışılan banka türü ile kredi risk ölçümündeki yetersiz olan durum arasında ilişki bulunmaktadır.

H1e: Çalışılan banka türü ile bankacılık sektöründeki en önemli risk arasında ilişki bulunmaktadır.

H1f: Risk yönetimini en çok takip edilen kaynak ile bankacılık sektöründeki en önemli risk arasında ilişki bulunmaktadır.

H1g: Bankasında çalıştığı departman ile bankacılık sektöründe ki en önemli riskin ne olduğu arasında ilişki bulunmaktadır.

H1h: Çalışılan banka türü ile kredi riskinin gerçekleşmesinde en önemli neden arasında ilişki bulunmaktadır.

H1i: Bankasında çalıştığı departman ile kredi riskinin gerçekleşmesinde en önemli neden arasında ilişki bulunmaktadır.

5.3. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizi SPSS 21.0 programı ile yapılmıştır. Çalışma kapsamında ankete verilen cevapların frekans dağılımları verilmiş daha sonra ki kare testi ile ilişki analizi yapılmıştır. Ki kare testi kategorik değişkenler arasında bağımlılığı test etmekte kullanılmaktadır.

5.3.1. Banka ve Katılımcı Genel Bulguları

Tablo 6. Ankete Katılanların Yaş Aralıkları

		n	%
Yaş	26-30	31	31,3
	31-35	30	30,3
	21-25	23	23,2
	36-40	15	15,2
Toplam		99	100

Ankete cevap veren katılımcılardan yaşı 26-30 arasında olanların oranı % 31,3; 31-35 yaş arasındakilerin % 30,3; 21-25 yaş arasındakilerin % 23,2; 36-40 yaş arasındakilerin oranı ise % 15,2'dir.

Tablo 7. Ankete Katılanların Cinsiyet Dağılımı

		n	%
Cinsiyet	Erkek	61	61,6
	Kadın	38	38,4
Toplam		99	100

Ankete cevap veren katılımcılardan erkeklerin oranı % 61,6 iken kadınların % 38,4'tür.

Tablo 8. Ankete Katılanların Çalıştığı Banka Türleri

		n	%
Çalıştığınız banka türünü belirtiniz?	Özel Sermayeli Banka	52	52,0
	Kamu Sermayeli Banka	41	41,0
	Yabancı Sermayeli Banka	6	6,0
	Mevduat Kabul Etmeyen Banka	1	1,0
Toplam		100	100

Ankete cevap veren katılımcılardan çalıştığı banka türü özel sermayeli olanların oranı % 52,0; kamu sermayelilerin % 41,0; yabancı sermayelilerin oranı % 6,0; mevduat kabul etmeyenlerin ise % 1,0'dır.

Tablo 9. Bankaların Bist'te İşlem Bilgileri

		n	%
Bankanız BİST'te işlem görüyor mu?	Evet	64	64,0
	Hayır	36	36,0
Toplam		100	100

Ankete cevap veren katılımcılardan bankası BİST'te işlem görenlerin oranı % 64,0 iken işlem görmeyenlerin % 36,0'dır.

Tablo 10. Ankete Katılanların Sektördeki İş Deneyimi

		n	%
Kaç yıldır bankacılık sektöründe çalışmaktasınız?	1-5 yıl	46	46,5
	5-10 yıl	22	22,2
	10-15 yıl	20	20,2
	15 yıldan fazla	11	11,1
Toplam		99	100

Ankete cevap veren katılımcılardan bankacılık sektöründe çalışma süresi 1-5 yıl arasındakilerin oranı % 46,5; 5-10 yıl arasındakilerin % 22,2; 10-15 yıl arasındakilerin % 20,2; 15 yıldan fazla olanların oranı ise % 11,1'dir.

Tablo 11. Bankaların Personel Sayıları

		n	%
Bankanızda çalışan sayısını belirtiniz?	10.000' den daha fazla	51	52,0
	5.000-10.000 arası	28	28,6
	1.000 -5000 arası	14	14,3
	1-1.000 arası	5	5,1
Toplam		98	100

Ankete cevap veren katılımcılardan bankasındaki çalışan sayısı 10000'den fazla olanların oranı ise % 52,0; 5000-10000 arasındakilerin % 26,6; 1000-5000 arasındakilerin % 14,3; 1-1000 arasındakilerin olanların oranı ise % 5,1'dir.

Tablo 12. Bankada Çalıştığı Departman

		n	%
Bankanızın hangi departmanında çalışmaktasınız?	Şube Operasyonları	35	35,4
	Kredi Pazarlama	18	18,2
	Kredi Tahsis	14	14,1
	Kredi İzleme ve Raporlama	10	10,1
	Destek Hizmetleri	10	10,1
	Yönetim	7	7,1
	İstihbarat ve Mâli Tahlil	4	4,0
	Hazine ve Nakit Yönetimi	1	1,0
Toplam		99	100

Ankete cevap veren katılımcılardan şube operasyonlarında çalışanların oranı % 35,4; destek hizmetlerinde çalışanların kredi pazarlamadakilerin % 18,2; kredi tahsistekilerin % 14,1; % 10,1; kredi izleme ve raporlamadakilerin % 10,1; yönetimdekilerin % 7,1; istihbarat ve mâli tahlildekilerin % 4,0; hazine ve nakit yönetimindekilerin oranı ise % 1,0'dir.

Tablo 13. Yapılan İşle İlgili Risk Analiz Bilgi Sahipliği

		n	%
İşinizle ilgili risk analiz bilgisine sahip misiniz?	Evet	77	80,2
	Hayır	19	19,8
Toplam		96	100

Ankete cevap veren katılımcılardan işiyle ilgili risk analiz bilgisine sahip olanların oranı % 80,2 iken olmayanların % 19,8'dir.

Tablo 14. Risk Yönetimindeki Gelişmelerin Takip Edildiği Kaynaklar

		n	%
Risk yönetimindeki gelişmeleri daha çok hangi kaynaktan takip ediyorsunuz?	Banka içi kaynaklardan	74	74,0
	Yazılı ve görsel basından	14	14,0
	Düzenleyici kurum yayınlarından	7	7,0
	Diğer	5	5,0
Toplam		100	100

Ankete cevap veren katılımcılardan risk yönetimindeki gelişmeleri banka içi kaynaklardan takip edenlerin oranı % 74,0; yazılı ve görsel basından takip edenlerin % 14,0; düzenleyici kurum yayınlarından takip edenlerin % 7,0; diğer kaynaklardan takip edenlerin oranı ise % 5,0'dır.

Tablo 15. Bankanın Risk Ölçüm Sonuçlarını Bildirim Durumu

		n	%
Bankanız risk ölçüm sonuçlarını size bildiriyor mu?	Evet	82	82,8
	Hayır	17	17,2
Toplam		99	100

Ankete cevap veren katılımcılardan bankası risk ölçüm sonucunu bildirenlerin oranı % 82,8 iken bildirmeyenlerin oranı % 17,2'dir.

Tablo 16. Kredi Başvuru Kriter Bildirim Durumu

		n	%
Kredi başvurusu yapanlardan bankanızın aradığı kriterler nelerdir?	İdare ve yasal takibe düşmemiş olması	51	51,0
	Borç ödeme geçmişinin temiz olması	28	28,0
	En az altı aylık çalışmış olması	14	14,0
	Devan eden kredi borcu olmaması	7	7,0
Toplam		100	100

Ankete cevap veren katılımcılardan kredi başvurusu yapanlarda bankanın aradığı kriter; idari ve yasal takibe düşmemiş olması oranı ise % 51,0; borç ödeme geçmişinin temiz olması oranı % 28,0; en az altı aylık çalışmış olması % 14,0; devam eden kredi borcu olmaması % 7,0'dır.

Tablo 17. Kredi Talebi Gören Sektörlerin Dağılım Bilgileri

(Bu soruya birden fazla seçme hakkı tanınmıştır.)

		n	%
2015 yılı itibariyle en yoğun kredi talebi gelen sektörler nelerdir?	İnşaat	86	28,7
	Otomotiv	75	25,0
	Tekstil	55	18,3
	Makine	54	18,0
	Gıda	28	9,3
	Kimya	2	0,7
Toplam		300	100

Ankete cevap veren katılımcılardan 2015 yılı itibariyle en yoğun kredi talebi gelenlerden sektörü inşaat olanların oranı % 28,7; otomotiv olanların oranı % 25,0; tekstil olanların oranı % 18,3; makine olanların oranı % 18,0; gıda olanların oranı % 9,3; kimya olanların oranı ise % 0,7'dir.

Tablo 18. Bankanın Kredi Derecelendirme Yöntemi

		n	%
Bankanız kredi derecelendirmede hangi yöntemleri kullanmaktadır?	Karma (İstatistik + Yargı) yöntemler	58	58,6
	Bu konuda bilgim yok	23	23,2
	İstatistik tabanlı yöntemler	11	11,1
	Yargı tabanlı yöntemler	7	7,1
Toplam		99	100

Ankete cevap veren katılımcılardan bankasının kredi derecelendirme yöntemi karma yöntemler olanların % 58,6; bu konuda bilgisi olmayanların oranı ise % 23,2; istatistik tabanlı olanların oranı % 11,1; yargı tabanlı yöntemler olanların % 7,1'dir.

Tablo 19. Kredi Derecelendirmenin En Önemli Etkeni

		n	%
Kredi derecelendirmede sizce en önemli hangisidir?	Finansal analiz	54	54,5
	Müşteri istihbaratı ve bankanızla çalışma süresi	20	20,2
	Diğer banka ve finans kuruluşlarındaki kredi bilgileri	15	15,2
	Sektör analizi	10	10,1
Toplam		99	100

Ankete cevap veren katılımcılardan kredi derecelendirmede en önemli etken olarak finansal analiz % 54,5; müşteri istihbaratı ve bankada çalışma süresi % 20,2; diğer banka ve finans kuruluşlarındaki kredi bilgileri oranı % 15,2; sektör analizi oranı ise % 10,1'dir.

Tablo 20. Banka Kredi Derecelendirme Sonuç Sınıflandırması

		n	%
Bankanız kredi derecelendirme sonuçlarını kaç grupta sınıflandırmaktadır?	8 – 10	31	32,3
	1 – 4	24	25
	5 – 7	21	21,9
	11 ve üzeri	20	20,8
Toplam		96	100

Ankete cevap veren katılımcılardan bankası kredi derecelendirmeyi 8-10 grupta sınıflandıranların oranı % 32,3; 1-4 arasında grupta sınıflandıranların % 25,0; 5-7 grupta sınıflandıranların % 21,9; 11 ve üzeri grupta sınıflandıranların oranı ise % 20,8'dir.

Tablo 21. Kredi Derecelendirme Sonuçlarının Etkilediği Kararlar

		n	%
Kredi derecelendirme sonuçları bankanızda hangi kararları etkilemektedir?	Kredi tahsis edilmesi kararı	34	34,7
	Kredi politikalarının oluşturulması	17	17,35
	Kredi teminat koşullarının belirlenmesi	17	17,35
	Kredinin devam etmesi veya tasfiye kararı	16	16,3
	Kredi fiyatlaması	14	14,3
Toplam		98	100

Ankete cevap veren katılımcılardan bankasının kredi derecelendirme sonuçlarının etkilediği karar kredi tahsis edilmesi kararı olanların oranı % 34,7; kredi politikalarının oluşturulması % 17,35 kredi teminat koşullarının belirlenmesi % 17,35; kredinin devam etmesi veya tasfiye kararının oranı % 16,3; karar kredi fiyatlaması olanların oranı ise % 14,3'tür.

Tablo 22. Kredi Derecelendirme Modülü Revizyon Süreci

		n	%
Bankanız kredi derecelendirme prosedürünü hangi sıklıkla gözden geçirilmektedir?	Her yıl	59	59
	Bu konuda bilgim yok	25	25
	2 - 3 yılda bir	15	15
	4 yıl ve daha uzun süre	1	1
Toplam		100	100

Ankete cevap veren katılımcılardan bankasının kredi derecelendirme prosedürünü her yıl geçirenlerin oranı % 59,0; bu konuda bilgisi olmayanların % 25,0; 2-3 yılda bir gözden geçirenlerin % 15,0; 4 yıl ve daha uzun süre geçirenlerin oranı ise % 1,0'dır.

Tablo 23. Bankacılık Sektöründeki En Önemli Risk

		n	%
Bankacılık sektöründeki en önemli risk sizce hangisidir?	Kredi riski	52	52
	Faiz oranı riski	26	26
	Likidite riski	18	18
	Döviz kur riski	4	4
Toplam		100	100

Ankete cevap veren katılımcılardan bankacılık sektöründeki en önemli risk olarak kredi görenlerin % 52,0; faiz oranı % 26,0; likidite oranı % 18,0 döviz kuru oranı ise % 4,0'dır.

Tablo 24. Bankalarda Kullanılan Kredi Riskinden Korunma Yöntemleri

		n	%
Kredi riskinden korunmak için bankanızda hangi yöntemler kullanılmaktadır?	Teminatlandırma	57	58,2
	Kredi riski sınırlandırması	28	28,6
	Diğer	9	9,2
	Kredi türevleri	3	3,1
	Menkul kıymetleştirme	1	1
Toplam		98	100

Ankete cevap veren katılımcılardan bankasının kredi riskinden korunma yöntemi teminatlandırma olanların oranı % 58,2; kredi riski sınıflandırılması % 28,6; diğer olanların % 9,2; kredi türevleri % 3,1; menkul kıymetleştirme olanların oranı ise % 1,0'dır.

Tablo 25. Kredi Riski Ölçüm Yönteminin Kullanım Alanı

		n	%
Bankanızda kullanılan kredi riski ölçüm yöntemi için uygun olanları işaretleyiniz?	Bir müşterinin kredi riskini ölçmektedir.	56	56
	İki veya daha fazla müşteriden oluşan grup kredi riskini ölçmektedir.	19	19
	Diğer.	11	11
	Paket ürünlerin riskini ölçmektedir.	8	8
	Bir kredi ürününün riskini ölçmektedir.	6	6
Toplam		100	100

Ankete cevap veren katılımcılardan bankasının kredi riskini ölçme yöntemi “Bir müşterinin kredi riskini ölçmektedir.” oranı % 56,0; “İki veya daha fazla müşteriden oluşan grup kredi.” % 19,0; diğer yöntemlerin oranı ise % 11,0; “Paket ürünlerinin riskini ölçmektedir.” % 8,0; “Bir kredi ürününün riskini ölçmektedir.” oranı ise % 6,0'dır.

Tablo 26. Kredi Riski Yönetiminin Önemini Arttıran Etkenler

		n	%
Günümüzde kredi riski yönetiminin önemini arttıran en önemli neden sizce hangisidir?	Kredi müşteri sayısındaki hızlı artış	30	30
	Küresel boyuta taşınan rekabet	29	29
	Firma iflasları	19	19
	Kâr marjının daralması	14	14
	Kredi türev ürünleri	8	8
Toplam		100	100

Ankete cevap veren katılımcılardan kredi risk yönetimin önemindeki nedeni kredi müşteri sayısındaki hızlı artış olanların oranı % 30,0; küresel boyutta taşınan rekabet olanların % 29,0; firma iflasları olanların % 19,0; kâr marjının daralması olanların oranı ise % 14,0; kredi türevi ürünler olanların % 8,0'dır.

Tablo 27. Kredi Riski Yönetimine İhtiyaç Duyma Nedenleri

		n	%
Kredi risk yönetim ihtiyacını ortaya çıkartan en temel etken sizce hangisidir?	Sürdürülebilir kârlılık ve büyümenin sağlanması	45	45,5
	Fırsat ve tehditlerin daha iyi tespit edilmesi	26	26,2
	Yasal düzenlemelere uyum ihtiyacı	19	19,2
	Banka itibar ve güveninin korunması	9	9,1
Toplam		99	100

Ankete cevap veren katılımcılardan kredi risk yönetim ihtiyacını ortaya çıkaran temel etkenin sürdürülebilir kârlılık ve büyümenin sağlanması olduğunu söyleyenlerin oranı % 45,6; fırsat ve tehditlerin daha iyi tespit edilmesi % 26,2; yasal düzenlemelere uyum ihtiyacı % 19,2; banka itibar ve güveninin korunması olduğunu söyleyenlerin oranı ise % 9,1'dir.

Tablo 28. Kredi Riskinin Gerçekleşme Nedenleri

		n	%
Kredi riskinin gerçekleşmesinin en önemli nedeni sizce ne olabilir?	Yetersiz kredi riski ölçüm yöntemi	65	65
	Kredi takibinin sağlıklı yapılmaması	15	15
	Kullandırılan kredi ile müşteri ihtiyacının uyumsuzluğu	12	12
	Hatalı müşteri seçimi	8	8
Toplam		100	100

Ankete cevap veren katılımcılardan kredi riskinin gerçekleşmesindeki nedenin yetersiz kredi riski ölçüm yöntemi olduğunu söyleyenlerin oranı % 65,0; kredi takibi sağlıklı yapılmamasının % 15,0; kullandırılan kredi ile müşteri ihtiyacının uyumsuzluğunun % 12,0; hatalı müşteri seçimi olduğunu söyleyenlerin oranı ise % 8,0'dır.

Tablo 29. Kredi Riski Ölçmede Yetersiz Kriterler

		n	%
Kredi riski ölçümünde sizce hangisi yetersizdir?	Yeterli ve sağlıklı veri	39	39
	Teknolojik altyapı ve yazılım	25	25
	Diğer	18	18
	Yetişmiş insan gücü	18	18
Toplam		100	100

Ankete cevap veren katılımcılardan kredi riski ölçümünde yetersiz gördüğü etkeni; yeterli ve sağlıklı veri olanların % 39,0; teknolojik altyapı ve yazılım olanların % 25,0; yetişmiş insan gücü olanların % 18,0; diğer olanların ise % 18,0'dır.

5.3.2. İlişki Testleri

Tablo 30.Risk Yönetiminin Takip Edildiği Kaynak, Çalışma Süresi ve Risk Analiz Bilgisine Sahip Olma Çapraz Tablosu

		Kaç yıldır bankacılık sektöründe çalışmaktasınız? (EK: 1'in 5 numaralı soru)						İlişki Testi	
		1-5 yıl		5 - 10 yıl		10 yıldan fazla		X2	p
		n	%	n	%	n	%		
İşinizle ilgili risk analiz bilgisine sahip misiniz? (EK: 1'in 8 numaralı sorusu)	Evet	30	66,7	20	90,9	27	96,4	11,766	0,003*
	Hayır	15	33,3	2	9,1	1	3,6		
Risk yönetimindeki gelişmeleri daha çok hangi kaynaktan takip ediyorsunuz? (EK:1'in 9 numaralı sorusu)	Banka içi kaynaklardan	36	78,3	17	77,3	20	64,5	7,259	0,298
	Diğer	3	6,5	1	4,5	1	3,2		
	Düzenleyici kurum yayınlarından	2	4,3	0	0,0	5	16,1		
	Yazılı ve görsel basından	5	10,9	4	18,2	5	16,1		

*p<0,05

Banka çalışanlarının bankacılık sektöründe çalışma süresi ile işi ile ilgili risk analiz bilgisine sahip olma durumu arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre 1-5 yıldır bankacılık sektöründe çalışanların çoğunluğu (% 66,7); 5-10 yıldır çalışanların çoğunluğu (% 90,9) ve 10 yıldan fazla süredir çalışanların çoğunluğu (% 96,4) işi ile ilgili risk analiz bilgisine sahiptir. Banka çalışanlarının bankacılık sektöründe çalışma süresi ile risk yönetimindeki gelişmeleri en çok takip ettiği kaynaklar arasında ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 31. Banka Türü ve Ankette Sorulan Banka Risk Ölçüm Sonuçları Paylaşımı
Çapraz Tablosu

		Çalıştığınız banka türünü belirtiniz? (EK: 1'in 3 numaralı sorusu)							
		Özel sermayeli banka		Kamu sermayeli banka		Diğer		İlişki Testi	
		n	%	n	%	n	%	X2	p
Bankanız risk ölçüm sonuçlarını size bildiriyor mu? (EK: 1'in 10 numaralı sorusu)	evet	39	76,5	38	92,7	5	71,4	4,888	0,087
	hayır	12	23,5	3	7,3	2	28,6		

Çalışılan banka türü ile bankanın risk ölçüm sonuçlarını bildirme durumu arasında ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 32. Banka Türü ve Kredi Riski Ölçümünde Yetersiz Olan Kriter Çapraz Tablosu

		Çalıştığınız banka türünü belirtiniz? (EK: 1'in 3 numaralı sorusu)							
		Özel sermayeli banka		Kamu sermayeli banka		Diğer		İlişki Testi	
		n	%	n	%	n	%	X2	p
Kredi riski ölçümünde sizce hangisi yetersizdir? (EK: 1'in 24 numaralı sorusu)	Diğer	15	28,8	2	4,9	1	14,3	12,995	0,043*
	Teknolojik altyapı ve yazılım	11	21,2	12	29,3	2	28,6		
	Yeterli ve sağlıklı veri	18	34,6	20	48,8	1	14,3		
	Yetişmiş insan gücü	8	15,4	7	17,1	3	42,9		

* $p<0,05$

Çalışılan banka türü ile kredi risk ölçümündeki yetersiz olan durum arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Özel sermayeli bankada çalışanların çoğunluğu (% 34,6) ve kamu sermayeli bankada çalışanların çoğunluğu (% 48,8) yeterli ve sağlıklı verinin yetersiz olduğunu; çalıştığı banka türü diğer olanların çoğunluğu (% 42,9) kredi riski ölçümünde yetişmiş insan gücünün yetersiz olduğunu düşünmektedir.

Tablo 33. Banka Türü ve Bankacılık Sektöründeki En Önemli Risk Çapraz Tablosu

		Çalıştığınız banka türünü belirtiniz? (EK: 1'in 3 numaralı sorusu)							
		Özel sermayeli banka		Kamu sermayeli banka		Diğer		İlişki Testi	
		n	%	n	%	n	%	X2	p
Bankacılık sektöründeki en önemli risk sizce hangisidir? (EK: 1'in 18 numaralı sorusu)	Faiz oranı ya da döviz kur riski	16	30,8	13	31,7	1	14,3	11,798	0,019*
	Kredi riski	27	51,9	22	53,7	3	42,9		
	Likidite riski	9	17,3	6	14,6	3	42,9		

*p<0,05

Çalışılan banka türü ile bankacılık sektöründeki en önemli risk arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).Özel sermayeli bankada çalışanların çoğunluğu (% 51,9) ve kamu sermayeli bankada çalışanların çoğunluğu (% 53,7) en önemli riskin kredi riski; çalıştığı banka türü diğer olanların çoğunluğu (% 85,8) bankacılık sektöründeki en önemli riskin kredi riski ya da likidite riski olduğunu düşünmektedir.

Tablo 34. Risk Yönetiminin Takip Edildiği Kaynak ve Sektördeki Önemli Risk Çapraz Tablosu

		Risk yönetimindeki gelişmeleri daha çok hangi kaynaktan takip ediyorsunuz? (EK: 1'in 9 numaralı sorusu)							
		Banka içi kaynaklardan		Diğer		Yazılı ve görsel basından		İlişki Testi	
		n	%	n	%	n	%	X2	p
Bankacılık sektöründeki en önemli risk sizce hangisidir? (EK: 1'in 18 numaralı sorusu)	Faiz oranı ya da döviz kur riski	20	27,0	1	8,3	9	64,3	11,809	0,019*
	Kredi riski	41	55,4	7	58,3	4	28,6		
	Likidite riski	13	17,6	4	33,3	1	7,1		

*p<0,05

Araştırma sonuçlarına göre risk yönetimini en çok takip edilen kaynak ile bankacılık sektöründeki en önemli risk arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Risk yönetimindeki gelişmeleri daha çok banka içi kaynaklardan takip edenlerin çoğunluğu (% 55,4) ve diğer kaynaklardan takip edenlerin çoğunluğu (% 58,3) en önemli riskin kredi riski olduğunu; yazılı

ve görsel basından takip edenlerin çoğunluğu (% 64,3) bankacılık sektöründeki en önemli riskin faiz oranı ya da döviz kur riski olduğunu düşünmektedir.

Tablo 35. Çalışılan Departman ve Bankacılık Sektöründeki En Önemli Risk Çapraz Tablosu

		Bankanızın hangi departmanında çalışmaktasınız? (EK: 1'in 7 numaralı sorusu)																İlişki Testi	
		Destek Hizmetleri		Hazine ve Nakit Yönetimi		İstihbarat ve Mâli Tahlil		Kredi İzleme ve Raporlama		Kredi Pazarlama		Kredi Tahsis		Şube Operasyonları		Yönetim		X2	p
		n	%	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Bankacılık sektöründeki en önemli risk sizce hangisidir? (EK: 1'in 18 numaralı sorusu)	Faiz oranı ya da döviz kur riski	2	20,0	0	0,0	1	25,0	2	20,0	3	16,7	5	35,7	14	40,0	3	42,9	29,59	0,009*
	Kredi riski	5	50,0	1	100,0	3	75,0	6	60,0	6	33,3	9	64,3	20	57,1	1	14,3		
	Likidite riski	3	30,0	0	0,0	0	0,0	2	20,0	9	50,0	0	0,0	1	2,9	3	42,9		

*p<0,05

Bankasında çalıştığı departman ile bankacılık sektöründe ki en önemli riskin ne olduğu arasında ilişki bulunmaktadır (p<0,05). Çalıştığı departman destek hizmetleri olanların çoğunluğu (% 50,0), hazine ve nakit yönetimi olanların tamamı (% 100,0), istihbarat ve mâli tahlil olanların çoğunluğu (% 75,0), kredi izleme ve raporlama olanların çoğunluğu (% 60,0), kredi tahsis olanların çoğunluğu (% 64,3), şube operasyonları olanların çoğunluğu (% 57,1) kredi riski olduğunu; departmanı kredi pazarlama olanların çoğunluğu (% 50,0) likidite riski olduğunu; departmanı yönetim olanların çoğunluğu (% 85,8) bankacılık sektöründeki en önemli riskin faiz oranı ya da döviz kur riski ve ya likidite riski olduğunu düşünmektedir.

Tablo 36. Banka Türü ve Kredi Riskinin Gerçekleşmesinin Nedeni Çapraz Tablosu

		Çalıştığınız banka türünü belirtiniz? (EK: 1'in 3 numaralı sorusu)						İlişki Testi	
		Özel sermayeli banka		Kamu sermayeli banka		Diğer			
		n	%	n	%	n	%	X2	p
Kredi riskinin gerçekleşmesinin en önemli nedeni sizce ne olabilir? (EK: 1'in 23 numaralı sorusu)	Hatalı müşteri seçimi	8	15,4	0	0,0	0	0,0	14,200	0,027*
	Kredi takibinin sağlıklı yapılması	8	15,4	5	12,2	2	28,6		
	Kullandırılan kredi ile müşteri ihtiyacının uyumsuzluğu	9	17,3	3	7,3	0	0,0		
	Yetersiz kredi riski ölçüm yöntemi	27	51,9	33	80,5	5	71,4		

*p<0,05

Çalışılan banka türü ile kredi riskinin gerçekleşmesinde en önemli neden arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Özel sermayeli bankada çalışanların çoğunluğu (% 51,9), kamu sermayeli bankada çalışanların çoğunluğu (% 80,5) ve çalıştığı banka türü diğer olanların çoğunluğu (% 71,4) kredi riskinin gerçekleşmesinin en önemli nedeninin yetersiz kredi riski ölçüm yöntemi olduğunu düşünmektedir.

Tablo 37. Çalışılan Departman ve Kredi Riskinin Gerçekleşme Nedeni Çapraz Tablosu

		Bankanızın hangi departmanında çalışmaktasınız? (EK: 1'in 7 numaralı sorusu)																	
		Destek Hizmetleri		Hazine ve Nakit Yönetimi		İstihbarat ve Mâli Tahlil		Kredi İzleme ve Raporlama		Kredi Pazarlama		Kredi Tahsis		Şube Operasyonları		Yönetim		İlişki Testi	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	X2	p
Kredi riskinin gerçekleşmesinin en önemli nedeni sizce ne olabilir? (EK: 1'in 23 numaralı sorusu)	Hatalı müşteri seçimi	2	20,0	0	0,0	0	0,0	2	20,0	1	5,6	0	0,0	3	8,6	0	0,0		
	Kredi takibinin sağlıklı yapılması	1	10,0	0	0,0	0	0,0	2	20,0	5	27,8	1	7,1	6	17,1	0	0,0		
	Kullandırılan kredi ile müşteri ihtiyacının uyumsuzluğu	5	50,0	0	0,0	0	0,0	1	10,0	2	11,1	3	21,4	1	2,9	0	0,0	33,63	0,04
	Yetersiz kredi riski ölçüm yöntemi	2	20,0	1	100,0	4	100,0	5	50,0	1	55,6	10	71,4	2	71,4	7	100,0	3	0*

* $p<0,05$

Bankasında çalıştığı departman ile kredi riskinin gerçekleşmesinde en önemli neden arasında ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$). Departmanı destek hizmetleri olanları çoğunluğu (% 50,0) kullandırılan kredi ile müşteri ihtiyacının uyumsuzluğu olduğunu; departmanı hazine ve nakit yönetimi olanların tamamı (% 100,0), istihbarat ve mâli tahlil olanların tamamı (% 100,0), kredi izleme ve raporlama olanların çoğunluğu (% 50,0), kredi pazarlama olanların çoğunluğu (% 55,6), kredi tahsis olanların çoğunluğu (% 71,4), şube operasyonları olanların çoğunluğu (% 71,4) ve yönetim olanların tamamı kredi riskinin gerçekleşmesinin en önemli nedeninin yetersiz kredi riski ölçüm yöntemi olduğunu düşünmektedir.

5.4. ANKET SONUÇ DEĞERLENDİRMESİ

Banka çalışanlarının bankacılık sektöründe çalışma süresi ile işi ile ilgili risk analiz bilgisine sahip olma durumu arasında ilişki bulunmaktadır. Bankacılık sektöründe çalışma süresi arttıkça iş ile ilgili risk analizi bilgisi de artmaktadır. Bu sonuca göre H1a hipotezi kabul

edilmiştir. Banka çalışanlarının bankacılık sektöründe çalışma süresi ile risk yönetimindeki gelişmeleri en çok takip ettiği kaynak arasında ilişki bulunmamaktadır. Bu sonuca göre H1b hipotezi kabul edilmemiştir.

Çalışılan banka türü ile bankanın risk ölçüm sonuçlarını bildirme durumu arasında ilişki bulunmamaktadır. Bu sonuca göre H1c hipotezi kabul edilmemiştir. Çalışılan banka türü ile kredi risk ölçümündeki yetersiz olan durum arasında ilişki bulunmaktadır. Özel ve devlet bankalarında çalışanlara göre kredi risk ölçümünde en yetersiz kalınan durum yeterli ve sağlıklı veridir. Bu sonuca göre H1d hipotezi kabul edilmiştir.

Çalışılan banka türü ile bankacılık sektöründeki en önemli risk arasında ilişki bulunmaktadır. Özel ve devlet bankalarında çalışanlara göre bankacılık sektöründeki en önemli risk kredi riskidir. Bu sonuca göre H1e hipotezi kabul edilmiştir. Risk yönetimini en çok takip edilen kaynak ile bankacılık sektöründeki en önemli risk arasında ilişki bulunmaktadır. Bu sonuca göre H1f hipotezi kabul edilmiştir. Bankasında çalıştığı departman ile bankacılık sektöründe ki en önemli riskin ne olduğu arasında ilişki bulunmaktadır. Bu sonuca göre H1g hipotezi kabul edilmiştir.

Çalışılan banka türü ile kredi riskinin gerçekleşmesinde en önemli neden arasında ilişki bulunmaktadır. Özel ve devlet bankalarında çalışanlar kredi riskinin gerçekleşmesindeki en büyük nedenin yetersiz kredi riski ölçümü olduğunu belirtmektedir. Bu sonuca göre H1h hipotezi kabul edilmiştir. Bankasında çalıştığı departman ile kredi riskinin gerçekleşmesinde en önemli neden arasında ilişki bulunmaktadır. Bu sonuca göre H1i hipotezi kabul edilmiştir.

SONUÇ

Finansal piyasalarda, fona ihtiyaç duyanlar, fon fazlasına sahip olanlar ve aracı kuruluşlar olmak üzere üç ana unsur mevcuttur. Fona ihtiyaç duyan gerçek ve tüzel kişilerin nakite olan gereksinimlerini karşılayabilecek en temel ve en önemli finansal kuruluş olan bankalar; destek, konut, işyeri, arsa, taşıt, eğitim, KOBİ vb. çok farklı kredi türlerini, fon talep edenlere sunarak finansal sistemin etkin bir şekilde çalışmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Sahip olduğu fazla miktardaki fonların üzerinden getiri elde etmek ve böylece yaşam standartlarını yükseltmek isteyen kesimler, belirli bir sürenin sonunda elde edeceği fayda (kâr) karşılığında, söz konusu fonundan bir süre ayrılmak durumundadır. Çünkü bu tasarruflar, bankaların kredi tahsis edebilmek için ihtiyaç duyduğu en önemli kaynaktır. Fon eksikliği olan kesimler ise, bankalara ödeyecekleri faiz bedelleri karşılığında, bankalardan kredi kullanmak durumundadır. İşte bankalar, fonların taraflar arasındaki transferini başarılı bir şekilde sağlamaktadır.

Bankaların, kredibilitesi yüksek olan müşterilerle çalışmak istemesi son derece doğaldır. Çünkü bu tür müşteriler, ilgili bankadan veya farklı bankalardan daha önce kullandıkları kredi, kredi kartı, kredili mevduat hesabı vb. bankacılık ürünlerine ait borç ödemelerini düzenli bir şekilde yapabilmektedirler. Elde ettiği geliri ya da sahip olduğu teminatı (menkul ve/veya gayrimenkul mal varlığı) kredi ödemelerini rahat bir şekilde gerçekleştirmesine imkân sağlayabildiği için, avantajlı (düşük) kredi faiz oranlarından ve/veya daha fazla tutarlı kredi imkânlarından faydalanabilmektedirler. Ancak kredibilitesi, bankanın arzu ettiği seviyede olmayan mevcut veya potansiyel müşterilerin kredi başvuruları banka tarafından reddedilebilmekte, bu tarz müşterilere ihtiyaç duydukları tutardan daha az miktarda kredi tahsis edilebilmekte, ilgili müşterilerin risk katsayıları yüksek olduğu için, talep ettikleri kredilere uygulanan faiz oranları arttırılabilmekte veya kendilerinin kefil ve/veya teminat sunması istenebilmektedir.

Sahip olduğu mevduat tutarları ne kadar yüksek olursa, kredilerin tutarları da o derecede yüksek olacaktır. Ancak kullandırılan kredilerin bankalara geri dönüşümünün eksiksiz ve zamanında olması, bankaların mâli yapısını son derece olumlu yönde etkilemektedir. Başarılı ve etkin bir kredi risk yönetiminden bahsedebilmek, ancak tahsis edilen kredilere ait risk faktörlerini doğru bir şekilde tanımlamak ve yönetmek ile mümkündür. Kredi risk yönetimindeki başarı, sorunlu kredilerin azalmasına veya tamamen sona ermesine ve böylece bankanın daha fazla kâr elde etmesine mevcut ve potansiyel müşteriler için tercih sebebi

olmasına ve prestijinin artmasına imkân sağlamaktadır. Bu noktada, bankalar için kredi risk yönetimi departmanlarının varlığının ve bankanın ilgili diğer bölümleri ile verimli ve koordineli bir şekilde çalışmasının ne kadar önemli olduğu açıktır. Kredi başvurusu ile başlayan ve kullanılan kredinin kapatılması ile sona eren süreç, kredilendirme süreci olarak adlandırılmaktadır. Bu süreçte yer alan bütün aşamaların, banka tarafından titiz bir şekilde incelenmesi neticesinde, kredi riski asgari seviyeye indirilebilir. Ancak bankanın, kredi riski ile birlikte piyasa, faiz, likidite ve operasyonel riskleri de mutlaka göz önünde bulundurması ve bu riskleri etkin bir şekilde yönetebilecek uzman personelle çalışması çok önemlidir.

Banka çalışanlarının bankacılık sektöründe görev aldığı süre ne kadar artarsa, konu ile ilgili karşılaşılan ve yapılan işlemlerin sayısı da artacağından dolayı, çalışanların risk analizi ile ilgili bilgi düzeyi de artmaktadır. Etkin bir kredi riski ölçüm yönetimi, sağlıklı bir kredi takip sistemi, doğru kredi müşterilerinin tercih edilmesi, kredi müşterilerinin ihtiyaçları ve mâli durumları ile uyumlu kredilerin tahsis edilmesi, kredi riskini azaltan en önemli faktörlerdendir. Bankaların, kredi müşterileri ile ilgili yeterli ve sağlıklı verilere erişim imkânlarının artması ile daha başarılı bir kredi risk yönetimi arasında bir paralellik vardır. Ayrıca kredi risk yönetimi ile ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yaşanan yeni gelişmelerin düzenli bir şekilde takip edilmesi, personelle paylaşılması ve banka uygulamalarının buna göre güncellenmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- 262, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No.: 50. *Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi "1958-2007"*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 2008, 2, 6, 13.
- 273, Yayın No.: 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 2014.
- 280, Yayın No: *Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, 2012, 4.
- Açıkgöz, Ömer. «Osmanlı Para Politikasında Reform Çabaları: 1800-1844 Dönemi Üzerine Bir Değerlendirme.» *ZKE Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 12, 2010: 371-392.
- Akgüç, Öztin. *Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi*. İstanbul: Avcıol Basım Yayınları, 1991 ,2 ,12-13, 99, 509, 515.
- Akgüç, Öztin. *Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 1983, 250.
- Avcı, Tunahan. «Bankacılık Sektöründe Kredi Riski Yönetimi: Türk Bankacılık Sektöründe Kredi Riskini Belirleyen Değişkenler Üzerinde Bir Uygulama.» Adana: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Türkiye Cumhuriyeti Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Ayanoğlu, Yıldız, ve Burak Ertürk. «Modern Kredi Riski Yönetiminde Derecelendirmenin Yeri ve İMKB'ye Kayıtlı Şirketler Üzerinde Bir Uygulama.» *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 9/2, 2007: 2.
- Ayyıldız, Yusuf. «Kredi Risk Analizi ve Garanti Bankası A.Ş. Örneği.» Muğla: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, 53-54.
- Bakanlığı, Milli Eğitim. Muhasebe ve Finansman Banka Kuruluş İşlemleri 343FBS037, Ankara, 2011, 3.
- Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş, Metin Toprak, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 2478, Açık öğretim Fakültesi Yayını No: 1449, s.56
- BDDK, Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü, Sayı: 2014/1, Aralık 2013, s.10, 22.
- Birliği, Türkiye Bankalar. «Türkiye'de Bankacılık Sistemi, Şube ve Personel Bilgileri.» İstatistiki Rapor, İstanbul, 2015.

- Ekinci, Ekrem Buğra. «Banka Kredilerine Osmanlı Muamelesi.» *ekrembuğraekinci*. 13 08 2008. <http://www.ekrembuğraekinci.com/makale.asp?id=132> (05 13, 2015 tarihinde erişilmiştir).
- Er, Selami. *Devletin Bankacılık Sektöründe Düzenleyici Denetleyici Rolü ve Türkiye Uygulaması*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2009-34, 2009, 135-136, 138, 141, 144.
- Erdal, Özlem. «1980 Sonrasında Türkiye'de Bankacılık Sektörünün Yasalar Üzerinde Yön Değiştirmesi ve Sermaye Birikim Sürecine Etkileri.» Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011. 102, 112.
- Erdem, Ekrem. *Bakalarda Kredi Yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını: 2531 , 2013.
- Güney, Alptekin Bankacılık İşlemleri: Beta Yayınları, 2007, 73, 79, 80, 83, 165, 170.
- Güney, Alptekin Bankacılık İşlemleri: Beta Yayınları, 2013, 1.
- Hasan Candan, Alper Özün. *Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006.
- Karacaoğlu, Çağlar. «Yabancı Sermayeli Bankaların Türk Bankacılık Sektörüne Girişi.» İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, 12-13, 19-20.
- Karamustafa, Cemal. «Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Analizi ve Uygulama Yönelik Politika Önerileri.» İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mart 2013.
- Kavcıoğlu, Şahap. *Ticari Bankacılıkta Kredi Riskinin ve Kredi Riski Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesi*. 20 07 2015. <http://e-dergi.marmara.edu.tr/marufacd/article/download/5000006280/5000006752> (07 20, 2015 tarihinde erişilmiştir).
- Kaya, Ferudun. *Bankacılık*. İstanbul: Beta Yayınları, 2013, 4, 43, 44, 45, 48, 85, 349, 352.
- Kurumu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme. «Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı Gelişme Raporu-(V).» www.bddk.org.tr. 11 2002. https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/1523BSYYP_Gelisme_112002.pdf (07 01, 2015 tarihinde erişilmiştir).
- Okay, Ersin. «Bankacılıkta Risk Yönetiminin Gelişimi ve Önemi.» *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*, 2001: 126, 127.
- Oktay, Sadiye, ve Halime Temel. «Basel II Kriterleri Ekseninde Ticari Bankalarda Kredi Riski Yönetiminin Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Saha Çalışması.» *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 3, Sayı 6*, 2007: 169.

- Öker, Ayşegül. «Ticari Bankalarda Kredi ve Kredi Risk Yönetimi - Bir Uygulama.» İstanbul: Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Özçelik, Osman. «Bankacılıkta Risk Analizi ve Riskten Koruma.» Edirne: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ocak 2006.
- Özten, Sezai. ve Sibel Karğın. «Bankacılıkta İç Kontrol Faaliyetleri Kapsamında Krediler Kontrolü ve Muhasebeleştirme Süreci.» *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (C.XIV, S II, 2012)*, 2012: 120.
- Pamukçu, Baturalp. *Kredi ve İhracat Kredi Sigortaları*. İstanbul: Avcıol Basım yayın, 2009.
- Parasız, İlker. *Para Bana ve Finansal Piyasalar*. Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları, 2009, 227.
- Savaşman, Sabri Ali. «Kredi Türevlerinin Bankacılık Sektöründeki Kredi Riskine Etkisi Üzerine Bir Analiz.» Edirne: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sayfa 26, 2010.
- Sevilengül, Orhan. *Banka Muhasebesi*. Ankara: Gazi Kitap Evi, 2001.
- Yılmaz, Songül. «Ticari Bankalarda Kredi Portföyü ve Kredi Riski Yönetimi – Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama.» İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015. 112-141.
- Sönmez, Kazım Konur Alp. «Türkiye’de Yabancı Sermayeli Bankaların Gelişimi ve Yabancı Sermayeli Altı Bankanın Özsermayeye Serbest Nakit Akımları Yönetimi İle Değerlemesi.» Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014. 28.
- Şakar, Hakan. *Genel Bankacılık Bilgileri*. İstanbul: Bileşim, 2000, 20.
- Şendoğdu, A.Aslan. *Banka Muhasebesi*. Ankara: Nobel, 2005.
- Şimşek, Yücel. «Türk Bankacılık Sisteminde Bireysel Kredilerdeki Teminat Türlerinin Kredi Dönüşlerine Etkileri.» İstanbul: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, 9.
- Topçu, Neslihan. «Bankalarda Risk Yönetimi: Basel I, Basel II Uygulamaları.» Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007. 38.
- Türkiye Bankalar Birliği, İstatistiki Raporlar, Türkiye’de Bankacılık Sistemi Banka, Şube ve Personel Bilgileri Mart 2015, Rapor Kodu: DT13, Nisan 2015, s.1, 2.

EKLER

EK: 1 ANKET FORMU

1. Kaç yaşındasınız?
 - 21 – 25
 - 26 – 30
 - 31 – 35
 - 36 – 40
2. Cinsiyetiniz?
 - Erkek
 - Bayan
3. Çalıştığınız banka türünü belirtiniz?
 - Özel sermayeli banka
 - Yabancı sermayeli banka
 - Mevduat kabul etmeyen banka
 - Kamu sermayeli banka
4. Bankanız BİST’te işlem görüyor mu?
 - Evet
 - Hayır
5. Kaç yıldır bankacılık sektöründe çalışmaktasınız?
 - 1 – 5 yıl
 - 5 – 10 yıl
 - 10 – 15 yıl
 - 15 yıldan fazla

6. Bankanızda çalışan sayısını belirtiniz?

- 1 – 1.000 arası
- 1.000 – 5.000 arası
- 5.000 – 10.000 arası
- 10.000’den daha fazla

7. Bankanızın hangi departmanında çalışmaktasınız?

- Yönetim
- Hazine ve Nakit Yönetimi
- Kredi Pazarlama
- İstihbarat ve Mâli Tahlil
- Kredi Tahsis
- Kredi İzleme ve Raporlama
- Şube Operasyonları
- Destek Hizmetleri

8. İşinizle ilgili risk analiz bilgisine sahip misiniz?

- Evet
- Hayır

9. Risk yönetimindeki gelişmeleri daha çok hangi kaynaktan takip ediyorsunuz?

- Yazılı ve görsel basından
- Banka içi kaynaklardan
- Düzenleyici kurum yayınlarından
- Diğer

10. Bankanız risk ölçüm sonuçlarını size bildiriyor mu?

- Evet
- Hayır

11. Kredi başvurusu yapanlardan bankanızın aradığı kriterler nelerdir?

- Borç ödeme geçmişinin temiz olması
- Devam eden kredi borcu olmaması
- En az altı aylık çalışmış olması
- İdari ve yasal takibe düşmemiş olması

12. 2015 yılı itibariyle en yoğun kredi talebi gelen sektörler nelerdir?

- İnşaat
- Otomotiv
- Tekstil
- Makine
- Gıda
- Kimya

13. Bankanız kredi derecelendirmede hangi yöntemleri kullanmaktadır?

- Yargı tabanlı yöntemler
- Karma tabanlı yöntemler
- Karma (İstatistik + Yargı) yöntemler
- Bu konu hakkında bilgim yok

14. Kredi derecelendirmede sizce en önemlisi hangisidir?

- Müşteri istihbaratı ve bankanızla çalışma süresi
- Müşteri istihbaratı ve bankanızla çalışma süresi
- Finansal analiz
- Diğer banka ve finans kuruluşlarındaki kredi bilgileri
- Sektör analizi

15. Bankanız kredi derecelendirme sonuçlarını kaç grupta sınıflandırmaktadır?

- 1 – 4
- 5 – 7
- 8 – 10
- 11 ve üzeri

16. Kredi derecelendirme sonuçları bankanızda hangi kararları etkilemektedir?

- Kredi tahsis edilmesi kararı
- Kredinin devam etmesi veya tavsiyesi kararı
- Kredi fiyatlaması
- Kredi teminat koşullarının belirlenmesi
- Kredi politikalarının oluşturulması

17. Bankanız kredi derecelendirme prosedürünü hangi sıklıkla gözden geçirilmektedir?

- Her yıl
- 2 – 3 yılda bir
- 4 yıl ve daha uzun süre
- Bu konuda bilgim yok

18. Bankacılık sektöründeki en önemli risk sizce hangisidir?

- Kredi riski
- Faiz oranı riski
- Likidite riski
- Döviz kur riski

19. Kredi riskinden korunmak için bankanızda hangi yöntemler kullanılmaktadır?

- Teminatlandırma
- Kredi riski sınırlandırılması
- Menkul kıymetleştirme
- Kredi türevleri

20. Bankanızda kullanılan kredi riski ölçüm yöntemi için uygun olanları işaretleyiniz?

- Bir müşterinin kredi riskini ölçmektedir.
- Bir kredi ürününün riskinin ölçmektedir.
- İki veya daha fazla müşteriden oluşan grup kredi riskini ölçmektedir.
- Paket ürünlerin riskini ölçmektedir.

21. Günümüzde kredi riski yönetiminin önemini artıran en önemli neden sizce hangisidir?

- Küresel boyuta taşınan rekabet
- Firma iflasları
- Kredi müşteri sayısındaki hızlı artış
- Kâr marjının daralması
- Kredi türev ürünleri

22. Kredi risk yönetim ihtiyacını ortaya çıkartan en temel etken sizce hangisidir?

- Banka itibar ve güveninin korunması
- Yasal düzenlemelere uyum ihtiyacı
- Sürdürülebilir kârlılık ve büyümenin sağlanması
- Fırsat ve tehditlerin daha iyi tespit edilmesi

23. Kredi riskinin gerçekleşmesinin en önemli nedeni sizce ne olabilir?

- Hatalı müşteri seçimi
- Yetersiz kredi riski ölçüm yöntemi
- Kullanılan kredi ile müşteri ihtiyacının uyumsuzluğu
- Kredi takibinin sağlıklı yapılmaması

24. Kredi riski ölçümünde sizce hangisi yetersizdir?

- Teknolojik altyapı ve yazılım
- Yetişmiş insan gücü
- Yeterli ve sağlıklı veri
- Diğer

ÖZGEÇMİŞ

31 Ocak 1989 tarihi, Artvin İli Arhavi ilçesi doğumluyum. İlk, Orta ve Liseyi İstanbul İli Sarıyer ilçesinde tamamladıktan sonra, Kocaeli Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu, İşletme Bölümünde Ön Lisans eğitimimi tamamladım. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümünde de Lisans eğitimimi tamamladım. 2012 yılında askerlik görevimi Erzurum, Ilıca ilçesinde 33. Mühimmat Bölüğünde yerine getirdim. 2013 yılından beri otomotiv sektöründe çalışmaktayım. 2013 yılında Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Finans Bilim Dalı bölümüne kaydoldum ve aynı zamanda İstanbul Üniversitesi Uzak Eğitim programı kapsamında, Sosyal Hizmetler bölümünden okumaktayım. Yabancı dil bilgim İngilizcedir.

Tarık YILDIZ